

సర్వస్వామ్యములు
ప్ర. శా. శా. వి. వి.

Ist Edition 1923

2nd Edition 1947

Saraswathi Power Press, Rajahmundry

Printed and Published by

A. Lakshmanaswamy Naidu

For Addepally & Co; Educational Publishers,

4382 - 1947

సంఘర్షణ - పుణ్య పాపములు

౧

రోగ శయ్య

“ నే నొక్కసారి రాయమల్ల సాహేబును జూడఁగల్గినయెడల నాకు రెండు లక్షల రూపాయల కార్యలాభ మగును.”

ఈ మాటలు రాజభ్రాతృస్థానములో నొక శర్వతప్రదేశములో బూందీ యశఃగ్రామమున నొక చిన్న యింటలో నెనుబడి యేండ్లమునలి వాని రోగజీర్ణముఖమునుండి మెల్లమెల్లగా జాలకట్టముమీఁద బయలు నెడలు చుండెను. అప్పట్నుండ రోగశయ్యపై బగుండి యుండెను. ఆయన యెడ లె తయో చిక్కి శిల్పమువలెనుండెను. ఆయన మృత్యు ముఖమున బహుళ సిద్ధముగా నుండెను. ప్రక్కను బదియాయేండ్ల పనుచు, అపూర్వలావణ్యవతి యొకకన్య కూర్చుని యుండెను. ఆమెయొక్క నేషభూషణములు సామూహ్యముగా నుండెను. కానియామె యవరూప రూపకాంతులు గృహముయొక్క నలుదిక్కులను కాంతి వంతముఁజేయు చుండెను. ఆమె దనకోమలహస్తములతో మృత్యు ముఖముఁ దై సస్పర్ధించి శరీరముపై మెల్లగా గాయముఁదెను. ఆనుండరి యొక్క కుసుమ సుకునూగాంగి సౌష్ఠవముచు, బరమరమణీయ లావణ్యమును జూచునప్పడెప్పురో దేవకన్యకచ్చి వృద్ధుని సేవ చేయుచున్న దని తోచును. ఆ వదనకమలమున సాహసమును సౌకుమార్యమును నొక్కచోఁ గాపుర మున్నట్లు గాన్పించును.

అశన్యసుందరి యిట్లు బ్రశ్నించెను. ‘ నాయనా రాయమల్ల సాహేబెవరు ? ’

వృద్ధుఁడు:—రాయమల్లసాహేబును నే నెప్పుడును నా యింటలో

జూడలేదు. లోకులు చెప్పకొనరా నాయనపేరు నేను విని యుంటిని. ఆయనదయా, సాహసము, సూక్ష్మదృష్టి, సర్వవేచన, చాలప్రసిద్ధి కెక్కినవి. ఆయనతండ్రితో నాకుఁజాల బరిచయమున్నది. పరిచయమే కాదు—చాలన్నేహమున్నది. ఆయనకుమారుఁ డగుగాయగిల్లుఁ డిచ్చును సర్కారువారి యొద్ద గొప్ప యుద్యోగమునఁ గున్నాఁ డనిఁ వింటిని. అందుచే నాయన నందఱును రాయమల్లసాహెబుని పిలుచు చున్నారు. ఆయనకు గోవిందుఁ డని పేరుకూడ నున్నది. అంతయాశ్చర్యమనాస్వాంతః జాయనకాకి యీ చుట్టప్రక్కల సెలకొకరు లేరు.

న-నుందరిఁ— ఆయనకు నొక యుత్తరము వ్రాసిన నుంపని కాదా ?

వృద్ధుఁ డీమాలవిని యాయుఁ తిచెతినిఁ దన రెండు చేతులతోఁ బ్రేమావేశమున దగ్గఱకుఁ నేరకొని బిగ్గరగా నెట్లువలికెను. ‘అమ్మా! తారా! నీ నీ నాభయంకర రహస్యవృత్తాంతమును నీకుఁ తెలుపఁకండ దాచలేను. నాజీవితకాలమంతయు కావచ్చినది. నాజీవితయాత్ర నిత నాలస్యము చేసి రక్షింపఁ జాలను. నాతల్లీ! తారా! తారా! నేను నీ కి. కేమియును జేయఁజాలను. అయ్యో! నాచిట్టచివరఘడియలు దగ్గఱకు వచ్చినవి.’

అతరుణిపేరు తారాబాయి. వృద్ధుని దీనాలాపములను విని తారాబాయి యేడువఁ జొచ్చెను. కాని యామె ముఖమునందలి ప్రకాశ మణుమాత్రమును దగ్గలేదు. ఆమె తనదైర్యమును గుడి గూర్చుకొని “తండ్రి! జడియవలదు. మీరు లేనయెడల నీయభాగ్యురాలికి దిక్కెవరు ? ఎవరు రక్షించఁగల రని మీరు చింత పడవలదు. నకిలలోకరక్షకుఁ డగు యాదేవ దేవుడు నాయెడల సంతవిర్దయఁజై యుండునని మీరు దుఃఖింపవలదు” అని పల్కెను.

వృద్ధుడు—నిన్ను నోదార్చుమాటలచే నొనగించుట న్యాయము. నిన్ను వంశవచేయుటకు నధర్మము! నా ప్రాణవాయువులు కంఠగతమైయున్నవి. ఇప్పుడైన నొక్కసారి రాయపల్లనాపేయము జూడగల్గితినేని నీకు జేయగల యుపకారము చేయగలను. అయినచేతులలో నీరక్షణభారము పెట్టితినేని నీ కెక్కివచ్చును నుండదని నామనస్సులో ధైర్యముండగలదు. కాని అయ్యో! నాజీవితాశయేమాత్ర మున్ను ఇప్పుడైన నేనా బ్రతుకము చేయనైతిని. ఇప్పుడు దుఃఖించి ఫలమేమి? నీకొఱకు నే నెన్నయో పనులు చేసి యీ కొంచెముపని జేయజేక పోయితినే? ఇంకను కొన్నాళ్ళు బ్రతికినయెడల నీకొఱ కారంభించినకార్య మంతయు సిద్ధి పొందెడిదే.

వృద్ధుడు—నూటలను బూర్తిగ విసకయే మాట కడ్డమువచ్చితారి, 'నాయనా! నాకొఱకు జేయఁ దలచిన కార్య మెట్టిది?' అనెను.

వృద్ధుడు—వేడిఃట్టూర్పు విడిచి యిట్లు విలపించెను, 'అయ్యో! తల్లీ! నీ కొఱకు జేయఁ దలచినకార్యమూ! ఇదిగో యిప్పుడు నా ప్రాణములు పోవుచున్నవి. ఇంక బ్రతుకుట కాశ లేదు. నీకు వస్తున కథనునత్యముతీవ్వక చెప్పటమంచిది. ఎన్నయోకష్టములఁబడినిన్ను బెంచి పెద్దదాసనిగాఁ జేసెదని. ఎంతో యాశ పడితిని. నీకు నీ యధార్థ మగునట్టి యతుల సంపత్తినిఁ బొందఁ జేసి దాని కధికారిణిని జేయగల నని యనుకొంటిని కాని ఏధాతీ దాని కంగీకరింపఁజియ్యె. ఒడ్డునకు దాదాపువచ్చి నాయాళానాప మునిగి పోయెను గదా!'

తారి:—నా కితుల సంపదధికారిమూ! యిది యేమి వింత నాయనా?

వృద్ధుడు:—కమ్మయీ! నీకు నా యాశ్రమమువల్ల నేమైన యాస్తి సంపదలు సంక్రమించునా? నా కెక్కడివి? కాని నీ యఖిండైశ్వర్యము నంత నొకరూ సంపాదించి నీకిచ్చి యున్నారు.

అయ్యో! దురదృష్టముచేత నీవు నాసంగక్షణలోనికి వచ్చి

తీవి. లేకున్న నీ కున్న బాగ్యమునే బాగుచేయు లేదు చెక్కు
మోసగాండుకూడి నీనందన సహించితిని. ఇప్పుడిది యీ
నందనను దిరిగి సంపాదించుటకు నూర్గములున్నవి. కాని చాల
బ్రయత్నము చేయవలసి యున్నది. నాయెడలియందేమాత్రము
నింపాదిగా నున్న నా రాయమల్లసాహేబును నీరక్షణార్థము
నియోగింతును నీయైశ్వర్యమును నీకు సంపాదించుటకుఁగగిన
ప్రమాణములను గుదిర్చి నీ న్నుద్ధరించుటకు సమర్థుడైన నా
డాతఁడొక్కఁడే. ఇంకెవరును లేరు నీన్ను చంచించిన దుర్మార్గుల
నెదిరింఁగి లువలబడగల పేరు డాతఁడొక్కఁడే. కావున విచక్షణ
జ్ఞానమును సాహసమునుగల మహాశభావుడగు గోవిందునియొక్క
సహాయమిప్పట్లును నానశ్యకముచేసాకుఁ దోచుచున్నది. వకీర్థును,
ముక్త్యారులును, తరువాతి ససితాఁగలును.

తార:—అటులైన నా రాయమల్లసాహేబును నేవిధముగ నైన
నిచ్చుటకు రిప్పించుటకు వీలుకలుగదా? ఉత్తరమువ్రాసిన
నతఁడు రానేరదా?

వృద్ధ:—కాదు. ఉత్తరమువల్ల పనికాదు. అంతవ్యవధి లేదు. ఒకటి
రెండు ఘంటలలో నాయన నాకు దర్శన మిచ్చిన నాయనకు
సమస్తవ్యవహారమును జెలియఁ బఱచి యేదైన నుపాయ
మును నిర్ధారణ చేయఁగలను.

తార:—అయిన యిక్కడ కెంతదూరమున నుందురు?

వృద్ధ:—అబ్బో! చాలదూరమున—కాని ఇప్పుడాయన లాలపహాడుకు
వచ్చి యున్నారని వింటిని ఏదో విశేషమైన పనిమీఁద
వచ్చినారట. అందుచేతఁ గొన్నిదినము లచ్చటుండురట.

తార:—లాలపహా డిక్కడికి దెనిమిది క్రోసులకంటె నెక్కువ దూర
ముండిదు.

వృద్ధుః—బేను నాకఁ దోయను.

తారః—అయినచో ఎంతేమి? నేను గుఱ్ఱముమీఁద వెళ్ళి యాయనను వెంటచే తీసుకొని రాఁగలను. ఆయన రాసులాల్లీగా రింటి దగ్గఱ కాదా యుండునది?

వృద్ధుః—రాసులాల్లీగా రింటిదగ్గఱనో యెక్కడనో యుండును. కాని ఎందుకులే; లాభ మేము; రాత్రి యయిపోయినది నీ వొక్కతెవు. ఎవరును సహాయము లేరు బాలికవు. నేను సాహసము చేసి నిన్నొంటరిగఁ బంపించఁ గలనా? అదే కాక పర్యత ప్రదేశము ఎక్కడజూచినను దొంగలు. ఎందఱో దుర్మాగులు కొండగుహలలో పాగి యుండురు. శ్రోవను బోవు వారిఁ డబ్బుంటే దోచుకొందురు; లేకపోయినచోఁ జంపి పరచేయుదురు. వారి కందఱిస దాటి యీనడిలేయి నీవు పోగలవా? పిన్నఁ జంపించుటకు నాకు సాహసము చాలదు.

తారః—నాయనగానూ! అట్లేదు. నాకొఱకు మీ గేమియు బెంగ పెట్టుకో నవసరములేదు. నేను నాకొఱకు వెళ్ళుటలేదు. టూచునప్పులో నేదో కోరికచే నాందోళన పడుచున్నాను. దానినిఁ గొంతశాంతిపర్చవలె నని నేను వెళ్ళుచున్నాను. నన్ను వెళ్ళనిండు.

వృద్ధుః—నద్దమ్మా! వద్దు. నేను నీ కంతఁ గవ్వ మియ్యఁజాలను. నిన్ను సాహసిధిచి పంపించఁ జాలను.

తార చిన్నపిల్ల — కాని రాజపుత్రకుమారి రాజపుత్రకుల మహిళలయొక్క సాహసము నివృత్తికిని భారతేతిహాసవేత్తలు గౌరవింపచున్నారు. రాజస్థా నేతిహాసమునఁ బ్రతిప్రకరణమునందును రాజపుత్ర నారీయొక్క గౌరవము జాల్పల్యమునమీ యొప్పుచున్నది. రాజపుత్రమణులు చిరకాలమునుండియు యుద్ధవ్యవసాయము

వండగ్ర గమిరులై యున్నారు. ఆ వీరభర్తలకుఁ దగిన వీర పత్నీలు - అమ్రతాస్థాని నంచాలనము, అశ్వారోహణము, దేశ దేశాంతర భ్రమణము, అవశ్యకమైనప్పుడు హస్తమునఁ గృపాణమును ధరించి శత్రుసహజము వారలకు నుగ్గురాలతోఁ జెట్టి నిర్భయము. ఈ సమస్త సమరనైపుణ్యమును నొక్కడఁ దక్కువైనను వారు ప్రాణ భీతిగాని నారోపమాజలజ్ఞాన్యభావమునఁగాని యుద్ధమునఁ పరాజిత్తులు లయ్యెడివారు గారు. మన తారాబాయియందు రాజపుత్ర క్షము పూర్ణముగాఁ బ్రవహించు చుండెను. అందుచేతఁ చిన్నతనమునందు తన పెంపుడుతండ్రియొద్ద గుట్టము నెక్కుట లెప్పగా నచారీజేయుట తుపాకి, ఫిస్తోలు మొదలైన యాయుధముల నుపయోగించుట బాగుగా నేర్చుకొనెను. ఇట్లు చిన్నతనమునందే నేర్చిన విద్య యానన సమాగమమున మఱింత ప్రకాశవంత నూయెనుగదా! ఆమె లావణ్యము తామరాకుతోని నీటిపొట్టు చండమానఁ దళదళ మెరియు చుండెను. యౌవనసమాగమమున నా మెరిపు మఱింత వృద్ధి యయ్యెను.

ఆ చుట్టుప్రక్కల బడిక్రోసులదూరమువఱకుఁ దారికుఁ దెలియని ప్రదేశము లేదు. అందుచేత గుట్టము నెక్కి యే డెనిమిది క్రోసుల దూరములో నున్న లాలవహనుకు వెళ్ళుట కామె యెంతో యత్నము దయించెను. ఇం తాశ్చర్య మేమున్నది? ఆమె కావ్రదేశ వింతయు నొక క్రీడారంగము. అందుచే నామె గంభీరముగా నిట్లనియె.

‘నాయనా! మీమాట కెప్పుడును నే నెదురాడి ననుపలేదు. కాని నేడు మీ మనస్సంతోషముకొఱకు నేను మీరు సాక్షేధించినను లావణవహనుకు వెడలఁ బూనుకొంటిని. నే నెదలించుకార్యము నతిశీఘ్రముగ సాధించుకొని యే గూఢదయును లేకుండ వచ్చెదనని మీ మనస్సునఁ దలంపుడు.’

మృత్యుముఖమున నున్న యా వృద్ధుఁ డొక్కక్షణ మూరకుండి యిట్లు పల్కెను. 'తల్లీ! నీ వతినాహనకార్యమునఁ జేయు పనుఁజ్ఞాతివి. కాని పెళ్ళకుండ వే టుపాయములేదు — వెళ్లవలెను. ఇదిగో చూడు, నా మనస్సులో నొక గొప్పభయ మున్నది.'

తార:—బాబా! మీరు నిశ్చింతతో నుండుఁడు. మీకుఁ దెలియును గదా; నేను చిన్నప్పటి నుండియు గుఱ్ఱము పెక్కి యరావలీ వర్వతములపైఁ దిరుగ నేర్చినదానను. ఏదైన నేయావద యైనఁ గల్గెనా? కొండలమీఁద పదికొను దూరము నటకు త్రోవ లన్నియు నాకు బాగుగాఁ దెలియును త్రోవతప్పిన నన్న భయముకూడ లేదు. ఇక మీకు దేనిని గూర్చి భయము ?

వృద్ధు:—మంచిదే గాని, తల్లీ! త్రోవలో రఘునాథునికంటఁ బడుదు వేమో!

ఈ మాట వినఁబడగానే తారయొక్క వదనకమల మొకింత యెఱ్ఱఁబారెను. కన్ను లుజ్వంతిరంబులై కాస్పించెను. ఆమె నిర్భయ స్వరమున నిట్లు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను. "రఘునాథుఁ డంటే భయమెవరికి నాయనా! ఈ సమయమున వాతనికిఁ గనఁబడకుండుట మంచిదే కాని వానిని నేను లక్ష్యముచేయును నాకు భయ మెందుకు? భయములేదు."

ఈ మాట లా రాజపుత్ర కుమారి ముఖము నెంతో కోభిల్లఁ జేసెను.

వృద్ధుఁడు పేర్కొనిన రఘునాథుని నిజనామము రఘునాథ సింహుఁడు. ఈతఁడును రాజపుత్రవంశజనితుఁడే. బాల్యకాలమునుండియు రఘునాథుఁడు తారాబాయి నెఱుంగును. తారయొక్క పెంపుకత్తెండ్రీ యింటి యొద్దనే రఘునాథునితండ్రీ యిట్లు నుండెను. తారయు

రఘునాథుడును నొక్కచోటనే నిన్నపు డాడుకొను చుండెడివారు. అట్లుగొనుచుండి సాయంకాల మైనతన నెవరియింటికి పారు వెడలుచుండెడివారు. తార పెరిగి యాచనవతి యగుచున్నకొలదిని రఘునాథుడు పాపవృత్తుడు కాజొచ్చెను. అతని మనస్సునందుఁ బ్రబలమైన యాలోచన వుట్టెను. తార నెట్లులైన తనవత్నిగాఁ గైకొన వలెనని యతనికి నారాట ముదయించెను. కాని తానకుమాత్ర మాతనిని భర్తగా స్వీకరించుటకు మనస్సులో నెన్నడును తలంపుకలుగ లేదు. ఈ సంగతిని గనిపెట్టి రఘునాథుడు విఫలమనోరథుడై మనస్సున నీర్వచే బాధ పడుచుండెను. తార తన నవమానవలదినట్లుగా నతఁ డెంచుకొనెను. ఆ యవమానమునకుఁ బగలీర్చుకొనవలెనని వాని యూహ. ఆమెయెడలఁ దాను చూపించిన యకృత్రిష్ఠప్రేమ కవ మానమా ప్రతిఫలమా? ఇట్టి యవమానమునకుఁ బ్రతిహింస చేసి తీరవలెనని వాడు యోదించెను. హింసావృత్తియం దున్నవానికి మంచి చెడ్డల జ్ఞానమెక్కడిది? వాగప్రతిజ్ఞ వానికిఁ జెల్లవలెను. అది యెట్టి ప్రతిజ్ఞ యైనగానియు! రఘునాథుడు భయంకరకవటాచారి; హితా హితజ్ఞానసూన్యుడు; దయారహితుడు. గోహంతకుని వంటివాడు. పరులధనము నెవహించుట, త్రోవలు గొట్టుట, కూసీలు చేయుట మొదలైన యేపాపకార్యములకైన వాడు మెనుకంజ వేయడు. ఈ భీషణపాపచరణములం దెంతదూర మాతఁ డవధి యేర్పటచిగొన్నాడో యెవ్వరికిఁ బూర్తిగాఁ తెలియదు. కాని రఘునాథసింహుఁ డొక్కఁ డున్నాడు; అంతదుర్దాంత, పాపండ్, సరహంతకుఁ డింకొకఁడు లేడని మాత్ర మా చుట్టుప్రక్కల సందటకును దెలియును. కాని యా రఘునాథుఁ డెవ్వరో యెవ్వరికినిం దెలియదు. అనేక లాతఁడు వాఁ డనియు మీ డనియుఁ జెప్పుకొందురు గాని నశ్చయ మెవ్వరికినిం దెలియదు.

తారయొక్క పెంపుడుతండ్రికి నరబిడ్డేశవు మంచిగుట్టమెట్టి యున్నది. వృద్ధుడు తనతక్కిన యాస్తికంటె నీ గుట్టయు నెక్కువ విలువగాఁ జూచుకొను చుండునాడు. ఆ కాలములో గుట్టయుల నెత్తుకొనిపోవు దొంగలు కూడఁ జాలవలె యున్నారు. వృద్ధుడు చాలఁ బ్రయత్నముమీఁద నీ గుట్టలు దొంగలకుఁ జిక్కుకుండ జాగ్రతగ రక్షించుకొను చున్నాడు.

వృద్ధుడు తా నెంతోకాలము బ్రతుకనగి తాపకుఁడై యున్నాడు. కాని యామె యాతః మాబలు నమ్మలేదు. ఎవరి శరీరము యొక్క రోగస్థితి వారికి యధార్థము తెలియనని యామె తలంచెను. ఆమె ప్రయత్నమైన పాలకజనకుని మృత్యుకాలము నమీపించెనని యొక్క క్షణమును దలంచలేదు. అట్లులేన నామె లాలవహకున కీరాత్రి యేల వెడలుచున్నది? ఇది కేవల మా వృద్ధుని సంజోష పెట్టుటకే. ఆశున యెన్నియో క్షేత్రములకు లోనై యామెనుబెంచి పెద్దదానిని జేసెనుగదా? యీమనః లోకములో నింక నామె యేమి యానందము ననుసూయఁ గలదు? యా కర్తవ్యము నెఱింగి యారమఁమణి తన హృదయమున నీ కృతజ్ఞతకు స్థానమొనంగెను. ఆ కృతజ్ఞతను జూపుటకు లాలవహకుఁ బ్రయాణము చేయుటకు నశుముగట్టెను. ఆమెకు విపులనంపత్తి రాఁగలదని పైన వ్రాసి యున్నాము. ఆమాట లామె నమ్మి దానికొకకామె బయలుదేరినదా? లేదు. ఆమాట లామె నమ్మలేదు. అని రోగగ్రస్తుఁడైన మునలివాని యొక్క వికారప్రలాపము లని యామె యనుకొనెను. దరిద్రదుఃఖ పీడితయుఁ బరాన్నప్రతివాతకన్యయు నైన తన కట్టి విషయనంపత్తి యెక్కడిదని యామె తలంచెను ఈమాట లన్నియు రోగప్రభావము వలనఁ కల్గిన చిత్తవికారపు ప్రలాపములని యామె యాహించెను.

పాలకజనకునియొద్ద కొంచెముసేపు కూర్చుండి ప్రయాణమున

కాయత్ర మగుచుండెను. గుట్టపుకాలయొద్ద కరిగి 'కుమార' ను వారి గుట్టమునకు జేసి వేసి నిద్దము చేసెను. తరువాత శయనాగారమునకు వచ్చి ప్రమాణార్థమును గుస్తులు ధరించెను. తన వెంట రెండుపిస్తోళ్ళను గూడఁ దీసికొనెను. తండ్రియొద్దకువచ్చి సమన్కరించెను. వృద్ధుడు బిడ్డయొక్క మూర్ధమాఘాణము చేసి యాశీర్వాద మొనంగెను. పిమ్మటఁ దార గుట్టమునెక్కి పర్వతపథాభిముఖయై వెడలెను. త్రోవలో నెట్టి విభీషకరాక్షసులు తమ వదనగహ్వరముల నామె కొఱకుఁ దెరచికొని యుండిరో నరశహృదయ యగు తార ఏమి యెఱుంగును ?

౨

పార్వత్య పథము

బూరి గ్రామమునుండి లాలవహడునందు రామలాల్లిగారింటి యొద్దకు వెళ్లుటకు మంచి రహదారి యున్నది. కాని యది చాల చుట్టని తార యరణ్యమార్గము నెత్తెను. వెడలునప్పుడు వృద్ధజనకుఁ దామార్గమునఁ బోవద్దని యనేకసాయలు నిషేధించి పలికెను. గాని యానిషేధిత మార్గమే దగ్గఱమార్గ మని తార వనవథము నెవలంబించెను.

శుక్లపక్ష చంద్రుడు వెలుంగుచుండెను. నక్షత్రములు తమ నాధునితో గగనమండలమునఁ గూసుకొని ధరాతలంబునకుఁ దమప్రకాశమును భారబోయుచుండెను. ఇట్టి సమయమున నా యపూర్వ లావణ్యవతి—పూర్ణమౌషధి—యశ్వము నారోపించి యరణ్యము నతిక్రమించి భయమించితగాక శరవేగమున నదగుచుండెను. ఆచంపకపర్వతలోత్రను సమామైన తారాబాయియొక్క యపూర్వాశ్వబాలనాకౌశలమును జూచినయెడల రాజపుత్రమణిమణులు ఏరవత్సరించును

వీరమాతలు నేలఁ గాకండురని తోచక మానదు.

తార యరుచుచున్నది. గుట్టయు మొలపుతీగవలెఁ బటవెత్తుచున్నది. పర్వతోపరిభాగమున నా గుట్టయొక్క కాళ్ళచక్కలు విని నప్పు డెవ్వచో వీరపురుషుడు క్రతుఁడనివార్త మె యిస్కన్నునివలెఁ బరువెత్తుకొని పోవుచున్నాడేమో యుచు తోచును.

లాలపహడునకు యొక్కఁడైనను దూరము పఱక నిరుకు మొరుకును మిట్టకల్లమును చగు చూర్చియు, బోనలెచు. అటుతరువాత లాలపహడుయొక్క ననుతలోపత్యక భూమి కాన్పించును. దానిని చాటి నిల్చిన తరువాత బాగున నమితలమైన నుడైత్రము దొరకును. మనతారాశాయి యంతనఱకు చాటివచ్చెను. ఇచ్చటనే దొంగలయొక్క భయంకరత్వచారములు ఒరుగుచు ను సరి జని ప్రతీతి కలదు. అయినచోఁ దారయొక్క నమ్మక మేమి? ఇఁగ్గివువారి శాసనభయమున దొంగిలందఱును భారతీర్షమును వదలిపెట్టి పారిపోయినా రని యుండెను.

తార నిర్భయముగా నశ్వచారమున చేయుచుండెను. ఆనమ యమున హఠాత్తుగా గుట్టకు వికారముగా నిలిచిన యెను. తార చేతిఁగొరడాతో నెంతఁ గొట్టిన నొకను పెట్టిచూపు చూపుచు డెను గాని కదలదు. క్రమక్రమముగాఁ బిచ్చినకీల్చిపు నకీల్చిన వారంభించెను. దగ్గఱ నేదైన వన్యజాతు పున్న జేమో దానిని జూచి భయపడుచున్న దని యామె తలంచెను. అప్పుడు గుట్టమువీపు చరిచి దువ్వి దానిని శాంత పఱచుట కామె ప్రయత్నించెను. చాలప్రయత్నము మీద 'కుమార్' శాంతమును బొందెను. కాని యచ్చటనుండి యొక్క యడుగైన నది పండుకుఁ బెట్ట లేను.

తార విస్మిత యయ్యెను; చకిత యయ్యెను. చూడగా గుట్టయు తలదగ్గఱ సరిగా నెదుట నెవ్వచో పర్వతగర్భమాను బ్రద్దలచేసి

కొని పైకి వచ్చిన ట్లాకభయంకరమూర్తి వ్రక్కకు మయ్యెను. వెంటనే గుట్టనుయొక్క భయమునకు గారణము తెలియవచ్చెను.

వెన్నెలలో సౌందర్యము పెచ్చుపెరిగిన తారయొక్క లావణ్యమును జూచి మాంషభావుడును డిల్లు కేక చేసెను. 'ఎవరో భాగ్యరాశి! యితరాత్రికేక బయలుదేరినావు! ఎక్కడికి!'

స్థిర-భీక-శాంత-శ్రీ-స్వరముతోఁ దాద్రత్యుత్తర మ్పిసెను. 'సీవెన్నడవో! కొంచెము చారి తొలగి నిలు. సముద్రమున నా గుట్టను బెరిగి నీడనుది. ప్రోవనిమ్ము. నే నొక్క చోటకుఁ దొందరగా వెళ్ళుచున్నాను.' మున్నది.

అమాటలు విని యా భీమాశృతపురుషుడు భీకణాట్టహాసము చేసి భీకరావ్వలమున నల్లశీతభావముతో 'ఇంకను పూటలాడెదవే! ఇతరాత్రికెక్కడికోము వెళ్ళెడి!' అనెను.

అమాటలతో తిరుగుజవాటు నపేక్షింపకుండగనే చొక్కాజేటులో నుండి యొక వెనుగు మూలఁ దీసి గట్టిగా నీలఁ గొట్టెను. వెంటనే మూలమునుండి దీసికె బ్రహ్మత్తరముగా మఱియొక యీల విడచెను. మఱికొండనేసటి కట్టి భీమాశృతిగల మఱికొండలుచుట్టికి వచ్చిరి. అందు కి ముగియు ముగిసినకు వచ్చి గుట్టనుకల్గెము పట్టుకొనెను. గుట్టనుకను గంతలువేసి యెగురుట కారంభించెను.

తార యార్తకంతముతోఁ గీచుచుని 'దూరముగా కలుపుము. నీమొఖముచూచి నాగుట్ట మెగిరి గంతులేయఁగలను. ఇంకను గొంఠ మైతే నన్నీ కొండ మీద నుండి వడవేయఁగలద' ని కేకలు పెట్ట దొడంగెను.

మఱు నిమనము తారయొక్క హృదయములో భయము తాండవమాడ జొచ్చెను. ఆ వచ్చిన దొంగలలో నొక్కని కంఠ స్వరము విన్నతోడనే తారయొక్క యాకా సాహసము లన్నియు మెగిరి

పోయెను. భయముచేత నామెయొక్క రక్తము కిరణము పోయెను. నాను వికటహాసము చేసి యొక్కచుట్ట కటచి క్లిగి లేకలుగట్టెను. 'నూర్పుడు చంద్రుడు గతితప్పిన బద్ధులన్నును గాని నా బాట కాకపోదు. నానూట కిజము. ఒకే ఇది తొలిక తప్పిందా!' అని

వెంటనే గుంజొకడు 'అట్లయితే తార మునలిచా? గుట్టము మీద వెక్కి వచ్చినదిలో—భలే, భలే, మన యభ్యుత్థము. గుట్టము చాల భరీదు చేయును. ఎన్నాళ్ళనుండియో నా కీ గుట్టముమీద కన్ను న్నడు' అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

ఎట్టిప్రోవలోఁ జిక్కుకొన్నదో వెంటనే తార కర్థ మాయెను. 'తండ్రి మాట నవహేళనఁ జేసి ఈదృష్టమార్గమున నెదురు వచ్చితిని? మంచిమార్గమున వచ్చిన నీ విపత్తుఘటింపదు కదా!' అని యామె తలపోయ దొడంగెను.

తార యూనిషర భయానకదన్యుడళ నుధ్యమునఁ జిక్కు కొన్నది. స్త్రీ యని చెప్పియవమానము చేయుటకీమర్్యాగ్గులునుమాత్ర మైన శంకింతురా? శంకింపరు. 'నేను రఘునాథుని లెక్కచేసు లేదు. వానిని జూచిన నాకు భయ మేమి?' యని వృద్ధుని యొద్ద ప్రగల్భములుకొట్టి వచ్చినదే! గాని యారఘునాథుని కంతవ్వరమును వివగా నివ్వడెంతో భయముయ్యెడినే! ఒకటంతయు వడకుచున్నదే! ఇంకొకనమయమున రఘునాథుఁడామెకుఁ గనబడిన నామె భయ వడునా? రవ్వంతయు భయపడదు. కాని దన్యునళమధ్యమున నున్న రఘునాథుఁడ జూచిన నామెప్రాణమెగిరి పోవుచున్నది. ఆమె తన ప్రాణము కొరకు భయపడుచున్నదా? లేదు. తా ననేకసారులు నిర్లక్ష్యముగాఁ బ్రోసివుచ్చిన రఘునాథుని చేతిలో—అనేకసారులు తనను భార్యగా సంపాదించుటకుఁ బ్రాణమునైన బోగొట్టుకొనుటకు సిద్ధమైన రఘునాథునిచేతిలో నిటువంటినిన్నహయాదన్ధయంగుఁ జిక్కిన

యెడల దగ్గరండి కెట్టికొనిన కల్లుతో తాని యామె మున్నుతో భీషణాంబోళన నొనర్చుంచెను.

ఒక్కడఁ జూత నొకఁడఁ జూత లామె యాలోచించెను. పిమ్మట బాంధవమునకై జరిగిన దొడంగెను. ప్రాణముపోయిన బోవుగాక పోకడకుండ నాత్మనమర్పణ చేయుటవట్టిది. ఒక్కఁడఁ గుట్టమునకావేళము లేప్పించి పరుగెత్తినఁ గలిగిన నామెను బట్టు కొనఁగలవా రెవ్వరని యామె తలంచెను.

అట్లులైన నిస్సందేహముగా నామె సకలదలనుండి తప్పించు కొని పాటిపోగలదు — కాని యామె గుట్టము కడలుటకుఁ బెద్దయంత రాయ మొక్కటియన్నది - ఇద్దఱు మనుష్యులు చెరియొక వైపునను గల్గెమును బట్టుకొని యున్నారు. అంతట తార కొంతగాంభీర్యమును దెచ్చుకొని 'దూరముగా నిలుడు. నన్ను వెళ్ళిండు నాకుఁ జాలవని యున్నది-నన్నుఁ బోసిండు.'—

దొంగలలో నొకఁడు విషపునవ్వు నవ్వి గుట్టపు కల్గెమును మఱిత బిగువుగాఁ బట్టుకొనను; ఇట్లు కేకలు వేసెను - "ఎవ్వరెవీవు, గుట్టముమీఁద? ఒకమాటు గుట్టముమీఁదనుండిదిగు - నీమొఖము కొంచెము చూచెదను. తరువాత వెళ్ళవచ్చునులే. నీ దేహముఁజూచినఁ గోమలము, వాహనము చూచిన మోటు. ఈగుట్టమునకు బదులు నమ్మడిగా వెళ్లేగుట్టము నిచ్చెదము."

వివత్తులోఁ జిక్కుకొనియుఁ దార యధైర్యము పొందలేదు. అప్పటికిఁగను బలాయనమార్గము నన్వేషించుచున్నది. గుట్టపుకల్గెము పట్టుకున్న వారలు మాటలనందడిని బరధ్యానముగా నుండఁ జూచియొక్క మాటు పరుగెత్తుట కవకాశమును బొందుట కీమాటల నాడెను. "నీగుట్ట మీదీ చూపించండి. ఈగుట్ట ముకంటె మంచిగుట్ట మైనచో మార్చుకొందును."

కల్పేచుపట్టుకొన్న నాళ్ళలో నొకడు నవ్వి “వా! బీదీబాన్ ! నీవు చూచిన మహాబహద్దర్ గా నున్నావే! యింక నీ బాన్సే మాట నాడకు.”

దొంగలను మూడు జేయుట సాధ్యముగా కాదని యామె మరల మరల యోచించెను. నారి నేవీడుముగాఁ జిప్పించుకొను కు నామె కుచాయము లోచనేను. విషము నుచిగ్ధావస్థయందుఁ పడి యామె యొకసారి పూరిగ నిరాశయై యిట్లు చింతించెను. ‘అయ్యో! యీదొంగలకు నేనుహమని శోకు, విషవల తేను. నిర్దయులు, దుష్టులు. ఈ దొంగలచేతులలోఁ బాణములు గోలుపోవుటకంటె వేఱుపాయము లేదు. అయిన నాళ్ళగడ్డలకుఁ బ్రయత్నము చేయవలెను. అట్టి ప్రయత్నమునఁ బ్రాణము పోయినను మేలే.’ కావున నింకొక యుపాయము లేనియెడల నామహాదుర్లభవసాయకు లగుఁ దస్కరులనుండి తప్పించుకొనుట కారి యెటువంటి చరణమానసాహస కృత్య మైనఁ జేయుటకు సంసిద్ధమై యున్నది.

హతాత్తుగ నారాజపుత్రి కుమారనామాళ్ళగుని యొక్క పృష్ఠ భాగమునఁ గొరడాతో తీవ్రముగ నొక్క దెబ్బ గొట్టెను. ఈస్వల్ప కాలములో గుట్టమున్ను కొంచెము శాంతిఁబొందెను. అనికూడ నిద్రింపఁ దొందనను గ్రహించెను. అరోహకురాలు దెబ్బకొట్టి యుత్సాహము చేసినతోడనే యుత్సవ మొక్కగుముకు సమీపి తటిల్లతవలె బర్వతశూర్లమునఁ బరువెత్తెను. కల్పేమును పట్టుకొనిన యిద్దఱు నాహతాత్తుగ వచ్చిన వేగము నావలాలక నేల మీఁద నడ్డయుగాఁ బడి దొర్ల నారంభించిరి.

అళ్ళము సభికతర ప్రోత్సాహము చేయుటకు రెండు మూడు సాగులు చటుకుతోఁ గొట్టి ‘చల్ - చల్ - కుమారా బాణ వేగముతో, చల్ - చల్,’ అనచుండెను. విషమవిపత్తు సర్థముచేసికొనినట్లుగానే

యశ్వము శరవేగముతోఁ బరువెత్తెను. కాల్యకాలము నుండియుఁ దార గుట్టము నెక్కి నఁచరించుచును వేగముగాఁ బరుగెత్తింపఁ నలచు కొన్నపుడి కమారావ్యము నీ విధముగా నద్దీనగులు చేయుచుండెడిది. ఆ చిరపరిచిత సంభాషణయు నశ్వము విన్నదై గ్రహించుకొని విద్యుత్ప్రమానంబుగాఁ బరుగెత్త నారంభించెను. చుట్టుపక్కల నున్న దొంగలఁదఱును స్తంభితులై నిష్వేటపాటునఁ జూచుచుండిరి. 'చల్-చల్ కుమార్' అని తార మహుర్రకాలములో బహుమానిముబోయెను.

రాత్రి నిస్తభశ్వమును బ్రహ్మకొట్టి పిస్తాశ్వయొక్క గొండ్లు మోగెను. తారియొక్క చెవ్రునగ్గఱచూడి రివ్వోవ్వన నవి యెగిరి పోయెను. దొంగలు వెనుక తరుముకొనవచ్చి గుట్టమీనకు గురి పట్టి కొట్టుచున్నారని తార తలంచెను. అవి తనకుఁగూడ నీగుఱు ననుభయముచేత నామె గుట్టమీనుఁడని నంగి దాఁకొడ గట్టిన బట్టుకొని దానిని మఱి తియుల్లేజునను చేతు నాని భించెను. అత్రుతారముగా నింకను బది పెండ్రెను నిమానములు పరువెత్తిన యెడలఁ దారి నోవ్వుముగా దొంగఁగుఱునుండి తప్పించుకొని పారిగోయిన లాభము కనఁబడెనేదే. కాని విధాన విరోధి యయ్యె! పరితాప మెక్కడ!

3

దన్యు హస్తములలో

పర్వతమార్గము లన్నియు మనతారాబాయికి పూర్తిగఁదెలియును. కాని వివత్తులలోఁబడి దీర్ఘజ్ఞానశూన్య యయ్యెను. సమస్తము నామెకొంతగాఁ గనఁబడెను. అన్నియును దెలియఁజట్టుగానే కన్పించెను. ఇంక నొకసమయమున నైన లాలసపూడునుండి వెడలిపోవు

మార్గమున నృప్తముగా నామె కర్ణముంచగలిగి యుండెదదే. కాని
 నుకుమారమహాస్మయకు నామె భీషణుడనయ్యె. శపానైములనుండి తప్పించు
 కొనుటకు బ్రాహ్మణాయకరంబగుచిత్రే బ్రయత్నమున నున్నది.
 గుట్టముమీద నవాగిచేయుచున్న నామెదేహము గడగడ వడకి పోవు
 చున్నది. మనస్సుయొక్క యుల్లేగ మేమాశ్రమము దగ్గలేదు. బుద్ధిం
 ద్రియమున సరిగా నడిపించుకత్తి యింకను రాలేదు. అక్కడ నిలిచి
 యేమార్గము సరియైన దని విచారించుటకు సగిసపావశాళము లేదు.
 వెనుకనుండి మదోన్మత్తు లగు దొంగలు తఱుముగొని వచ్చుచున్నారు.
 ఇట్టిసమయములో వెబల యొక్క శరణముకూడ యుక్తాయుక్త విచారణ
 చేయుట కక్కడ సవకాళము. ఎదురు? ఆమెకు దోచినట్లు గుట్టము
 యొక్క కల్లెయి నెడమవైపునకు లాగెను. గుట్టమును బూర్వమువలెనే
 వెగముగా నెడమవైపునకు సరికి యాత్ర నట్లుకొని పరుగెత్తెను.
 శ్రోవకనుగొనుటలో నామె నిరంజలు పడెను. కొంచెము దూర
 మట్లు వెళ్ళిపిమ్మట నామె త్వంత్రోవను విచ్చివట్లు తెలిసికొనెను.
 ఇంక ముందు వెడలుటకు దాంలేదు. ఆవార యక్కడ కాగి
 పోయెను. ఎదుట నొక్కపెద్ద యుగాధమైన కిందర ముండెను.
 గుట్టము దానిమీదకు దూకినదా, నాలుగైడుగులు ముందుకు
 వెళ్ళిననా వేములపులలోతున గుట్టమును నవారును తలక్రిందు
 లుగా బడిపోయెదరు; నుగ్గు సుగ్గై పోయెదరు. వెనుక వడధ్వని
 విని మృగమును వెబడించి పెద్దపులిచ్చునట్లు దొంగలుతరుముకొని
 వచ్చుచున్నారేమోయని యామెకునంకోచము. ముందుమాడబోయిన
 భయానికికడరము. ఆమెకు నట్లు బోవుటకును దోచలేదు. ఈవిషయ
 సమస్యయందు గర్తవ్య మేమో యామె స్థిరపఱచుకొన లేక
 పోయెను. కొంత నేపటికి వచ్చిన శ్రోవనే వెనుకకు మరలుట యుక్త
 మని స్థిరపరచుకొనెను. ఘోరామావాన్బంధకారమున నొకొక

మెఱుపులేగవలె నామె మనోకాశమున నొక్క యాశాజ్యోతి కాన్పించెను. దొంగలు వచ్చి తనను గలిసికొనుటకుఁ బూర్వమే వెనుకకు మరలి సరియైన మార్గమును కనిపెట్టి పొంగల నని యామె తలచెను. అనిర్భీరసపుత్రనారీయణి యాశాస్వతచిత్తయై వెనుకకు మరలి పోవ నారంభించెను. కాని యాయాశ యెడఁపూవుల చంద మామెను. పక్షిబారలు వచ్చునప్పటికి ఆదొంగల విశాచావతారము లన్నియుఁ ద్రోవకడ్డము వచ్చి నిలువఁబడెను.

రఘునాథుఁ డొక్క యటపటచి “తారా! ఇక్కడైన గుఱ్ఱమునాపెదవా?” యనెను. రఘునాథుని కంతస్వరమాను విని తెలిసికొని మంత్రిముగ్ధయైనతెరంగుఁ డారతనగుఱ్ఱపు వేగునును నిలుపుచేసెను. పారిపోవుటకు యావదాశయు నిర్ముల మయ్యెను. రఘునాథునిఁ జూచినంతనే తారగుండె జల్లుమనియెను; తటతట కొట్టుకొనెను. భయముచే నర్వాంగమును వశము దప్పిపోయెను. తుణకాలములో నశస్త్రులై దిన్ములందఱు నామెను జట్టు ముట్టడించిరి. తాను వేటాడిన మృగ మొసారి తిప్పించుకొనిపోయి మిరల దొంగిలెప్పుడు వేటకాడు నంతసేచునట్లు కుత్సితముఖులగునంతో నారం దఱు నానందింపఁ దొడంగిరి. ఒకనారి ఆడిదాసచేతిలోఁ బరాజితులై నందున నాదొంగ లేసారి మొదటినుండియు జాగ్రత్తగా నుండిరి. తారను జడిపించుటకుఁ గాను పారలు తమ పిస్తోళ్ళనామె వక్షస్థల మునకు బారుపెట్టి పట్టుకొని యుండిరి. అసహాయబాలిక యీప్రకారము భయ పెట్టుచు పూడకు పచ్చుచున్న దుర్మార్గులను జూచి భయ భ్రాంతి యాయెనా? లేదు.

రఘునాథుఁడు విశాచపునత్వ నవ్వి కర్కనకంతయుతో “నరే నామైనాగోరింక! బాగుఁబాటిపోయినదే? యీమాటలు పాటి పోకుండగాఁ బట్టుకొనియెదిలే? తారానుందరీ! ఇక నొక్కసారి దయ

యించి గుట్టము దిగి మమ్మును జూడు!" మనెను. రఘునాథుని యాపికట హస్తమును నాదృఢసంభ్రామమును విన్నంత చార యడలి పోయెను. అంతట దొంగలనాయకుని యాజ్ఞప్రకార విద్వంసు దొంగలు విశేష వాదానువాదములు చేయుచు గుట్టము యొక్కను. ఖముమీఁద జూలును పట్టుకొనిరి. పాపము దిక్కులేని యాతార యింక గుట్టమును పగెత్తించు నాశపట్టిదే యని స్థారణ చేసికొనెను. దన్యు లనిమిషనేత్రములతో నామె యంగనచాలన మును జూచుచుండిరి. ఆమెయొక్క జీవము యీనరహంతకులగు మహాపాపుల యధీనమైనది. కాని యామె ప్రాణము పోవునని భయపడలేదు. ఆమె కొక్కటయే చింతి. రఘునాథుడు ఈయవనర మునఁ తన పాపప్రవృత్తియందు చరితార్థుఁడ కావలెనని ప్రయత్నము చేయునేమో, ఆమెచే నెంతో ప్రయత్నముమీఁద రక్షింపఁబడిన కామార్యరత్న మీపాపాచారుడైన దుర్మానుసచే జిక్కి శిశంకితునిగు నేమో యను భీతి యామెమనస్సునఁ దోచినంతోడనే యామె చేయి పిస్తాముమీఁద కరిగెను. 'శిక్షణము రఘునాథునిజరిపివేసెదను. దొంగలు నేత్రపిపీనులయ్యెదరు. అంత వారెంత నిర్దయులైనను నన్ను బట్ట లేరు. మఱియే యత్యాచారము చేయుటకును సాహసంపలేదు.' అని యామె తలపోసెను.

తారాబాయి వీరరసపుత్రసంజాతిమే గాని యామె హృదయము కోమలపదార్థరచితిమై యున్నది. అందుచేత నామె హృదయమున సరహత్యవలని పాపభయము తిట్టిబుబ్బలాడెను. రక్తపాత మను మాటయేమిమేలుకొని యెడలి నులికించెను. ఏమీ! యామె సరళాతని యగుటయూ? శృంగార కుసుమమునందుఁ జీడపురుగు ప్రవేశించుటయూ? నూర్చునియందుఁ గళంకముచేరుటయూ? యిట్టిపాపకార్యమున కామె యెడలి గట్టఁగలదా? ఈపక్షముగా నామె

విడిచిపెట్టెను. ఆ రహణీకుణి యొక్క కోమల హృదయము మఱియొక కోమల మయ్యెను. ఈ సయోధుని నువ్వువాడు పిశాచులు, మఱివాడు, వాడున్నట్లుండై నృత్యముచేయుచున్నాడు. వాని మునుగునడిం కొకరిని హస్త్యచేయుట యనగా నే నూత్రమును జింతలేను. అట్టి వానిని నరకజ్వాలల నొక్కమాటుగాఁ ద్రోయుటెట్లు? నాడే పాపము నకును దొరకొనకమునుపే పాపపుణ్యములకు ప్రతిఫలం బొనంగు యమకూపుండగు విధానీ దర్శనం బొనంగి రక్షించుట చేయు టెట్లు? ఈదూలోచన యామె కోమల హృదయమున నుదయించు లేదు. రఘునాథుడు తనను సర్వనాశముచేయుట కొక సభసత్పుత్రుడైనను రఘునాథునియొక్క వాచనమును బరిసమాప్తి నొందుచు కత్తి యామెచేతులం దున్నను, అప్పుడై నను రాజపుత్రుకమారి నిధూతిప యగుటకు సాహసించలేను. 'నానీ దేవుడే శిక్షించును గాక! జీవహత్య ప్రయోక్కు కార్యము కా' దని యోచించి యేక ర్తవ్యము నెఱుంగక కిట్టబొమ్మవలె గుట్టుపై నామె కూర్చుండియుండెను.

రఘునాథుడు "రా తారా! నేను నీన్నఁ జేయి పట్టుకుని గుట్టుముమీదనుండి దింపనా" అని త రయొక్క చేయి పట్టుకొనుటకుఁ దనచేయి చాచెను.

కొంచె విడిచిడి తార మరల ధైర్యము తెచ్చుకొని యిట్లు జబ్బులు చెప్పెను. 'రఘూ! నీవు నాపై నీత యత్యాచార మందుకు చేసెదవు! చిన్నతనమువాటి కిథ జ్ఞాపియు చేసికొని నాపై దయ యుంచుము. నేడు నన్ను వదిలిపెట్టుము. నేను జాల యాపనలో నున్నాను. పిశాచులకు వెళ్ళవలసి యున్నాను."

రఘు:—తారా ఏమి! తెలివిశక్కునదానివలె మాటలాడు చున్నావు? నేను నీమాట మరువలేదు. ఇప్పుడు చెప్పుచున్నాను విను. బుద్ధిమంతురాలవలెఁ జెప్పినవనిఁ జేయుము. నా మాట

వినిచ నీకేయనిష్ఠయును సంభవించును. ఎవ్వరును నీ సిగవువైద్యన
నుట్టరు.

తార—కే యుపాయమును నోచుకేను. “రఘుసింహా ! నీవు
నీ స్నేహితులగు కేలఁ దొంగర పెట్టెను ? నీకు నాగుట్టును గావలసి
యున్న నాతోడ రమ్ము. నా తండ్రి గావునకు. సిద్ధముగా నున్నాఁడు.
ఆలస్యమైన నీ నాయనను బడికడంబడి వాడలేను.” అని యామె
వలికెను.

ఈ మాట విని రఘువాడును నాజిత సంశోషించెను. ఆతఁడు
స్వచ్ఛందముగా “నేను ? దోని ? నీ నాయకు చచ్చిపోవునున్నాఁడా ?
చచ్చి.....”

మాటకడ్డమువచ్చి తార. “నోను, ఆయన చావునకు సిద్ధముగా
నున్నాఁడు చావునకు. దుఃఖము నీ హితు. బాధనోదునున్నాఁడు.
అందువలన నీ నాగునను బాధముగా ఎచ్చుటకుఁ దొంగర తొండరగా
వెళ్ళుచున్నాను. మధ్యలోనకు నీవును నడుచునలును నప్పడ్డిగించు
చున్నారు నా గుట్టును నీకేయనిష్ఠయేమీ యభిప్రాయమైనయెడల
గుట్టుగాను దీకికొని నన్ను నడిచిపెట్టుడు. నా తండ్రిని వెంత్రకాలములో
నన్ను వాడనిండు” అనెను.

రఘు.—తారా, నీ కిత తెలియదేమి ? కేవలము నీ గుట్టుముతో
నాకు సంతృప్తి యగునా ? నీ గుట్టును మాత్ర మేనా నాకుఁ గావలసినది ?
నీవుకూడ గావలెను.

తార—మంచిది. అయితే నేటికి నన్ను వదలిపెట్టుడు. రేపు
మీ యిష్ట మేదో యా ప్రకారము జేయుడు.

రఘువాడును పక్కన నవ్వి, “ఈ రోజు నిన్ను వదలి పెట్టిన
నీవు మగల నూని దొరకునువా ? ఇక దొంగలమూటలు వదలిపెట్టి
గుట్టుముమీదనుండి పెద్దమనిషిలాగుని క్రిందబడి గుమ్ము. నిన్నింతను

నమ్ముదునా నేను!

తారయొక్క యాశ మొదలంటఁ దెగిపోయెను. రఘునాథుడు మాటలతోఁ బడువాడుగాఁడు. భయపెట్టి వానిని నశవటచుకొనుట కసలే ఏలులేదు. వాడు పరువు మర్యాదలు విచారించువాడుగాఁడు. శిష్టాచారమును గౌరవించువాడు కాఁడు. రాజనియమములకు లోబడువాఁడను గాఁడు. అరావలి పర్వతములమీఁద వాని రాజధాని. అచ్చటవాడు రాజు. అక్కడ పోలీసువారి యధికారము సాగుటలేదు. అనేక దినములనుండి కంపెనీవారీ దొంగల నందఱినిఁ బట్టుకొని శిక్షించవలెనని ప్రయత్నముచేయుచున్నారు. గాని స్వాధీనము కాలేదు. నాఁ లెక్కఁకుండెనరో, ఏమి చేయుదురో, ఎట్లు జీవనము చేయుదురో, ఎవ్వరినిఁ దెలియును. కాని వీర లందఱు కొండలమీఁద నివాస ముండురకము భయంకరమైన పనులు చేయుచు రనియు లోకు లానఱును చెప్పుకొందురు. అచుచేత సాధ్యమైనంతవఱకు నా మార్గమున నెవ్వరును జోరు. పర్వతమునకు రెండువైపులను బెద్దపెద్ద గ్రామము లున్నవి. వ్యవసాయ నాణిజ్యములకొఱ కనేకులు పెద్ద గుంపులుగాఁ గూడి యా పర్వతమార్గమున వచ్చెనరు. ఇంకొక మార్గమున వెడలినవారికిఁ జాల వ్యయమగును. లాభ ముండదు. ఎవరైన వర్తకులు రావలసినవచ్చిన సిరువదిమందివఱకు సంగరక్షకులను గాని పోలీసుభటులనుగాని తీసికొని తగిన రక్షణసాధన సామగ్రిలతో వచ్చెదరు. అప్పుడుగూడ సాధ్యమైనంతవఱకుఁ బగలే ప్రయాణము చేయుదురు. ఇట్టివారినిగూడ నివాసవ సమానులగు దొంగలు చావఁగొట్టి పర్వతకందరములలోఁ బారవేసినట్లుగాఁ బ్రజలు చెప్పుకొందురు. కాని యా హత్యల నెవ్వరు చేసిరో చేసినవారెచ్చట నందురో యెక్కడినుండి వచ్చి ముట్టడింతురో యెన్నివిధములఁ

బ్రతుత్నము చేసిన నెవ్వరును దెలిసికొనలేక పోయిరి. వారి నోడివడకపోయిరి. ఈ దొంగలను బట్టుకొనుటకు సిద్ధులగు పోలీసు ఉద్యోగస్థు లెన్నిసారులో బయలుదేరిరి. అంతయు గార్యవిఫలత నొందిరి. కొంతమంది ప్రాణములే కోలుపోయిరి, తిరిగి రాజేదు.

రఘునాథుడు గుఱ్ఱముమీదనుండి తొలనుదిలవుటకై కేయి చాచెను. గుఱ్ఱము బెదిరి గంతలు వేయ నారంభించెను. అంతట కల్లురైదుగురు కలసి గుఱ్ఱము కదలకుండ నుడుటకుఁ గల్పెనును లగాములను బట్టుకొనిరి. రఘునాథుడు తొరను గుఱ్ఱముమీదనుండి దింపెను. దొంగలు గుఱ్ఱమును బట్టుకొని నడిపించుకొనుచు వెడలి పోయిరి. గుఱ్ఱమును శాంతిపఱచుటకు సియ్యత్తులైన కల్లురైదుగురు దొంగలలో నొకఁడు తొర గుఱ్ఱమునుండి దిగక పూర్వమే యామె దగ్గఱ కెదుకో వచ్చినట్లు వచ్చి యామెకు నమ్మకగా, 'నీ కేమియు భయములేదు. నేను నిన్ను రక్షించెదను. నీవు నిర్భయముగా నుండును'ని యితరులకు వివరణకుండఁ జెప్పెను.

ఒక్క ఊణములో నీ మాటచెప్పి వాడు కొంచెము తొలగి దూరముగా నిలిచియుండెను. ఈ మాట లామెకు విశ్వసించఁ దగిన మాటలుగా లేవు. కాని యీ మాటలు వినగా నామె మనస్సులో 'నొక్క యపూర్వమగు నాశ యువయించెను. దొంగలలో నొక్కఁడు 'భయములేదు—నేను రక్షణ చేసెదను, నీవు నిర్భయముగా నుండుము'ని వల్కెనే, యట్టివాడు సామాన్యుడుగా నుండనోక డని తొర మనస్సున దృఢముగా నమ్మెను. వాని వేషభాషలు చూచినఁ దక్కిన దొంగలవలెనే యుండెను కాని చెవి దగ్గఱకు వచ్చి చెప్పిన మాటలు మాత్రము దొంగల మాటలవలె లేవు. ఆ కంఠస్వరము చాల మాధుర్యముతో నిండి యుండెను. అందుచేత వా డెవ్వఁడో పరోపకార ప్రకృతిగలవాడని యామె తలంచెను. అందుచేతనే యామె

హృదయములో నాక తిరిగి సంభారముచేయు వారంబులైనను. సమాధి
యెవ్వరో దొంగలలోకి వాడు గాడు. మాటువేసమునో నెవ్వరో
మహాపురుషుడు స్వకార్యనిర్వహణార్థము దొంగలలోకి గలిసి
యున్నాడని యామె గ్రహించెను తన నాశ్వాసించుట కా దొంగ
యవయోగించిన స్వర మా మాసిసియొక్క నవాజస్వర మనియు
దొంగలలోకి గలిసి పనిచేయుచున్న డువయోగించిన స్వరము చాల
సందేహమును బాజు దోలుట కువయోగించిన మాటుస్వర మనియు
నామె భావించెను. అప్పుడు తార తనను రక్షించుట కెవ్వరో యొకరు
దొంగలలోనే యున్నాడనియు నమయము వచ్చినప్పుడు తనను
రక్షింపఁగల డనియు నామె మనస్సులో స్థిరము చేసికొనెను.

౪

ఇతఁ డెవరు? అతఁ డేమో !

ఇచ్చట తారయొక్క జాలికరమగు మాటలు వినిరఘునాథుడు
కొంచెము మనస్సుపైత్తడి మీనాయన చావునకు సిద్ధముగా
నన్న నీవు పోయి చుచ్చటమి చేయఁగలవు ?' అని పలికెను.

తార మనస్సున నంతయో వ్యధ నొంది 'ఓ—రఘునాథా!
నీ హృదయమెంతకఠినము. నీవు హాసిసికా పితృచమవా! నన్నీరోజుకు
ఐదలిపెట్టుచుని నన్న దీనముగా వేడుకొనుచున్నాను. నీకు సమృక్తము
లేకయెడల నాతో రమ్మ. మా నాయన చనిపోవు నంతవఱకు నన్ను
నిర్బంధింపకుండ నంకువేని నీవేమిచెప్పినది చేయుటకు నేను ప్రతిజ్ఞ
పట్టుచున్నాను.'

రఘు—తారా ! నేను నిన్ను సమృజాలను. నిన్నుఁ జిన్ననాటి
నుండియుఁ జూచుచున్నాను. నిన్ను నే నెఱుఁగనా? మీ నాయన నిన్ను

నాకిచ్చి పెండ్లి చేసినయెడల నేను దొంగలగుంపులోఁ జేరుదునా? మన విద్వజులును సుఖముగా న్నవ్వచ్చుండముగా గృహస్థులమై యుండెడి వారము గామా? నీవు నన్నుఁ జేపట్టక పోవుటచేతనే నా కీ దుర్దశ. నీవు నాకు పత్ని వేయై యున్నయెడల నేని పాపప్రవృత్తియందుఁ బ్రవేశింతునా? నీ మూలముననే నా కీ సర్వనాశము సంభవించినది. అది నీ కెందుకుఁ తెలియదు. తారా? పూర్వము నే నేపాపమెఱుంగ నప్పుడే నీవు నన్నుఁ దిరస్కరించినావు. ఈ పాపావస్థలో నన్ను నీవు పూజించి వరింతునా? నాకు సమ్యక్ము లేదు.

జాలికర మైనయవస్థలో నున్నతార కరుణామయు మగుకంఠముతో నిట్లు లనియె. 'ఈరోజున నన్నెట్టులైన నమ్మి విడిచిపెట్టుము.'

పైమాట లింకను జెప్పుచుండఁగనే యడ్డమువచ్చి రఘునాథుఁడు విరక్తభావముతో 'నీ బాడుదానవు! ఆడుదానిమాట లెవరు నమ్మగలరు?' అని ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

తార కప్పుడు తన భయానకావస్థ యేమో యనుభవములోనికి వచ్చెను. ఆమె దైర్య మంతర్హిత మయ్యెను; సాహసము పలాయన మయ్యెను. అనేకవిధముల నామె బ్రతిమాలుకొనెను, విన్నవించుకొనినెను. వాని పాపాణుహృదయము కరుఁగలేదు. రఘునాథుఁడు చివర కిట్లు చెప్పెను. 'తారా! నిన్ను విడిచి పెట్టుట యసంభవము. ఎంత మాత్రమును నీలులేదు. నా కింక ననేకకార్యము లున్నవి. నీతో నేను విశేషముగా మాట లాడుట కిప్పుడు కాలము చాలదు. నే నిప్పుడేమి చెప్పిన నద్దాని వినుము. పిమ్మట నీవిషయమై యేమి చేసిన మంచిదో యది చేయఁగలను.'

వే టుపాయము లేక తార రఘునాథుని పెంటనరిగెను. కొంత దూర మరుగు నప్పటికి నక్కడ కొంతమంది దొంగ లొకమంట వేసికొని చుట్టును గూర్చుండి నవ్వులు కేరింతులు కొట్టుకొను చుండిరి. అచ్చటికి

రఘునాథుడు తారను దీసికొని వెళ్ళెను. తారతో 'భయములేదు. నేను రక్షించెద' నని చెప్పిన మనుష్యుని నామె కనిపెట్టిచూచుచుండెను. వాడెవరో బాగుగా గ్రహించుటకు దారకుఁ దగినంత సావకాశము లేకపోయెను. కాన వాడు తలకు నెట్టిని పాగా జాట్టుకొని యున్నాడు. తక్కినదొంగలలో నెవ్వరును నట్టిపాగాను చుట్టుకొని యుండలేదు. ఇతనికినిఁ దక్కినదొంగ లందఱివలెనే బుగ్గమీనములును భయంకర మైనయాకార ముండెను. కన్నులయం దపూర్వమైన వ్రతాశ ముండెను. ఈవ్రతాశ మాతని సాహసమును విచక్షణ శక్తినిఁ దెలియఁ జేయుచుండెను. తార యాతనిఁ జూచి 'ఇతఁడు నిశ్చయముగా మాటు వేసముతో నున్నాడు. నా యనుమానము నిజము కావచ్చున'ని భావించెను.

సరిగా నదేనమయమున దూరమున నెవ్వరో గట్టిగా నీలఁ గొట్టిరి. రఘునాథుఁ డులికిపడి యాదిక్కు జూచి 'అక్కడెవ్వర' ని శేక వేసెను.

దొంగ లందఱు నాడిక్కుకై చూచిరి. ఒకఁడు 'ఈరాత్రి యెవరును వచ్చెన రని మన మనుకొనలేదే' అనెను.

రఘు—: ఎవరైనా దాగుకొని యున్నారేమో యొక్కరు వెళ్ళి చూడుడు.

సంగతి నందర్భము బాగుగ నున్నట్లు తోచెను.

తక్షణమే యొకఁడు చీకటిలో బారు పెట్టి యొకగుఁడు వదలి యాధ్వని యైన దిక్కు బయలు దేరివెళ్ళెను. దొంగ లందఱును చిస్తాళ్ళా వైపు బారుపెట్టియుండిరి. చూచుటకు వెడలిన మానిసికొంచెము సేవటికి మఱియొక మనుష్యుని వెంటఁ బెట్టుకొని తిరిగి వచ్చెను. దొంగ లందఱును వారినిఁ జూచి పిస్తాళ్ళను దింపివేసిరి.

రఘు:— అరే ఎవరు? నీవేనా? ఎక్కడకు వెళ్ళినదీతివి?

అగఁతుకుఁడు— (మంటగ్గఱకు వచ్చి కూర్చుండి) యామాట తరు

వాత చెప్పెదను. ముందొక గొప్పవార్త యున్నది వింటిరా?
రఘు:—ఏమిటి? త్రోవలో నెవనినెవని జూడితివా? నీట్ర చీకటిలో
నాకుకదలితే గాళరా పడుదావు. ఇప్పుడెప్పుడు ఇటువలెన
వచ్చుచుంటే చూచా వసుకుంటాను.

ఆగం:—లేదు. మీ చెప్పినై న జూడిరా?

రఘు:—లేదు.

ఆగం:—ఈరోజు చాల గొప్పవార్త దీసికొని వచ్చినాను. చాల
గట్టముమీద గనుగొన్నాను.

రఘు:—బూందీగ్రామవాసులు నన్ను బట్టుకొని యిచ్చుటకు జాల
గట్టపడుచున్నారు. ఇదేనా మాట?

ఆగం:—కాదు కాదు. ఆతఁడంటే గొప్ప వృత్తాంతము.

రఘు:—మంచిదా వార్త చెడ్డదా?

ఆగం:—మండిదీ కావచ్చును—చెడ్డదీ కావచ్చును. కాని స్థితిగతులు
బాగుగ నుండలేదు.

రఘు:—ఏమిటో చెప్పరాదు. ఇంత యుపోద్ఘాత మొందుకు?

ఆగం:—ఈసారి గోవిందరాయమల్లుడు మనవెంట నంటి వచ్చు
చున్నాడు. సర్కారువారు మఱలను బట్టుకొనుటకు నియో
గించి చివరప్రయత్నము చేయుచున్నారు. వాడు మిగుల
టక్కరిముండాకొడు కని యుంటారు.

ఆగంతకుని మాట వినుటకు దొంగలందఱును దగ్గట దగ్గటగా
జేరుకొనిరి. వాడెంత నేపటికిని సంగతి బయటఁజెట్టక యాలస్యము
చేసినందున నోపిక పట్టలేక వార లాగ్రహమును జూపించుచుండిరి.
కాని ప్రసిద్ధి వహించిన గోవిందరాయమల్లుని పేరు వినఁగానే వారి
ముఖములు వెలవెలఁ బోయెను. భయముచేత వారి ప్రాణములు
చెదరి పోయెను. అదటిగుండెలుచు దటతటఁ గొట్టుకొన నాగెను.

ఈ సమయమునఁ దన నాశ్వాసించిన యెఱ్ఱతలపాగా మనుష్యుని దారాబాయి పరీక్షగాఁ జూచెను. అతని ముఖమునందలి భావము హతాత్తుగా మారిపోయెను. అందఱు నీ విధముగా భయము నొందుటఁజూచి రఘునాథుఁడు తన కటివ్రదేశమునుండి బాకు నొక్కదానిని దీసి గట్టిగ భూమిలోని గొక్కపోటు పొడిచెను.

పిమ్మట మహాదంభముతో వాఁడు భజాస్థానముచేసి యిట్లు కేకలు వేసెను. 'ఒరే చూడఁడిరా! రాయమల్లు సాహేబే నన్ను బట్ట వచ్చినట్టయితే వానిగుండెలో నీ విధముగా బొడిచెదను. నలుగురు పోలీసువాండ్ర నొక్కదెబ్బలోఁగొట్టి కొండక్రింద గోతులలోనికి బాటవేసితిని. ఏమి! గోవిందరాయమల్లునకి నన్ను బట్టడము తేలికనుకున్నాఁడా యేమి! రాయమల్లునకి జావుదగ్గఱకు వచ్చుచున్న దేమో నన్ను బట్టడమునకు వచ్చుచున్నాఁడు.' తార ప్పడును దన దృష్టిని యెఱ్ఱతలపాగావారిపై ననే స్థిరముగా నుంచెను. ఈమోటలు రఘునాథుఁడు పల్కుచున్నపుడు వానికండ్ర యందొక్క యపూర్వ జ్యోతి ప్రకాశించు చుండెను. ముఖమునందును నొక్క యపూర్వ భావము సమావేశ మయ్యెను.

తారయొక్క మనస్సున నప్పు డొక నూతన యాలోచన యుదయించెను. 'ఈతఁ డెవరు! ఆనుప్రసిద్ధరాయమల్లుఁ డీతఁడు కాదు గదా! రఘునాథుఁడు చెప్పి పాటవేసెదనని ప్రగల్భములు గొట్టుచున్న నితఁ డెవరు! అతఁ డేమో!'

౫

ఇదేమి? యాకాశవాణియా?

తారకుఁ గొంచెము మనస్సు స్పష్ట పడెను. ఆమెతో 'నీకేమియు భయము లేదు. నేను నిన్ను రక్షించెద' నని చెప్పిన మాట లామె

హృదయయంత్రమునఁ బ్రతిలేక మందును మారుమ్రోగుచుండెను. సమయము వచ్చినప్పుడు రాయబంధుఁడు తనను విడిపించఁ గలఁ డని యామె యనుకొనెను. తనను విడిపించుటలోఁ గాటు దొంగలగుంపు నంతను నాతఁడు నిర్మూలము చేయఁగలడు. ఈచూచిన సంగతులకు నన్నిటికి నామె కాశ్చర్యము కలుగుచుండెను. చావునకు సిద్ధముగా నున్నతఁడని వదలిపెట్టి పితృపితృజ్ఞానసూన్యయై కొండలమీద నెవ్వరి కొఱకు వెడకుచుఁ బోవుచున్నదో యతఁ డీవేషముతో దొంగల గుంపు మధ్యఁ గనఁబడి యున్నాడే! యిట్టిది జరుగు నని యామెకల నై నఁజెఱింపలేదు. ఏదో ఘటనాచక్రము దిరుగుటవలన రఘునాథుని చేతిలో నీమె పడక పోయినయెడల రాయబంధు సాహేబు నీమె యెంత వెడకినను గనఁబడక పోయెడి వాడే. ఎంతవిచిత్రము! దురదృష్ట మనుకొనుచుండఁగా నందులోఁగూడె యదృష్ట ముద్భవించినది. ఈవిధముగాఁ దార మనస్సులో నెప్పుడు నాకపెట్టుకొనలేదు. భగవంతునిచేతి కాలచక్రములో నీ యభాగ్యురాలి యదృష్ట మిట్లుతిరిగి వచ్చునని యామె యెన్నడును దలంచలేదు.

తార యట్లాత్మచింతయందు వ్యాకులయై యుండఁగా దొంగలు తమకుఁ దటస్థించిన వివత్తునందు మనస్సు స్థిమితము తప్పి కొట్టు కొనుచుండిరి. ఎవ్వనిపేరు విన్నంతమాత్రమున దురాత్ములందఱు నాపాద మస్తకమును భయకంపితు లగు చుందువో, ఎవ్వని భయముచేత రాజపుత్రస్థానములోని దొంగలలోఁ జాలమంది దేశము విడిచి సాటి పోయిరో యట్టివాని పేరు విన్నంత రఘునాథుని దొంగలు మాత్ర మెందుకు భయపడరు? యిం దనంభవ మే మున్నది? యీ దొంగలు వారిలో వారిమాటలు జాగ్రత్తగ వినవలె నని తార మనస్సు స్థిరము చేసికొనెను.

ఆగం—రఘునాథసింహ! నీ వింత యాస్ఫాలనము చేసి యున్నావు.

నానిని యిట్టి రాయమల్ల సాహేబు ముసలకు గొట్టవచ్చినయెడల
 నాని యెందునో గొట్టలేననియు, వదిలి పెట్ట వలె నానిచ్చుకము,
 నాడు బ్రతికే గురువైనాత్తు రుండుకు నాననె.

రఘు:—ఈ నయము నీ నాయనుచును లాడుతును జరి పోయి
 యున్నాను. తాదాత్మ్యము నొక, చోళును డెవనయితరయాలోచన
 యనుననను లేదు. ఇట్టికేప్పుడొక సమక మంది యున్నాను,
 రాయమల్లసాహేబుగొక్కడు వచ్చిన నేడు యుడ జేయవలెను.”

గుంపుకొను నీ రెండుకు లేదు “నీయూ డెప్పటకు వీలు
 లేదు. వాడి తెలివితేటలు చెప్పటకు వీలులేదు. దయ్యమువలె
 నీచుట్టు ప్రక్కలే యెక్కడో యుండును. ఎన్నటికీ గడయడదు. కాని
 యన్నియు వివచన నుండును. వాడినే తెత్తితే నాగుండ గుభుక్కు
 మనియంటుంది.”

రఘు:—ఎందుకురా ? నిన్నొకసారి జయింతుకుం బింబినాడనియు
 నాకుం డెలియును. నానినాట తలచుకుంటే నీగుండె
 యదురుతుంది. నీవంటి పిక్కిలద లింకనల్లరు నాదళము
 నందుండిన నీ యరావలీప్వతము వదిలి యడవులకుం బాసి
 పోవలసివచ్చె.

ఆగం:— సర్దార్—అయితే మీవంటివా రటువంటిమాట యన
 వలసినది కాదు. మీకు చెట్టుమీదకు గుండు వనలుతారు,
 భూమిమీద కిత్తి పుచ్చుకొని పొడిచెదరు గాలిలో పోట్లాడు
 తారు. మీగుచ్చులో గూర్చుని తొమ్మిలు చరిచెదరు.
 కాని రాయమల్లసాహేబు మీవంటిటికి యముండు. ఆకళ
 మీకు జ్ఞప్తి యున్నదో లేనో. ఒకసారి వానిచేతిలో బి
 చాపు తప్పి కన్నులొట్టవోయి బయట బడిరి. జ్ఞాపకము
 వచ్చినదా?

నిరక్షించు చుండెను. తార రాములు నామోహార్థం చేసినంత మాత్రమున నాశ్రితికి సూర్యస్వాత్మయై తారయొక్క ముఖము వైపు పరిక్షణం జూచుచుండెను. భాగవత్సూక్తి యొక్క అపూర్వ దీప్తి ప్రకాశించు చుండెను.

తాన పోవటము యెడలను, అందుకు గోపికాకర్ణార్దరాదు మల్లసాహేబు, భక్తివేషమున నున్నాడు.

దొంగలగోపికని హుళి, పోకొక్క శ్రి “నీవు రాము మల్లసాహేబు యొద్దకు వెళ్ళుచున్నావా?”

తార:—అవును.

దొంగలగోపికని హుళి, తారయొక్క ముఖమువైపు చూచు చుండెను.

నారామరాముల సమీపము తొలివైపు ముఖము తిప్పి ‘వ్యవహారము తెలియదా? ఇప్పుడు నను మనలను బట్టి’ని వాల్చినుండి గ్రహించుటకు, మల్లసాహేబుగారి గుట్టను చూచుచున్నాను. ఈ బాలికతో నేమో రాముల యింట్లోనున్నాను’ అనెను.

రఘు:—అదేమిటి! తారా! నీవు రాముమల్లసాహేబుయొద్ద

కెదుకు వెళ్ళుచున్నావు?

నయమోచితాలోచన గలతార శిశువుగము ‘నేను రాముమల్ల సాహేబు కొక్కవార్త దీసుకొని వెళ్ళుచున్నాను’ అనెను.

భోజనముల దొక్క దుముకు దుముకే లేచి యొక్కసారిగా బాలిక నమ్మమునకు వచ్చి, ‘ఏమిటి! నీవు వార్త దీసుకొని వెళ్ళు చున్నావా? ఆ వృత్తాంత మేమిటో? నిజము. లేకపోతే నీ నోరు చీలి యీ సంగతి మీటో బయటకు దీసెదను.’

భోజనములయందు భోజనాత్మకమైన దాల్చి బాలిక యొద్ద కెప్పుడూ

వచ్చెనో యట్లుడే రామునుల్లసాహేయకు మెల్ల నెఱుగఁజేయు నచ్చి వాని కనుక కలువఁ బడినది. భోజనమును తన నేమి బుద్ధివ్యయము చేయునో యని కుశుని వెనుక వచ్చి నిలచి బయలదెసకు చూపఁ జూచి చెను.

తార ధైర్యముని బోధించె యిట్లు చెప్పగా కట్లు జవాబు చెప్పెను. 'నన్నునన నభయమువేసి నానాముఖుల నేన నగతి యుండియు చెప్పినయెడల నానా దిశలను ముడుమున కేగి రామునుల్లసాహేయ క్రింది నుండి నేమిమాట బలికెను నాత్మకు మునుపటి కడఁ బ్రాణులను జేర యున్నాఁడని యాహ్వానించు రామునుల్లసాహేయ కు బుద్ధివ్యయముల నాయనాదులకు యుపకారము చేయఁగలఁడు నా నాయన కరి విష్ణుముని.'

భోజనము—నాకుపకారము చేయునో య. తర బుద్ధివ్యయము మోకికొడఁచెను. నిప్రతినికొ విశ్వేంద్రయోగులు ను ముగ్ధుల జెప్పఁము.

తార యొకటి భనువశి, 'నాత క్రి చావు బ్రహ్మములమీఁద నున్నాఁడు. చచ్చిపోక మునుపటి రామునుల్లసాహేయ సేమియోరహస్య వృత్తాంతము చెప్పఁ దలచు కొన్నాఁడట. రామునుల్లసాహే బిష్ణుని లాలనహతు యొద్దకు నచ్చి యున్నాఁడట. అందుచేత నన్నీనంగతి యాయనకుఁ జెప్పలసిందని పరిపించినాఁడు "ఒక్కనాఁ బూందిగ్రామము వచ్చి చూచి పోవలసివచ్చి. చాలకఁగయున్నది.' యని నన్నుఁ జెప్పెను పంపించినాఁడు. నీ నలమకే విఘ్నమున్నాను.'

మంచి కీర్త్యుబుద్ధిగలతార యా విధమున బహుకౌశలముగా దవ స్వరహాసమున కును రామునుల్ల సాహేయకు సంక్షేపముగా విన్నవించి సత్ప్రసాదము నుండెను. తార చేసిన యాలోచన దొంగలెవ్వరికిని దెలియలేదు. బహుసహజముగా నామికుఁ గార్యసిద్ధియైనది.

భోజి:—అ! యెంత చురుక్కొన్నావు, కళ్ళ చెప్పింది. దీంతో మన కేమి లాభమున్నది?

రఘు:—చురుక్కొరము! నా కేమి తోడుచున్న దనగాఁ దారను వదలి పెట్టి రాయమల్లుఁ జూడసత్తమా?

యింకొక దొంగ:—దానినిల్ల మనకేమి లాభమున్నది? అని ప్రశ్నించెను.

రఘునాథుడొక్క రాక్షసునివలె బెద్దపెట్టున నవ్వి కఠోర స్వరముతో: ‘నావలన లాభ మున్నది? రాయమల్లునాహే బొక్కడను దానియొక్క తండ్రి జూచుటకు వెళ్ళును. అప్పుడతఁ డనహాయుడై యుండును. మన మందఱును గలసి యాశస్సైబడి కొట్టకచ్చును.’

నిరిగా నిజే నరుయముతో కింకొక యమ్మశిష్యుని విన బడెను. ఎవరో యెక్కడనుడియో “యూగాత్రి రాయమల్లునాహేమ తార తండ్రియుద్ద కేళురు ఎరికైన, జేకనైతే యెక్కడకు వెళ్ళండి” అ.రి. ఆకాశవాణి!

౬

రక్షాకర్త

హతాత్తుగఁ బిడుగుపడి యెక్కడ నొక మరుమ్మడు చచ్చివను వారంత భయపడెదరో తీవ్రోనందేవాగు; ఆ యాకాశవాణి విన్నంత దొంగ లందఱు నులికిపడిరి. కాని యెవ్వరినిరో ఎక్కడనుండి యా మాటలు వచ్చెనో తెలిసికొనలేక వారు మఱింత గంద్రగోళము పడఁజొచ్చిరి.

దొంగలు చాల భయపడుచుండిరి. కాని తారకు మాత్రము

వంతోష మినుచుడిలచు సరికెను. పునః వర్షముగా నామెకు కార్యకర్థి యుగుచున్నదో నూచి యామె నీళ్ళిం తో సరికెను.

రఘురాధు: డబ్బు డోక్తైక్తై దగ్గట: (ప్రశ్నోక్తముగా ముఖము ముందరకు వెళ్ళి 'నీవే యీ మూటానావు, ఎవరీ మూట లన్నావని చూచుని కరణిచెను. ఎప్పుడు దా నన్నావని యెప్పు కొనవీడు. కడవటకు బ్రతావున దగ్గట కేగి, 'వ్రత పా! నాకు గోవము పుట్టుట నీవే యీ మూట లన్నావా' అని అడిగెను.

పాతకపహళయాలా! రాను ల్లనాహేలు ప్రతినివహు: డని దోకలదో బేరుపెట్టు యు డెను. తెల్లకొనుడను.

ప్రతాపవేషిమూల రాను ల్లనాహేలు కవుచు 'నీ కన్నాసని బ్రమాణము చెయ్యి.'

రఘురాధు:—బ్రమాణము నేముటకు నీకుఁ బనికదు. నీవే యన్నావని నా నెత్త పును. నీవే యన్నావు! ఇదిగో చూడము. నీకుఁ దన్నుల కిచ్చుచున్నాను కనుము. నీకు మేరు కావలసినట్లయిన నీకు నీ విధము ను నీచ్చును. నాకు గోవము తెప్పించవద్దు. ఇంత నొకసారి యీతిధముగాఁ చేసికెట్లయిన నీకును నాకును రోజులు దగ్గటకు వచ్చిన వన్నమూట.

ప్రతాపుఁ డేమియుఁ బ్రత్యు తర మయ్యలేదు. అతనియుక్తయ నతని కార్యసాధన పద్ధతియు పతిసులకు నెవ్వరిక నందదు. ఈపద్ధతిగాఁ బనిచేసిన సతతం ఛగ్మవేషమున నెట్టులు పేగిలడం కొంద అను కొనవచ్చును. కాని రాయమల్లనాహే బే విధముగా నెచ్చటఁ కార్యకర్థి కాలదో. యెఱుగును. ఇతరులకు పూత్ర మది వివరతముగాఁ గొప్పించును.

రాయమల్లనాహేలు తిరిగి మూట యొడ్డుకు వెళ్ళి కూర్చొనెను.

బోజసియనుడు కన్ననాడు? పోతా? తా? తా? ఎక్కడి నుండి వచ్చెను? అనెను

రఘు:— అయ్యో! నీవు నాకు నాక పోతా? తా? తా? నచ్చినాను.

చోరశిఖామణి:— అయ్యో! నీవు నాకు నాక పోతా? తా? తా? నచ్చినాను?

చోరశిఖామణి:— మొట్టమొదట నాజా - మేళి మూ

నాజామేళిలో వచ్చి చేస్తాను. నాజామేళిలో రాకుండాపోతాను

నాజామేళిలో గుంపు సంతను వచ్చిపోయి నాజామేళి

ప్రతాపాదుడే ఈ సందర్భము నుండును. రఘునాథుని

సంతనుతో, గలిగి. నాజామేళిలో ప్రతాపాదుడే నాకరిని

జూచి నాక కి నాజామేళిలో మొట్టమొదట నాకరి నాకరు

పాపముకొని చచ్చెను.

రఘునాథుడు తా మొదట వచ్చి 'తా! నీ సీమాగ్రి యా

చిచ్చి గుడారములో నీవును. నీవు వచ్చి నీతో నూటలాడెదను.

నేనొక్క గొప్ప నాజామేళిలో వచ్చియున్నది. నీకేసుయు భయము

లేదు. నీవు నాకును నేనొక్క కుడారము' అనెను.

తార యెగ్గటను జాతిగాకు డె - నివ జాతానాథకుగాను

రఘునాథుడు నాజామేళిలో గావలిపెట్టెను. శివాయాతరము

లేక తార యాచిచ్చికివీరము వైపుకు పోవును. తా

నమయ్య. నాజామేళిలో నీ నాజామేళి విడిచెను. తార

యాతర విడిచెను.

ప్రతాపసి వసుంధ:— నా కేసును జూచి బియ్యకద్దు నీ చెప్పినది

నాజామేళిలో నీ నాజామేళి నీ కేసుటికి విడిచి

యూచెను.

తార తెలిసికొని నాజామేళిలో

నాజామేళి:— నీలిసియుంటే నా మూడు నమొకముంది నీవు

వంతోష మినుమడించుచుండెను. ఎప్పుడు నవ్వుచునుగా నామెకు కార్యశీర్షి యగుచున్నదో యాచి యామె సిగ్గుతో నుండెను.

రఘునాథుఁ డట్లు దొడ్కిక్కిరిసి దగ్గఱకుఁ బ్రత్యేకముగా ముఖము ముందరికి వెళ్ళి 'నీవే యీ మాటలన్నావు, నీవే యీ మాటలన్నావని మిగులి కరుణించెను. ఎవ్వరును దా నన్నానని యొప్పు కొనలేదు. కడపట నుఁ బ్రతాపుని దగ్గఱ కేగి, 'వ్రత హా! నాకుఁ గోపము వచ్చుటకు నీవే యీ మాటలన్నావా?' అని అడిగెను.

పాతకమహాశయల! రాదు. అల్లసాహేబు ప్రతిపక్షమునఁ దన దోషలబోఁ బేరుపెట్టుచు యుండెను. తెల్లకొనుట.

ప్రతాపవేషి మిగుల రాదుననుటకు నెవ్వఁడు 'నీ కన్నానని బ్రమాణము చేయ్యి.'

రఘునాథుఁ—ప్రమాణము చేయుటకు చాకుఁ బనిలేదు. నీవే యన్నావని నా సిగ్గుచాటు. నీవే యన్నావు! ఇదిగో చూడము. నీకుఁ దన్నుఁగల కన్నుచున్నాను కనుక నీకు మేలు కావలసినట్లయిన సకల విధముల నొప్పించి నాకుఁ గోపము లేప్పించవద్దు. ఇంత నొకసారి యాంధముగాఁ చేసినట్లయిన నీకును నాకును రోజులు దగ్గఱకు వచ్చిన వన్నమాట.

ప్రతాపుఁ డేమియుఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చులేదు. అతనియుక్తియు వతని కార్యసాధన విధానియు చితులకు నెవ్వరికి నెందఁడు. ఈపధముగాఁ బనిచేసిన సతీయ చగ్మవేనమున నెట్లు లుపేగలఁడో కొందఁ డనుకొనవచ్చును. కాని రాయమల్లసాహే బే విధముగా నెవ్వరుఁ గార్యశీర్షి కాఁగలదో యెఱుఁగును. ఇతరులకు మూత్ర మిది విమర్శముగాఁ గాన్పించును.

రాయమల్లసాహేబు తిరిగి మఱి యొడ్డుకు వెళ్ళి కూర్చొనెను.

తోజింపబడుచున్నాడు. నాదుకొనోటి ప్రతాపం దెవరు? ఎక్కడి నుండి వచ్చెను? అనెను.

రఘు:— నీవు శిఖామణి! నీ కొక నోగంబునకు వచ్చినాను.

దొంగల:— కొక మ:— ఇక్కడ ఇక్కడ నుండి వచ్చితివి?

దొంగలలో నుజ్జీయొ:— మొట్టమొదట నాజా మేలివారిని చూచులో వచ్చి చేరెదాను. కన్నుట రానున్న పాపేలు నాజా మేయొక్క గుంపు సంతను వట్టుకొన్న మీదట ప్రతాపం అయి పద్మలు గుంపును వచ్చి రఘునాథుని కిశముతో గలిగిన. కాని రఘునాథుని ప్రతాపం నొకరిని జూచి నొకరి బడస. ఎప్పుడో యొక్క దొంగి నొకరు పోషచుకొని చచ్చెదను.

రఘునాథుడు తా మొద్దకు వచ్చి 'తా! నీ ఏరాత్రి యీ చిల్లి గుడారములో నిలువనివ. నేవు వచ్చి నీతో నూలులాడెదను. నేనొక్క గొప్ప నాజాని చెప్పుకొని యున్నది. నీకేనియు భయము లేదు. నేవు నాకు నీకు మిదల కలదెంచు' అనెను.

తార యెచ్చకును జాతిగోకుడఁ గిన జాకనాశిశకుఁగాను రఘునాథుడు నలుగు రొకచుని గావలిచెల్లెను. శిఖాయంతరము లేక తార యాచిచ్చిశిఖియు వైపుకుఁ బోవునుండెను. ఈ సమయమున గాయకుల్లుగాహే న న్జులెసి హామిక వినిచెను. తార యతని మొద్దకు వెల్లెను.

ప్రతాపని హుం:— నా కేనియు జూచి బియ్యకద్దు. నీ చెప్పినది పద్మలు నాటాడక నిలము. నీ నవనో నీ కేనాటికె విలిసి యుండును.

తార తెగిల్లెల్లుగా నల యూచెను.

రాజుమల్లు:— శిలిసియుంటే నా మీద నమ్మకముంది నీవు

నిశ్చయముగా జేగానోకి వెళ్ళి వస్తున్నాను. ఈయనా నిద్ర
బొమ్ము. ఎవ్వరైనా పైకి తేయి వేయరు. కెక్కడ నిన్న
రక్షి చెడి పరుచు కేసి కాక గుండు ముగ్గురు పంపి పన్నాగు
నీ కేమియు జయము లేదు. నేను మీ కాదును బాడ
బోమెను. రఘురాధుడు నిక్కపేదే వెళ్ళుచున్నాడు.
నాని దెలిసింది.

రాయన్ను సాహెబు వెడలిగాయను తార నుండి పట్టినంత
వత్తుడున్నంతకాలము వత్తునే దృష్టి తిన్నక గుండును గెలు.

2

ఆ గుండు గుండు

తార తక్కిన రజయ సీమలుడు. ఇతవలెను తారతలకు
దెలియరచలేదు. ఎడ కాచునాడగు.

పై చెప్పిన కథ ముగిసి: పిదప కాగాను మూడు గంటలకు
రజయసీమలు యింటి వీధి బయటవ్వరో పట్టెను. చచ్చుచూడ
రోగి యుజుజువలె: 'ఎవగా తలుపు కొట్టి గారు' అని కేక
వేసెను.

ఒక వృద్ధు. డక్టరు: వసుని ప్రక్కలొకడ కూర్చుండి శోధిం
నాతని యొడలు మెల్ల నొత్తుచు డెయి. అజయసీమలుని ప్రశ్న
కా వృద్ధుడు "ఎవడో దొంగ! బొమ్మలతో కాగి నొయి. కుత
రాత్రివేళ కక్కడకువచ్చి శిశువు కొట్టి నా దెనడు" అని నదులు
చెప్పెను.

అజయసీమలుడు క్షీణవృద్ధులతో 'కాదు. నాని' ని రాత్రి
యొక పెద్దమనుష్యుడు వచ్చి మాటలాడివలసి యున్నది. కొంచెము
చూడుము.'

ఆ వృద్ధుడు మాకు చూటానర కీస్రముగా సిగ్గు గొమ్మము నగ్గఱకు వెల్లెడి. ఈ స్వేచ్ఛ ము సంపదలు. అయినచో నాని నంపన్నావస్థలో వీడు నేను చూచుచుండెడివాడు. ఈతనికి నాశీవరీక్ష బాగుగాఁ దెలియను. కొన్ని యోనిధులు కూడఁ దెలియును. అనేక చెట్ల యొక్క మూలికలు ఆకులు మొదలైనవాని గుణ గుణములు తెలియను. ఈ మంగళుడు చాలదినము లజయసింహుని యింటిలో నుండెను. నాలుగు నంచత్తగముల క్రిందఁబనుండి యొక్కడితో వెళ్ళియుండెను. ఎవరికినిఁ దెలియను. ఈ యావత్సమముతోఁ దిరిగి యొక్కడనుండియో వచ్చెను. స్వామి భక్తుడైన సంతాడు తన పూర్వయజమానుని యవస్థను జూచి ఏమవ నారంభించెను. పిమ్మట తా నొక్కడొక్కడ తిరిగి వచ్చినవంకతి యంతయును నజయసింహునితోఁ జెప్పి యాయన శుశ్రూషఁ జేయ నారంభించెను. తార రాయమల్లసాహెబు కొఱకు లాలాపహడుక వెళ్లుటకుఁ గొంచెము పూర్వమే మంగళుడు వచ్చి వనిలోఁ జేరెను.

అజయసింహుని యాజ్ఞాప్రకారము మంగళుడు వీధివాళి తలుపు తెరచెను. ఒక బలిష్ఠుడైన యువకుడు లోపలికివచ్చెను.

ఆగంతుకుడైన యువకుడు లోపలిచావడిలోనికి వచ్చి 'యిదియేనా అజయసింహుని యిల్లు!' అని అడిగెను.

మంగళుడు:—బ్రాహ్మ.

ఆగం:—ఆ జబ్బుతోఁ బండుకొన్న యాయనయేనా అజయసింహుడు?

బలహీనమైన శంతముతో నజయసింహుడు 'బ్రాహ్మ. నేనే అజయసింహుడను, తమ రెవరు?' అని అడిగెను.

ఆగం:—నా పేరు రాయమల్లుఁ డందురు. నేను నర్కారులోఁ

బోలి నుద్యోగము చేయుచున్నాను. అనేకపర్యాయములు నేను దొరవేషము వేచుకొని పనిచేయుచుండుటనుబట్టి నన్ను

“రాయకుల్లసాహేబు” అంటారు.

‘ఇనంతయు ఇబ్బదు’ అని యెవ్వరో యేవైనా పురుషుడో నిర్లక్ష్యముగా గంభీరపూర్ణస్వరముతోఁ జెలికెరి.

అమాట విని, వచ్చిన యాగంతుకుఁడు విస్మితుఁడై కండ్ల నటు నటుఁ జిప్పి నాలుగుదిక్కులఁ బారఁ జూచి ఏవైన నెవ్వఁడు గనుపించకపోయినంత మంగఱుని దిక్కుచూచి “అమాట యెవ రన్నాడు? నీ వన్నావా? దొంగముసలిముండాకొడకా! నాతో హాస్య ముటరా!”

మఁగఁ—చే నెదుకంటా నయ్యా, నే నేమియు ననలేదు.

అజయః—తమ దిచ్చట కెదుకు వచ్చినారు?

అగఁ—ఎందుకా? తమకే ఇన్న రమ్మని వార్తవచ్చినారు.

నాయంతట నేను రాలేదు.

అజయః—నేను మీకు వార్త పంపించినా నని మీతో నెవరు చెప్పినారు?

అగఁ—మీకుమార్తె తార యీవృత్తాంతము నాకుఁ జెప్పినది.

అజయః—తమకు మాతార కనబడినదా?

అగఁ—చిత్తము కనబడినది.

అజయః—తమదర్శన మిచ్చుని యామె మీకుఁ జెప్పినదా?

అగఁ—తమ కేదో నాతో రహస్యవృత్తాంతము చెప్పరలె నని యనకుంటున్నారని నాతోఁ జెప్పినది.

అగఁ తుఁ డజయఁకింపఁ దడిగిన ప్రశ్నలన్నిటికి నరియైన జవాబిచ్చెను. అందుచేత సందేహించవలసిన విశేష కారణమేమియును గాన్పించలేదు. అజయఁకింపఁబడు వాని సనుమానించలేదు రాయ మల్లసాహేబుతో నాయన చెప్పఁదలచుకొన్న వృత్తాంతమంతయును జెప్పట కుద్యక్తుఁ డయ్యెను. ఈసమయమున నాయింట్లో నేమూల నుండియో యెవ్వరో కనఁడకుండ గంభీరభావముతో, ‘నమ్మనద్దు

వాడు దొంగ' అనిరి.

ఆ'ంతుకుడు రోషకపాముతనేత్రుడై, మంగళుని దిక్కుచూచి,
'మరలనా? పాజీమునలిముండాకొడకా, పిచ్చెత్తించా యేమిరా!'

మంగళుఁ డీసారి యేమియును మాట లాడక యూరకొండెను.

౨

ఆయనే స్వయముగా

ఈసమయమున నొక్క మానిసి దంభముగా నడుగులను వేసి
కొనుచు నాగృహములోఁ బ్రవేశించెను. ఆయన వేషము రసపుత్రు
లలో భద్రవంశమువాఁవలె నుండెను. ఆయన యాకారప్రకారములు
చూడ నుత్తమవంశసంభూతుఁడుగా నుండెను. అనూతనముగావచ్చిన
మనుష్యుడు లోపలకు వచ్చి కూర్చుని యదివఱకు వచ్చినవానిని
'మీరెవ రండోయి' అని యడిగెను.

ఆగంతుకుడు కర్కశస్వరముతో 'ని వెవరవు?' అని
ప్రశ్నించెను.

ఇద్దరు సేవిధముగా వాగ్విరోధమునకు దొరకొనిరి. అంతట
నజయసిఁహుడు కొంచెము భయమునొందిన వాడైఁ నూతనముగా
వచ్చిన వానిని సంబోధించి యిట్లనియె, 'నేను మిమ్మును గుర్తించి
తిని. మీముఖము చూచిన మిమ్మును గుర్తింపవచ్చును. మీ
ముఖము నరిగ మీతండ్రిగారి ముఖము వలెనున్నది. తార మీయొద్దకు
వచ్చి నామాటఁ జెప్పినదో లేదో గాని భగవంతుని దయవల్ల
మీరు నాయొద్దకు దయచేసినారు. మీరు రాముమల్లసాహేబు కాక
మఱి యెవ్వరుగా నుండ నోవరు. నిశ్చయముగా మీరే వారు.'

రాముమల్లసాహేబు కొంచెము మందహాసము చేసి యతయ

యహుః కిం ప్రణానుము చేసెను. అటుతరువాత 'ఈయనయెవరు' అని
నూగంతుకుని దిక్కు చూపించి యడిగెను.

విజయః—ఎవ రయిన చేమి. అయిన దేమిటో యనునది. ఎవరో
మోసగాడు! ఏమి యాశ్చర్యము! మీపేరు పెట్టుకొని నా
కొనిపోయినాడు.

రాయమల్లుడు. కొంచెము శోధనగా నభిసంపాదించుచు, 'ఏమని
చెప్పినాడు! నాపేరు పెట్టుకొని తెలుపుకొన్నాడా! అటులైన
నీశాడెవరో కనుగొనవలసినదే' అని చెప్పి హఠాత్తుగ నాగంతుక
యవకుని గడ్డము మీసము పెట్టుకొని యాశ్చర్యముగ నొక్కలాగు
లాగెను. పై పెట్టుకొని యున్నగడ్డ మూడి క్రింద బడెను. రఘు
నాధుని మిఖము బహుటబడెను.

అయింహుడు 'స్మితముడై యతని హులుమువైపు చూచి
'యిదెవరు రఘునాధుడా! నీవా ఈవని! ఊ! ఓరి విశ్వాసఘాతకుడా.'

రాయమల్లులిపేరు విన్నప్పుడే రఘునాధునికి సగము ప్రాణము
లెగిరిపోయినది. నా జేమి నందు చూచుకుని పాటిపోవలె నని
యోచించు చున్నాడు. రాయమల్లుపాపేబు వాడి గడ్డచూచుమీస
మునునూడబెరికి దెప్పకొట్టబోయి నప్పుడు చేతినుండి తప్పించుకొని పాటి
పోయెను. రాయమల్లుడు నిజముగా గట్టిగా పెట్టుకొన్న యెడల
వాడు తప్పించుకొని పోయెను వాడేగాని రాయమల్లుడు డట్టి
గజదొంగను వదిలి పెట్టుటకు గారణమున్నది. వానిని పెట్టుకొను
టకు నిలకను నది యైన సమయము గాలేది.

రఘునాధుడు రాయమల్లుని నెఱుంగడు. అతడు డడతపటకు
ప్రతాపుడుగా చూపువేషముతోక నుకొనక గసబడి యుండెను.
కేవలము వేషమును మాత్రమే గాదు అతను కలతము కూడ మార్పు
చేసెను.

రఘునాథుడు పాతిపోయినమీదట రాయమల్ల సాహేబు స్థిరధీర గంభీరభావముతో సజయసింహుని శయ్యాపార్శ్వమునఁ గూర్చుండెను. 'నాతో తమకు మాటలాడ గోరిన దేము?' అనెను.

అజయ — మీతో నెవరు చెప్పి?

రాయ — ఆమాట మీ నిష్ఠకు విన్నారగా.

అజయ:—తార మీకుఁ గనఁబడినదా?

రాయ:—కనఁబడినది.

అజయ:—ఎక్కడ?

రాయ:—తారమున్నకు దొంగ రఘునాథుని యధీనములో బందినీయయి యున్నది.

అజయ:—అంసీ! ఎ.తభయానక స్మృతాంతము! ఎటులైన మీకే యుపాయమునఁ గాన్పించినది?

సంగ్రహముగా రాయమల్లుడు నమస్త వృత్తాంతమును దెలియఁ బరచెను.

ఆమాటలు విని అజయసింహుడు వ్యాకులడై ఏడ్చుచు, 'అహ! అమ్మా! నాతోటకు నీ యమూల్య జీవరత్నమును బోకోట్టు కొంటివా? అయ్యో నేనేమి చేయగలను. నే నెంత యభాగ్యుడను! నిన్ను నడితేయి పోనిచ్చితివే!'

రాయమల్లుసాహేబు బజయసింహుని శాంతఃకాయమునకు ప్రయత్నముచేసెను. కాని యావృద్ధుఁ డొక్కపెట్టున రోదనము చేయుచు 'దొంగరఘునాథు డెవ్వడు' అని యడిగెను.

రాయమల్లు:—ఇప్పుడే చూచితిరి గదా.

అజయ:—రఘునాథుఁ డిప్పుడు దొంగలగుంపులలోఁగలిసి నాఁడా?

రాయ:—కలియు ఓమిటి! యీకొండలమీద దొంగల శాతఁడు (ప్రభువు, వారిగుంపు) నంతను పట్టుకొనుటకు నన్ను సర్కారు

వారు నియోగించినారు.

అజయ:—మాతార యేమగు నిప్పుడు? వారిచేతిలోఁ జూప వలసినదేదా?

అయ్యో!

ప్రహరితచిత్తముతో గాయకలుఁడు 'తారకొటని మీరు చిఱిచి నక్కట లేదు. వారామె సిగపువ్వుఁ గ్రుంపలేరు. తారకే యమ గళమును సంప్రదాప్తము కానియ్యను నాప్రాణము బిడ్డు వేసెను. తార దగ్గఱనుండిచే మీనంగతి యశయు నేను విన్నాను' — అని నుడివెను.

రాచుకలుఁడమాట పూర్తికాకముందే యజయసి హుఁడు అడిగెను. 'మీరు దానిని ఘోరవిత్తుగ నుచి నదలి వచ్చితిరే. వెంట దీచుకొని రాకీక పోయినా కేమి? అయ్యో! యా యభిగ్యురాలే కడిగిఁ ద్లసలగుచుండెనో గదా!'

రాచుకలుసాహేబు కొంచెము నిశ్చ, 'నామీద మీకేమైన నమ్మక మున్నయెడల నిశ్చింతిలో నుండుడు. తార కే యాపదయుఁ గలుగలేదు. కలుగను. ఆమెకు నాపద సంధించుటకు వీలు లేదు. మీరు నాతో నెల విచ్చున దేమో నెలవిండు. నే నింక జాలనేపు యిక్కడఁడఁ జాలను.'

అజయ:—ఇంత తొందర యేల?

రాచు:—మీతార యిప్పుడు దొంగల చేతులలో బదిసి యయి యున్నది. రఘునాథుఁడు నిప్పు డవమాఁతుఁడై తిరిగి వెళ్ళి యున్నాడు. నే నిప్పు డక్కడకు వెళ్ళి యుండు టావశ్యకము. తార కేమి విత్తురాగలదో యేమి తెలియఁగలదు?

అజయ:—ఆమాట నిభము. మీతోఁ జాల మోట లాటవలసి యున్నది. చాలసేపు వట్టఁగలదు. మీరు తప్ప తల్లిదండ్రులు లేని యిప్పిల్ల యాస్తిని సంపాదించుట కింకొకరు నమ్ములులేరు.

రాయమల్లు:—శల్లిదండ్రులు లేని పిల్లయని మీరెవ్వరిని యచేది?

అజయ:—నాచేతఁ జెంపబడిన పిల్లనాని. తారను గూర్చియే.

రాయమల్లు:—మీ కే యపకారము కావలసినను నాప్రాణమైన
సిద్ధి చేసెనను. మీరు వెళ్ళ మాతండ్రి నొక్కచారి రక్షించి
నారు. నేను మరచి పోను. నాచేత నై నంతవఱకు నాపితృ
ఋణమును దీర్చుకు దును.

అజయ:—మీరే చేయఁగలరు కాని యన్యలకు సాధ్యము కాదు.

తార కెంతో సంవదయున్నది. కాని తారయొక్క హాక్కును
గూర్చిన ప్రమాణపుడస్తావేజు లన్నియుఁ బోయినవి.

రాయమల్లు:—అకాగితముల నన్నిటిని యిప్పుడు తారయొక్క
నంపద ననుభవించేవారు నాశంము చేసినా రేమో! చేయ
నట్లు మీ కెట్లు తెలియును?

అజయ:—లేదు లేదు వారు నాశనము చేయును. అకాగితములను
నాశనము చేసిన యెడల వారలకుఁ గూడ నా యాస్తిమీఁద
సధికారము నిలువదు.

రాయమల్లు:—అటు లయితే మీ శిశుకాల మీవిషయమై యేల
నెల్లడి చేయలేదు?

అజయ:—ఇన్నిదినములను బని చేయక పోలేదు. చేసినాను కాని
ఫలము కనబడ లేదు. ఇప్పుడు దొరకిన ఏ లిడివఱకు దొరక
లేదు. ఒకటి రెండు కాగితములు దొరకినవి. మీవంటివారీ
వనిని కేవట్టిన యెడల నామండభాగ్యురాలు తన యాస్తిని
దిరిగి పొండఁ గల డని నాకుఁ జాలఁ నాశయున్నది.

రాయమల్లుసాహే బిశ నెక్కువకాల ముండఁ జాలక వెడలు
టకుఁ దొందరపడి లేచి నిలువఁ బడెను. 'నే నిశ నెక్కువనే వుండు
టకు వీలు లేదు' అని నుడివెను. అజయసింహుడు ముగియు దగ్గఱకుఁ

విని 'మంగళా నేటి నాథేశ్వర ప్రాకారము' అని యడిగెను.

మంగళుః—ధియోః పృథ్వీః పుణ్యే శ్రీశైలకేతవే

అజయః—నాకు దైర్ఘ్యము చెల్లి మౌళ్యకము లేదు, నభిము చెప్పి.

మంగళుః—జిమే చెప్పచున్నాను. కొండమీదికి చెల్లి యాతల ననుము

లోనే గుణ మున్నట్లు. ఇతే నావృద్ధననుచ్చులో నాకు నాడి

వరీతాక్షానమే సంస్కృతమై యున్నట్లుగా, నాకు టయంకు

సత్యము తప్పదు. నీమీద గాలకాలము బ్రచికినవు. నేను నిశ్చ

యముగా చెప్పచున్నాను విశిష్యము.

అజయసింహుడు స్వస్థుడై, 'అటులైన రాయగుల్లా, పొమ్ము
మీకార్యమును మీరు చేయుడు. తారను దొంగలనడికి యిచ్చు
నాయనా! మీకార్యమును నెరవేర్చుకొని నాయుద్ధకుఁ డిరిగిరండు,
రహస్యమంతాఁ జెప్పినను.'

రాయగుల్ల సామెల్లీ మాటల కన్నిటికిఁ జవాబు చెప్పక
తొందరపడి వెడలి బోయెను. ఆయన రఘునాథుని వెనుక వెనుక
వెడల వలసి వచ్చునని యనుకొనెను. కాని యాయన యనుకొనినట్లు
జరుగ లేదు.

మార్గములో రఘునాథు జేదయోవనియండి కొంచెమూలస్యము
చేసెను. ఆ యూలస్యమునకుఁ గారణము రాయగుల్లుఁడెఱుఁగును
అందుచేత నజయసింహునితో రెండుమూఁడు మాటలు పలు
కుటకు నవకాశము చేసికొనినను గొండఁద్రోవ నాయన గుఱ్ఱమునెక్కి
యత్యంత వేగముతో బోగల వాఁడాయెను. కాబట్టి యాయనకుఁ
గొంచె మూలస్య మైనను రఘునాథునికంటె పూర్వమే దొంగల
శిబిరము చేరెను.

తారను బంధవఁ జేసిన స్థానమునకుఁ గొంచెము దూరములో
నొక చిట్టడవి యున్నది. దాని సమీపమునకు వచ్చి యచ్చట

గుట్టను నాపెను. తక్షణమే యొక ప్రవీచుని వేషము వేసికొని
వాడు బయటకు వచ్చెను. 'రఘునాథుడు తిరిగి వచ్చినా' యని
యశోకుని పాని నడిగెను.

'అంతకు రాత్రి' అని వాడు ప్రత్యుత్తర మిచ్చెను.

రాయశిల్పి:—దూరమున గుట్టపు సరిక చప్పుడు వివర బడు చున్నది.
రఘునాథుడు చచ్చు చున్నాడని తెలియచున్నది. త్వరగా
నా ఛత్రవేషమును నాకిప్పు. గుట్టను దీసికొని
వెళ్ళుము.

ఆనాడు దానిని జేసెను. రెండు మూడు సమీపము
లలో రాయశిల్పిని వేషము మార్చి వేసెను. ఆయనప్పుడు తాతాడు
విడిచిన బట్టలను గుట్టను దీసికొని చనములోకి వెళ్ళిపోయెను.
తాతావేషము వేసికొని కొందర తొందరగా రాయమల్లుడు
శిబిరములోకి ప్రవేశించి తక్కిన గొంగళలతో బాటాకముల
పండుకొనెను.

ఈనిధిగారి గొంగళ కాములో నాశ్చర్యవ్యాపారము
చేయుటకు గోకించునని తత్కిలు న్నది. గుట్టను గొంగళ నేకి కొండ
ప్రశోవను ద్రాక్కి ప్రశోవగా మూలువేషము వేసి విషచుక్రతువు
నెదుర్కొని కొని హడలగొట్టి జయముకొని రాగలసామి రాయ
మల్లుడు గాఢ నిద్ర మొనరించినది. చా విచారించేసి సర్కారు
వారీతనికి బహద్దరసి బియ్యము నిచ్చుటయే కాక గొప్ప యుద్వోగమును
గూడ సిద్ధిరి.

౯

గుప్తపరామర్శ

రఘునాథుడు తిరిగి వచ్చి మొట్టమొదట ప్రతాపాని వెదకి
చూచెను. అతడొకమూల పడి గుట్టు పెట్టి గ్రాధనిద్ర పోవుచుండెను.

రఘునాథుఁ డేమియుఁ దోచక చాఁగినేఱు చింతించెను. తానదిగి వచ్చునప్పటికిఁ బ్రతాపుఁ డిక్కఁ గుండఁ డని యతని భావము ప్రతాపునిమీఁద నతని కీవఱకే నందేహము. ప్రతాపుఁడు రాయమల్లుని చారుఁ డని యాతఁ డొక్కమాట యోచించును. ఒక నేర నతఁడే రాయమల్లుఁ డేమో యని యొక్కసారి యోచించును. ఈ నందేహ మతని కీదినముఁ దీసినది. ప్రతాపుఁడు రాఁగిమల్లుఁడుకాదని యారోజన స్థిరము చేసికొనెను. ఇతఁడే రాఁగిమల్లుఁ డై యెడల నజయసింహుని యింట్లో తన కెట్లు ప్రశ్నింపఁజూచిన యాతని యోచన. ప్రతాపుఁడు రాయమల్లునియొక్క గూఢచారి కావచ్చు నని యతఁడు సిద్ధాంతముఁ చేసికొనెను.

నిద్రఁ బోవుచున్న దొంగలలో నొక్కని జేరిన గొట్టి రఘునాథుఁడు తేపించెను. నిద్రాభంగ మగుటచే వాఁడఁ కినుకఁగల హమించెను గాని రఘునాథునిఁ జూచి విసుగు పడిని శ్రద్ధగా చాతవైపు చూచెను. “భోజసింహ! యొక్కసారి నాతోఁ జయటకు వచ్చిచూడు. చాలఁ జక్కైనవని వచ్చినది,” అని రఘునాథుఁ డనెను.

భోజసింహుఁడు రఘునాథుని యాజ్ఞానుసారముగా శిబిరము బయటకు వచ్చెను. తారను బైదుచేసిన శిబిరము విసుకకు వెళ్ళి యిద్దఱు నిట్లు మాటలాడఁ దొడంగిరి.

రఘు:—ఇదిగో వినుము. ఈరాత్రి నాకు రాయమల్లుసాహేబు కనబడినాడు.

భోజ:—ఇన్నాళ్ళకా నీవు కళ్ళు తెరిచినది.

రఘు:—ఎందుచేత ?

భోజ:—నాలుగు ఘంటలక్రింద నీవు న న్నిసంగతి నడిగితే రాయమల్లు

సాహేబు మనలోఁ గలిసి యున్నాఁ డని చెప్పివచ్చాడను.

రఘు:—నిజముగా మన దళములోఁ గలిసి యున్నాఁ డనియెడవా?

భోజి:—తప్పకుండ.

రఘు:—నీ వనుకున్న సంగతి పొరపాటు. వాని గూఢచారుడునువలలో
గలినవాడు గాని వాడు లేడని నేను నిశ్చయముగాఁ జెప్ప
గలను.

భోజి:—ఎవఁ జాగూఢచారుడు ?

రఘు:—ప్రతాపుడు, ఇంక నెవ రున్నారు ?

భోజి:—నీవు స్పష్టముగాఁ జెప్పగలవా ? ప్రతాపుడు రాయమల్లుడు
కాడని.

రఘు:—ఆ నేను నిశ్చయముగాఁ జెప్పగలను. ఎందుకో తెలియునా ?
ఈరాత్రి యశయసింహుని యిట్లో రాయమల్ల గోవిందుడు
నాకుఁ గనబడినాడు.

భోజి:—అటుతరువాత నే మయినది ?

రఘు:—గూఢుడు సంగ్రహముగా జరిగిన నమస్తప్తతాంతమును
జెప్పెను. కాని తా నేనిధునిగ నాపడలో బడి తప్పించుకొనెనో
మాత్రము చెప్పలేదు.

భోజి:—వాడు నిర్వాత ద్యౌమిగా నున్నాడే. వాఁ డేథలములోఁ
జూచిన నాథలములోనే దగ్గిన మిచ్చు చున్నాడే. వద్యము
వలె మనుష్యుల చుట్టాపట్ల సంచరించుచు నుండునే కాని
యెవ్వరికిని వాడు చిక్కఁడు.

రఘు:—ఈసారి నాకంటఁ బడునెడల, చంపి పారకేసెదను.

భోజి:—మాటలు కాదు చంపడము ! రాయమల్ల గోవిందుని నెత్తి
మీఁద నున్నయొక్క వెండ్రుక నటుకోవడ మంటే సామా
న్యము కాదు. ఏరాత్రియో వానిని రెండో వాకిఁ జెలియ
కుండఁ జంపివేయవలెను.

రఘు:—నాకుఁ గూడ సట్లనే తోచు చున్నది. రాయమల్లుడు ముగ్ధ

వెనుక వచ్చుచుండిన వానిఁ బెనుక పెనుకనే మనవా రెవ్వరైన
వచ్చి దెప్పి కొట్టినచో బాగుగా నుండును.

భోజి:—వాడు చుండుడు కాదు.

రఘు:—నుఁము చుండుగా నొక పని చేతువలసి యున్నది. అడవ్వు
ప్రకాపుని మూడు రోజు పవలెను. పీడు విశ్వానథుఁడు,
రామచల్లుని కూడవారు.

భోజి:—నామచల్లులొను నీ నాలోచన చేయవలెను. నీ కింత
వలకుఁ జెప్పలేదు. కూనీ చేయక పొయినఁ గొంతమీఁద
నుండి క్రిందకు గోతిలోకి దోసి వేయుదము. కూనీ చేయడము
కష్టము. మవఁ శిలువో, జాలయని చుతనిష్ఠులగుట.

రఘు:—నే నొక యాలోచనఁ గఁ పెట్టితిని మననభయమున కిప్పుడు
మగ్గును క్రొత్తవాండ్రు వచ్చి కలిగి యున్నాఁడు. వాండ్రీ దేశము
వాండ్రుకారు. వాండ్ర కీ దేశమువాండ్రమీఁద దయా
దాక్షిణ్యములు నేవు వాండ్రుకాదు. రామనము ప్రకాపుని జువిన
వచ్చును. నీవు వెళ్ళి వాండ్రు బిలుచుకొని రమ్మ పిమ్మట
నే నాలోచన యుత్తియుఁ జెప్పెదను.

ఇద్దఱు సీదముగా నూట లాకుచు వెడలి పోయిరి. అక్కడ
చిన్న శిబిరములోఁ జేరిపెట్టఁబడి యున్నతార వీరి సఖామణి సంత
యును వినెను. ప్రతాపవేషమున నున్న రాయమల్లుడు తన సేవీ
యాపదనుండి యుద్ధరించు సోయామె సమ్మి యుండెను. కాని యీ
సఖామణి విను సప్పటికి నామె యొడ లెల్లఁ గంపింపఁ జొచ్చెను.
ప్రతాపుని సంత మొందిచుటకు భోజిసంహారమును, రఘుసంధుఁడును,
గలిసి వెడలిపోయిరి. ఆమె శిబిరముచుట్టు గావలి యున్నవారు నిద్రఁ
బోవు చుండిరి. తార యొక నిలువలేక పోయెను. చప్పుడు శాకుండ
బయటకు వచ్చి దొంగల శిబిరములోనికిఁ బ్రవేశించెను. దొంగ లందఱును

తార — రఘునాథుడు

తారబట్ట నట్టుకొని లాగినవాడు రఘునాథుడు. వానివెనుక భోజనింహుడు కలిచియున్నాడు.

రఘు:—తారా! నీ వావైపున కందుకు వెళ్ళుచున్నావు?

తార:—ప్రతి పునిఁ గొంచెము జాగ్రత్తగ నుండు ననిచెప్పెటకు.

రఘు:—ఎవని గూర్చి జాగ్రత్తగ నుండుటకు?

తార:—మీ రతనిని జంపవలె నని ప్రయత్నము చేయు చున్నారగా,
అందుకు.

రఘు:—(ఆశ్చర్యపడి) నీ కెట్లు తెలియును?

తార:—మీరు మాట లాడుకొను నాలోచన విన్నాను.

రఘు:—మేము మాటలాడుకొను మాటలు వినుటకు నీ కేమి పని

యన్నది? నీయాప దేరుతో నీవు చూచుకో. నీకట్టుబాట్లలో

నీవుండకపోతే యీ సానిన్ను చేతులుకాళ్ళుగట్టి పడవేసెదను.

తార:—(ఏడ్చుచు) నీచేతిలోఁ బడ్డాను. నీ గొట్టము వచ్చినట్లు చేయుము.

రఘునాథా! చూడుము. పై పండితాచువాడున్నాడు. వాడు

నీపాపము లన్నియుఁ జూచు చున్నాడు. ఎప్పటికో యొకప్పటికి

నీపాపఫల మనుభవింపక పోవు.

బాలిక యొక్క తీక్షణ మగు నీమాటలు విని రఘునాథునిఁ

చాలఁ గోపము వచ్చెను. అందుమీఁద తారమెడమీఁద చేయు వేసి

గెల్లింతాలు కొట్టుకుంటూ శిబిరము నుందువఱకుఁ ద్రోసిపోవచ్చెను.

అటుపిమ్మట 'పో, నీ వెక్కడ నుంటివో యక్కడకుపో. ఇదృష్టము!

సమయమునకు వచ్చినాను. లేకపోతే నీవు ప్రతాపునితో మామాటలు

చెప్పినచో మాకొంప మునిగి పోయేది. మాయాలోచన సంతయుఁబాడై

పోతున్నాడు ! చెప్పలేదు. ఇంకను నయము” అని రఘునాథుడు వలికెను.

ఆదొంగవాని చేతిలోనాలు వడి తారయొక్క కోమల దేహము కంది జారి పోయెను. ఆ సుఖాగ్రుణ్ణా లేచుచు శివరము లోని కరిగెను. తార మొట్టమొదట ప్రతాపునితో మాటలాడుట రఘునాథుడు చూడలేదు. తార రెండవసారి ప్రతాపుని యొద్దకు వెళ్లుచున్నప్పుడు రఘునాథుడాసెను జూచెను. అందుచేత దార ప్రతాపుని కేసెటను జెప్పలే దని రఘునాథుడనుకొనెను.

రఘునాథుని యాదేశస్వరూప భోజింపఁటః దొంగిల్ల దొంగనే ప్రత్యేకముగా మేలకొల్పెను. ఒక్క ప్రతాపునిమాత్ర మెవ్వరును లేవ లేదు. ఏమియు జవ్వలకు కా కుండ దొంగ లందఱును వెడలి పోయిరి. కేసలము రఘునాథుడును భోజింపఁటఁడు నిత మువ్వల విదేశమునువ్యలును ప్రతాపునమాత్ర నేయుటకు వెనుక నలిచిరి. రఘునాథుని యాజ్ఞాకారము కొంతమంది దస్యులు తారను వెంటఁబెట్టుకొని వెడలిపోయిరి. అంతటనా యభాగ్యురాలు, తార యొక్క యాత్మాధైర్యము లొక్కచోటగా నున్నాల్లిత మయ్యెను.

ఏవిధముగా హత్య చేయవలెనో యాతని శవము నేరవ్యత కందరిమఁలోఁ జూడ నేయవలెనో యదియంతయు నాక్రొత్త మనుష్యులకు విశేషముగా రఘునాథుడును భోజింపఁటఁడును బోధించి దెప్పిరి. అటుతరువాత వారిని విడదొంగించి రఘు భోజింపఁటఁడు వెడలిపోయిరి.

అందఱును వెడలిపోయిన శరవంత ప్రతాపుడు నవ్వుకొనుచుఁ గన్నులు దెరిచెను. అతఁడు ఆమువ్వలకు విదేశీయ దస్యులవంకఁ దిరిగిచూచి, “బాగుగ బని చేసినారు. బాగుగ బడి వేసినారు. మీరు నుత్తుష్టిగాఁ బనిచేసినారు. మీరు నా యనుచరు లని వాడు తెలిసికొనలేక పోయెను. ఇది యాశ్చర్యమే. మీరు రఘునాథుని బాగుగ నమ్మించినారు. అందుచేతనే మీరింత గొప్పకార్యభార మున్న

గిరిజివాడు. ఇది మి-కాక్కోర్తతుకు మంచి ప్రకారము.”

[illegible]

రఘునాథుడు ప్రతాపుని రాయలలుని ప్రధాని నుగించి
నిత్యము చేసినానా. ప్రతాపుడు బ్రతికి గనుక, అతని కాలమును
తనరహస్యము లతని స్వర. స రాగా మెల్లనికే. దే. మంగళపు
గనుక సతనని వధిమవలె నని చిత్రనిక దృఢ నిశ్చయము గలిగెను.

ప్రతాపరుద్ర తన యనచరులలో నొక్కని నంబోధింబి,
 పుట్టిన లక్షియైన గొంతును రక్తము తెచ్చి కత్తికి వాని యిరువో
 ప్రతాపరుద్ర జరిగితి మని రఘునాథుని జూచును. వాని లంపటను
 నిప్పుడు రాజేశ్వరియవశ్యము కు వెళ్ళి యుండెను. మీరు కూడ
 నక్కడను బొందు. లాలాజహను దగ్గట వుండునోను రాజేశ్వరి
 యువత్యకమునకు వెళ్ళి వచ్చును. దిక్కు లంపటను వెళ్ళి. ప్రోవ
 చాల జాబ్బు. అచ్చోటికి వెళ్ళుటకు జాల గాలము వున్నది. నీ
 లోగా నొక యవసర మైన పని మీద లాలాజహను మొక్క
 వనములోనుండి యువత్యకమునకు జేరెను. అందరికంటె నుండు నేనే
 చేరెను నే నెట్లె న్నెన్నెనో యిట్లే కార్యమును జేయునెను. నీ
 మయి వ్యతిక్రమము చేసనశ్చయించి బట్టు యెడగను. ఎవలజా. ౧౪ అని
 చెప్పెను.

పూర్వకథ

పైకథ జరిగిన కొంచెము సేపటికి రాయచుట్టు శివవటకు సజయశివాలని యింటి యొద్దనుండి వచ్చి స్వల్పసమకాలము వేసికొన్న స్థలమునకు వెళ్ళెను. అక్కడకు వెళ్ళిన తోడనే పూర్వపు వ్యక్తియే తిరిగి వచ్చి హతని సనభూషణాదులిచ్చెను. పూర్వకథము పరిత్యజించి తాను యథావిధిగా యచుట్టున వేచుముగించెను.

శివకాలిదామము లింక నాగాశయపై చలుచుకొని బాగా గాన్నించలేదు. కొంచెము కొంచెము వెలుతురు, కొంచెము కొంచెము చీకటియు నున్నది. గాయపల్లనాపేలు గుట్టముపై నెక్కి శరవేగమున వెళ్ళుచు డెను. సమగతన పూర్ణజ్యోతి నాగాశయపైఁ బ్రకాశింప జేయక పూర్వమే రూపయన యజగతి హుని యిల్లు చేరెను. మంగళము వచ్చి వీధిస్వారము జేరెను. శత్రుబ్రతుగా వెళ్ళి యాయన రోగియొక్క ముచము ప్రక్కను గూర్చుండెను. అజయసింహుఁ డనేక గ్రంథము వేసెను. ఆయన నాని కన్నిటికిఁ జవాబు చెప్పి తారయొక్క చరిత్ర నాన్యోసాగముగ జెప్పవలసిన దని యడిగెను. అజయసింహుడు చెప్పుట కారంభించెను. “తారయొక్క తండ్రి చాల యాస్తి సంపాదించి పెట్టి పరలోకముఁ జాయెను. ఆయనకుఁ దార యొక్కతయే కూతురు. ఆమె తప్ప నిత్యోకయు త్రరాధి కారిగాని యుత్తరాధికారిణి గాని లేదు. తారయొక్క తండ్రి మృత్యుకాలమున నొక మరణశాసనము ప్రసాదించెను. అందులోఁ దార యొక్క పెండ్లియగున. తనకు వివాహ సంతతుకు రాలుగా నుండునట్లుగ వివాహమైన తరువాత తార యాస్తి కంతకు నల్లుఁ డధికారి యగు నట్లును ప్రానియిండును. అప్పుడునతితల్లి కడుమనందల రూపాయలు నెలకు భగణము వచ్చునట్లుగ్గాటు చేసెను. ఒకవేళ దురదృష్టముచేతఁ నాగచే ముండుచనిపోవు నెడల వివాహ

యొక కొడుకును దత్తతచేసికొనునట్లు నాయాస్తికి నాదత్తపుత్రుఁ డధికారి యగునట్లు నప్పుడు నామెకు నెలకు నయిదువందల మాపా యాలు యాజ్ఞవము ముట్టు నట్లు నేర్పాటులు చేసెను.

“తారకు నయిదు సంవత్సరముల వయస్సున్నపుడు విమాత తారను వనపినతల్లికూతురింటికిఁ బంపి యుక్కడనుండి మాయచేసి యెక్కడికోపంపించి వేసినది. అక్కడి లోకులు పిల్లను జెనుపులోఁ బడివేసి చంపి వేసినదని యన్నారు.

“తారతండ్రి నావారతండ్రికొడుకు. మేమిద్దఱు మన్నదమ్ములము. మొదట నిద్దఱము నయిష్టముగా నుండెనువారము. మాతండ్రిలు భాగములు ఘంచుకొనలేదు. కాని తార తండ్రిమీఁద నేనే వ్యాజ్యము వేసి నాభాగము నేను పంకము చేయించుకొన్నాను.

“తారతండ్రి వ్యవసాయము, వాణిజ్యము చేసెడివాఁడు. నేను నాపుత్రులకే తేనుపాఁడను. మూఁడు పురుషాంతములనుండి మే మాపెని చేయుచున్నాము. మాతాతల దగ్గఱనుండియు నొకరియొద్ద నేవకావృత్తి చేయుట మా కాచారము లేదు. అదృష్టముచేతఁ దార తండ్రి వ్యవసాయముచేతఁ జాల భాగ్యవంతుఁ డైనాఁడు. నాదురదృష్టము చేత నాసర్వస్వమును బోగొట్టుకొన్నాను. ఆయన చచ్చిపోవుటకుఁ గోఁచెను ముందు మే మిద్దఱము మరల నిష్టుల మైనాము.

“తార చెఱువులోఁ బడి చచ్చిపోయిన దను వార్త విన్న తోడ్డనే మృతదేహముఁ జూచుటకు నేను వెళ్ళినాను.”

రామమల్లుడు:—తారమృతదేహమూ ! మీ రేమి చెప్పిచున్నారు.

తార బ్రతికియే యున్నదిగా !

అజయసింహరాజు:—(సవ్వలి) అవును; ఇది యుత్తములు కల్పించివారు ! తరువాతఁ దెలిసినది. తార చావలేదు. తారవంటి పిల్ల యొక నొకతే చనిపోవ నది తారమృతదేహమే యని

విమాత యేడ్చినది. అంకటను తార చచ్చిపోయిన దనుకొనిరి. నేను తార నాట్టే చూడలేదు. మృతదేహము చూచిన నేను సరిగా నానవాలు పట్టలేక పోతిని.

౧౨

పూర్వకథ

రాయమల్లు:—అటుతరువాత, బారిను మీ రెక్కడఁ గరుగొని నారు? ఆ బాలిక తాచయే యని మీ రెల్లు తెలిసికొనారు?

అజయసింహుడు వృద్ధుడగు మంగళుని దిక్కు చూపించి 'తారఫట్టినప్పు డీమంగళుడు మా యన్నగారి యింట 'సేవకుఁడు' మా యన్నగారు జీవించి యున్నంత కాలము మంగళుడు తారను జెంచు చుండెడువాఁడు. మా యన్నగారు చనిపోయిన పిమ్మట వారి యిల్లు వదలిపెట్టి నాదగ్గఱ జేరివాఁడు. తార బుగ్గమీద, చిన్నప్పు డొకటి రెండు పుట్టుమచ్చలున్నవి. ఆ యానవాళ్ళు-మంగళునికి బాగుగఁ దెలియును. ఆ మచ్చలు చూచితే మంగళుడు తార నాన వాలు పట్టిరాడు.

రాయమల్లు:—తార సవతితల్లి తారనేకారణముచే జంపి వేయెటకుఁ

బ్రయత్నము చేసినది?

అజయ:—అటులఁ జంపి వేసిన యెవల నాయాస్తి యంతయు హమయే యనుభవించ వచ్చు నని పేరున కెవ్వరినో దత్తపుత్రుని దీసి కొని యావజ్జీవము నుఖముగా న్యచ్చందముగా నిగుగ వచ్చును గదా!

రాయమల్లు:—ఎందుకు? నెలకు నయికు వందల రూపాయలు భరణము

వచ్చును గదా! దానితో నుఖముగా జీవము చేయవచ్చునే!

అజయ:—అంతటితో నేమగును? లోభిత్వము చూల్చుచు చెడ్డది.

అదిగాక యిందులో నొక నొక వృత్తి యున్నాడు. వాని మూలమున నీచిక్కు లన్నియు వచ్చినవి. వారి సవతితల్లి చరిత్ర మందిదికాదు. జగత్ప్రపంచము నొక పురుషునితో నామెకు సబంధము కలదు. వాని యాలోచన మూలమున నిది యంతయు జరిగినది. వా డెప్పు డొక రాజువలె నున్నాడు. ఆస్తియంతయు వాని దై నట్టిప్పుడై పోయినది. వాడు తార సవతితల్లినిఁ బెట్టుకొని నుఖముగాఁ గలము గడపు చున్నాడు. ఆసంగతి యెవరికిని దెలియదు. వాడె యిప్పు డాస్తికి పార్త, కర్త విధాతయై యున్నాడు.

రాయమల్లు:—మీ కీసంగతి యంతయు నెట్లు తెలియ వచ్చెను?

అజయ:—ఒక్క టాకటే చెప్పినను. అంతయు వినినఁ దెలియఁ గలదు తొందర పడవలదు.

రాయమల్లు:—మంచిది, చెప్పుడు

అజయ:—మాయన్నగారు చనిపోయిన పిమ్మటఁ గొన్ని దినములకు చారసు జంపి పేసినా రని యావఱలోఁ జెప్పితిని గదా. తార చావలేదు. ఎక్కడకో యెచ్చరో యెత్తుకొని పోయినారని విన్నాము. మంగళుఁ డొకసారి సెలవు తీసికొని వాని యింటికి వెళ్ళినాడు. వాని దేశమునకు వెళ్ళుచుండగా నొకయూరిలో నొకచోట వాడు తార నానచాలు వట్టినాడు. వర్ధమానపుర మున నొక గృహస్థుని యింట రాత్రి బసచేసినాడు. అక్కడ చారసు మొట్ట మెడటఁ జూచి కొంచె మనుమానము పడి నాడు. అందుమీఁద గృహయజమానుని మంగళుఁ డడిగెను. గృహ యజమానుఁడు సంగ దేశీయుఁడు. అతని పేరు జనార్దన దత్తు. కాయస్థులమునకుఁ జెందినగౌరవనీయుఁడు. ఆయన యిట్లు చెప్పెను.

“అనేది సంగతుల క్రిందట నూ యింటి కొక పశ్యమ దేశస్థుఁ డొక రాజపుత్రుఁడే బాలిఁను తీసికొని వచ్చి యొకరాత్రి మా యింట నుంచేయటకుఁ గోరినాఁడు ఆ పెద్దమనుష్యున కిట్లుంది కలగను దని నేను బస యిచ్చినాను. ఆ పిల్లవానిని చూచి నవ్వుడు నా కెంతో ముచ్చటైనది. రాత్రి బయట పడుకొనుటకు మంచిస్థలము లేనందునఁ బిల్లకుఁ గట్ట మని చెప్పి నేను బయట నున్న యొక గది తెఱచి వారల కిచ్చినాను. భోజనము చేసిన పిమ్మట నా రాజపుత్రుఁడు పిల్లను దీసికొని వెళ్ళి గదిలోఁ బండుకొన్నాఁడు. నేను ప్రతిదినము లోవలఁ బండుకొని నెళ్ళే యాలోచనకూడఁ బండు కొంటిని. మరునాఁ డుదయమున నేనా నేపకాలు నన్ను నిద్ర లేపి ‘బాబూ పిల్ల యొక్కతె బయట గదిలో నేళ్ళు చున్నది. వెంటఁ దీసికొని వచ్చిన వాడు పిల్లను వదలిపెట్టి యొక్కడకో వెళ్ళి పోయినాఁడని చెప్పిరి. నేనతొందరఁడి బయటకువచ్చి చూచినాను. సజముగా రాజపుత్ర జనితుఁడు పిల్లను వదలిపెట్టి పాటిపోయినాఁడు. తరువాత చాల వెనకిండినాను కాని యీపురుషుఁడు కలఁబడలేదు. మంగళుడుఁ మాపిల్ల గృహయజమానుని నూటలన్ని యునిని యాపిల్లయనియెఱిగించి నాఁడు. చాల దినములనుండియు నాయన పెంచిండువలన నాయనకుఁ బిల్లమీఁదఁ బ్రేమ యొక్కవ యయ్యెను. అందుచేత నాయన పిల్ల నిచ్చుటకు నొప్పుకొని లేడు. దానిమీఁద మంగళుఁ డుత్తరము వ్రాయఁగా నేఁబోయి వారసు ప్రతిమాలకొని నంగతులను విశద పఱచి చెప్పి పిల్లను దీసికొని వచ్చినాను.

రాయమల్లు:—తొరను దీసికొని వచ్చి మీరు కోర్టులో నీమి మా యొన్నగారి కూతురని యెఁడుకు ఋజువు చేయలేదు!

అజయ:—కోర్టులో దానా వేళినాను. చాల కాలము వ్యాజ్యము కొఱకుఁ దిరిగి చివరకు నోడి పోయినాను.

రాయమల్లు:—ఎందుచేత ? ఋజువుచేయలేకపోయినారా ?

అజయ:—చేయలేక పోయినాను. తార సవతీతల్లి యాపిల్ల నప్పుడు ను జూడ లేదని చెప్పినది. ఆమె పినతల్లికూతుం రింటఁబైతెప్పిన రీతిఁ దిల్లను దేశాంతరములో దిగఁబెట్టుటకుఁ జేసిన మాయ జరిగినది. ఆమెకూడవచ్చి యీపిల్ల నిదివఱ కెన్నఁడును జూచిన జ్ఞాపకము లేదని సాక్ష్యము చెప్పినది. చెరువులోనుండి మృతదేహము వల నేసి తీసినమనుష్యులు లంచము దీసికొని యాద్యము చెప్పినారు. చుట్టుప్రక్కలవారుకూడ లంచముగొని దొంగసాక్ష్యమిచ్చినారు. ఈకారణములచేత నేను తార శ్రుతికియే యున్నదని గాని యీమె యధికారిణియనిగాని దృష్టాంతము గనుపఱచ లేకపోయితిని. వ్యాజ్య మూడి పోయినఁదగ్గర సా కున్నకొంచె మాస్త్రీకూడ విక్రయించి కగ్గులకుఁ బెట్టినాను. ఇన్నిరోజులును జాలఁ గష్టముమీఁద పిల్లను బెధి పెద్దదాని చేసితిని. భగవంతునిదయయుండి కొన్నిదినములు బ్రతీకినఁ దారి నిఖిలది వచ్చును. నే సంతివఱకుఁ బ్రతికిననాశ్చర్య సార్థక మగును.

౧౩

ఆకాశం చారము

రాయమల్ల సాహేబు:—ఇప్పుడు మీకేమి ప్రమాణమున్నదని తార్కయొక్క స్వత్వమును తిరిగి, ఋజువు చేయవలెనని యాలోచన.

అజయ:—కాకితములు దస్తావేజులు కాక యిప్పుడు మూఁడు విషయములున్నవి. వాని వలనఁ దారయొక్క మాస్త్రీని దిరిగి సంపాదించుట కంత కష్టములేదని తోచు చున్నది.

రాయమల్లు:—చెప్పుడు.

అజయ:—నా మొదటి సాత్త్వము సుంగభూతి. చిన్నప్పుడతడు దాని బెంబినాడు. అందుచేత నతని నాత్మను గోల్లవా రంగీకరింప వచ్చును.

రాయమల్లు:—కోట్టవా కొన్నికొన వచ్చును. లేని నొక వేళ నొప్పు కొనక సోపవచ్చును. మంగభూతి చిన్నప్పుడు పెంచినాడని యిప్పుటికే గూడ నానవాలు పట్టగలడని చెప్పవాడము నిం చుట కిష్టము.

అజయ:—నా రెండవ దృష్టాంతము—మీరు చూచి చెప్పవచ్చును. ఈ చిత్ర మెన్నరిది?

అని యడుగుచు నేనుగూడతపు పెట్టెలో నుంచిన గొయ్యిపురా తనపు బొమ్మను దీసి రాయమల్లుని చేతిలో పెట్టి 'ఈలోపమెన్నరిని చెప్పకు చూత' మనను. రాయమల్లుడాళావ పటమును జూచింత మాత్రమునఁ దెలిసికొనఁ గల్గెను.

రాయమల్లు:—ఎందుకు? ఇది తార రూపపటము.

అజయ:—తిన్నఁగాఁ జూడుడు.

రాయమల్లు:—నేను తిన్నఁగానే చూచితిని. ఇది నిశ్చయముగఁ దార రూపమే.

అజయ:—తార యీరూపపట మెన్నఁడును జూడలేదు.

రాయమల్లు:—ఏమందురు? ఇది తార పటముకాకపోయిన నెవ్వరి పటము?

అజయ:—మీరునన్ను చార నెట్లుకనుగొంటివని యడిగితిరి. కాని యిదితార; మాయన్నకుమార్తె యై నట్టికనొక ప్రమాణము రూపపటము మాకున్న గారి పెద్దభార్యది. తారయెక్క తల్లి రూపపటము. ఈపటమునుజూచి తార పటమని భ్రమ కలుగు చున్నది. ఇది చూచినఁ దార నానవాలుపట్టు లెంత?

రాయమల్లు:— గోర్ట్టులో వీశర్క మొత్తవలె పోలుచునో చెప్పజాలను.

అజయ:— నుంచినీ, ఈ ప్రమాణముకూడఁ గోర్ట్టులోఁ బరిశీలక పోయిన యెడల మన న్యాయము గొలుచుటకు నింక నొక కారణమున్నది. తొలి దూర దేశము నీసికొని వెళ్ళిన జనార్దన గత్తుని యింట పడిచిపెట్టిననో డిప్పుడు దొరికినాడు. నుంగ భుండు చాల దూరము వెళ్ళి యీతని గమనించి వచ్చినాడు.

రాయమల్లు:— ఆతఁ డిప్పుడేమి చేసెద ననుచున్నాఁడు.

అజయ:— ఏమియుఁ జేసెద ననఁడు. డబ్బుకొఱకా పాపకృత్యము నకు నహాయము చేసినాఁడు. వాని కేమియు జగత్పించుని యొద్దనుండి నొరక లేదు. చేసిన పాపములనఁ జాల కష్టములు సంభవించినవి. అందుమూలమునఁ గొంచెము ధర్మనింతి కలిగి గోర్ట్టులో నాకు నహాయము చేసెద ననుచున్నాఁడు.

రాయమల్లు:— ఆసాక్ష్యముచేతఁ గోర్ట్టులో మన కేమియు విశేష లాభము లేదు. కాని నా ద్వారమునఁ గార్య మారంభించుటకు వీలు కావచ్చు.

అజయ:— వాఁడు స్వయముగాఁ గోర్ట్టుకు వచ్చి తన్నా కార్యమునకు నియోగించిన నారెవ్వరో చెప్పిన యెడల మనకుఁ గార్యము పోనఁగదా ?

రాయమల్లు:— పోనఁగదా దానితోను మనకార్యము కాదు. ఎందు కనగా, తొర యిష్టము పెద్దదైనది. వాడు ప్రమాణముచేసి యీ బాలిక నీ వర్ధమానపురములో విడిచి వచ్చితి నని చెప్పఁ గలదా ?

అజయసింహుని యుత్సాహ మంతట శూన్యమయ్యెను. ఆయన ముఖము మీఁదఁ దేజస్సు నష్టమై పోయెను. అతఁడు హతాశుడై వడిపోయెను. అతఁడయ విహసస్వరముతో, అటులైనఁ దారయొక్క

యాస్తివిదొగి న పాపములును మీలు లేదా ? అనుచు భాగ్యరాని యొకఁ యాస్తికి సీత్యు వశమునకును వలసినదేవా ?

రాయమల్లు:—అంత నొక పొంగుట నవసరములేదు. తారదాస్తి యా దాస్తివిదొగి నుపాదించ వచ్చును.

అజయ:—ఈను చెప్పిన ప్రమాణములు పనికిరా వెంటిగదా, ఇంక నెట్లా దాస్తి నంపానింప వచ్చును ?

రాయమల్లు:—మీరు నుపాదించిన ప్రమాణముల వలన శోర్టులో నెక్కుల పట్టించి శాసననా వెలివి మీకు జేసి పెట్టెదను. అమాట మీరే గోడమీద వ్రాసికొనుదు. నా బొందలో బ్రాణముండిన నేనుతారదాస్తి నుతిను నిశ్చయముగాఁబడిగి సంగ్రహించి పెట్టెదను.

అజయ:—నీ పథముగాఁ జేసెదరు ?

రాయమల్లు:—అనంతి మీకు నే నిప్పుడు చెప్పను. వాకొక చతు రోపాసు మున్నది. ఇముకయులు నే నొకటి ముందు గాఁ జెప్పను.

అజయ:—అంతటికిని బార పున్నది యున్నది. మీరు నునువచ్చులే మీగును నొక పాటు పడెదను. ఈ జగత్తులో ప్రమాదము పొందనివాడు లేడు. మీ యుద్దేశింపును మంత యావత్తున నంగులో నొకటి పొరపాటున్నది.

రాయమల్లు:—గాయమల్లు గోవిందు డింతవఱ జేసియగమను విధల నుచోరధుని కు శాసనము. ఇంతవఱ నే శాసనమును నతడు చే పట్టించి నెడిగొలేడు.

అజయ:—మీరే శాసనము నెప్పుడు నిరహించెదరు ?

రాయమల్లు:—ఇప్పుడు దొంగకు నుండుతర క్రితము నే నొకటి తరువాత నీ శాసనమును జేపట్టెదను.

అజయ:—రఘునాథుని వ్యవహార మెప్పుడంత మొందును !

రాయనల్లు:—ఇదిపదినాల్గు సంవత్సరములు.

అజయ:—రఘునాథుడు చాల భయంకర మైనవాడు. మీకేమి
సూచన తటస్థించునో ! వాని సమీపమున నున్నవాడెవ్వరిని
నెగలవా? నెరలు కూసీలు చేయువాడు. మిమ్ములనుకూడ
చేయగలవారు.

రాయనల్లు:—రఘునాథు చేతిలో బాచా? బ్రహ్మచారియగున
నంత హింసించుచు ప్రాయశః. నీను చచ్చి నాతుచ్చరఘు
నాథుని చేతిలో బాచా? నీను జంతులు కలతలపై నాపా
నుడు కావలెను.

ఇంతవఱకు సంభాషణ పూర్తిచేసి రామనల్లునోని ముగియ
వు దీసికొని గుఱ్ఱమునెక్కి పర్వత మార్గము ద్రొక్కెను. రఘువను
దొంగని వాని దళముతో సహా నాశనము చేయవలెనని కావలసిన
ప్రయత్నము లన్నియు నచ్చేరకి రెండు మాసములకుండి యాయన
యేర్పాటు చేయ ముడెను అన్నియు నేటికి కలగ న్నవి మగు
ముడెను నాలుగువైపులను జల్లుముట్టి నాతని యుగంతులు పరచేయు
ముడిరి కొండల మీద నన్ని వైపులంకరి. కొంత దూరమున
రక్షకభటులు తిరుగుచుండిరి. కొంతదూరమున నాచేసములతో
దొంగలతో గలిసి యుండిరి. ఇంత నీ కార్యమును బూర్తి చేయుటయే
యాయన పని.

౧౪

సామాన్యసంచారము

రామనల్లుగోపించుని భయముచే రఘునాథుడు పర్వత
ప్రదేశమున లోలోపల సమస్తమై యున్న యుపత్యక్తులనుననాశ్రయ

మృత్యువుగొనెను. దీనిచేత రాజేశ్వరి యుపత్యక్తమని యీపటకే చెప్పి యున్నాము. దీనితో దయ్యములు భూతములుండు నని యందరకును భయము! నాధారణ జనులు మొదలుకొని కొడివారలలో నీవజ్రమువారి నెప్పుడు విందులోనికి వెళ్ళు. విశేషముగా నావ్రదేశము దట్టమైన యడకితో నిండియుండును. కట్టెలు కొట్టుకొనే వాడ్రకుడన్న నిరి నెవరిని నక్కడకు వెళ్ళుట కావశ్యకము లేదు. రాజేశ్వరి యుపత్యక్తమున కొక్కటదారి. లోపలకు వెళ్ళినను బయటకు వచ్చిన నాదారణే పోవలయును. దొంగలకు నానంగతి తెలియును. సర్వశిక్షనుగో నొక రద్దీలు యెనుబడి యేండ్లవయసుమునలి పొడికు నీవసముగోనికి రానిపోకలకు పోటి యొకి దానియున్న దని తెలియును. కాని సూత్రోన కడ్డముగా నడచి పెరికప్పుకొని పోయి చిహ్నముగ్రము కూడి గవబడుట లేదు. రాముడుల్లుడేవృద్ధునియొద్దకుగడియో మూసలతి తెలిసికొ. దాని బయటకు దీయించవలె ని చాలకాము వెనికినాడు, చాల దినములు తంటలు పడిన నీరువాత దానిని గనుగొని మనుష్యులనుపెట్టి త్రోవ తీయించినాడు.

రాజేశ్వరి యుపత్యక్తమునకు ప్రేతల యుపద్రవము మొదలి యావ్రదేశములోని కాళ, స్పృహ, వసంత, జనముల కంటకు నభి ప్రాయము. ఆ ప్రేతని దొంగిలి కాని పటి యెవ్వఁడు గారని రాముడుల్లు గోవిందునికి తెలియును. దొంగలును ప్రేత లని పేరు పొందుట వలన సర్భయముగా నందు వాసము చేయు చున్నారు. వారియొక్క యత్యాచారము వలన నచ్చటిప్రదేశములోని నివాసులు చాల మనోహరములై నొందియుండిరి. అందుచేతి పండితును రాజేశ్వరి యుపత్యక్తములో చాల దయ్యము లున్న వని చెప్పకొను చుండును.

రఘునాథుడు చేయని పాపకార్యము లేదు. తనచని పాప కార్య సంపత్తి తెలిసి, రాజేశ్వరి యువశ్రీకందుల జేరిన తనపాత సంపత్తి తెలిసికొనిన బాపాచారము నడిపించు చుండెను. రఘునాథుడు చెప్పిన కార్యములను నిర్వహించుట కితిని యనుచును లెక్కరును వెనుకంజ వేయదు. హస్త్యు, దొంగతనములు, దారుణ గొట్టుట మొదలైన పాపకార్యములందు వారు నుండినట్లు.

పై చెప్పిన యువశ్రీమును జేరి వారిని రెండు నెలలు శిక్షింపఁజూచు నిర్మించిరి. ఆశిబిరముల దు వారు స్థానిక నివాసించిన తరువాత రఘునాథుని దొంగనాక. ముగించునాటుగు సారులు తాగయొక్క శిబిరమునకు వచ్చి యుండెను. కొండల కూడ శిబిరమును వదిలి పెట్టిన తరువాత సంతకమున రఘునాథుడు తారలో నొక్కసారియు నూట లాడిలేడు.

తార కెవ్వరును దిక్కు లేదు. మంజుళాగ్రురాలై దొంగలచే జక్కినది. నరళబాలికయేమి యేమియు నెఱుంగదు తప్పించుకొను నాళ నిరాళయై గుండు చున్నది. రఘునాథుని జామిని శిబిరమును బ్రవేశించి సంతమాత్రమున నానందమును వివరితభావము నందరింపఁ దొడంగెను. ఆమెపూదయముందు నాళ కెక్కడిను నందు లేదు. మాయగాండ్రు; దయాశూన్యులు; రాక్షసపితృశాపాక్షణములు గల వారు; అట్టిదుర్జనులచేతఁ బడినది. అట్టివారినండి రక్షింపఁగల ప్రతాప సింహుఁ దొక్కఁడును గూడ సంతర్పితఁ డైనాఁడు. వానిని గూర్చి యేవార్తయును రాలే దయ్య. ఎంతకాల మాతనికొఱకు నిగ్గిరింపఁ దగును. మహాశూరుడైన రాణి మల్లుడు రఘునాథుని జామములోఁ బడి యిలాళకును బరత్పజింపి పోయెనా? అని గూఢాధిపముగఁ దారయొక్క యాలోచన కరిపిరి ధములు బోయెను.

రఘునాథుని యస్థులను మెటులున్నది? ముఖమునందు

వచ్చెట్టటను లేదు. స్వగము కఠోరమయ్యెను. మాటకర్కశకూయెను. దృష్టి భీనుల నూయెను. ఇక నాతనిపనికి నేమియు పండ్లు లేదని యాశీనినమ్మకము. 'శిఖా' మగునని చింత లేదు. భయము లేదు. అట్టి భావముతో రఘునాథుడు 'తారా! యొక ప్రాంతలోనికి వచ్చుటకు జాల కష్టముగా నున్నదా?' అని యడిగెను. కోర్కె మాముతిలోచనయై దేహము కిలించి : 'నివారముతో' దార— 'ఓరీ పాతీకీ! సరిహితకా! నీవు మరల నాదేవునికు వచ్చితివిరా?' అని యడిగెను.

రఘు:— నేను సరిహితకుడనా?

తార:— గారి యెవరు?

రఘు:— నే నెవరినైనా జంపునుండగి నీవు చూచితివా?

తార:— ప్రతాపానిక జంపలేదా?

రఘు:— అలాగ నాదోష ముమున్నది? వానితో నాదళములోని వారక జాలమందికి బడదు. ప్రతివారితోను వాడు విరోధము పెట్టుకొన్నాడు. ఎవరితోనో జగడము పెట్టుకొన్నాడు. ఆకోపముమీఁద నెవరో వానిని జంపివేసినారు.

తార:— రాక్షసా! ఈమాటచెప్పి నన్ను మరిపించెదనా. నే నీమాటల చేత మోసపోవుదానను గాను నామనస్సు నాకే సాక్షి.

ఇక రఘునాథుడు సహింపలేక పోయినాడు. గుండెలు వేగముగా గొట్టుకొనెను. నాళములలో రక్తము విసురుగా ప్రవహించెను. కోపముతో రఘునాథుడు డిట్లు వలికెను. 'తారా! వినుము నీ వెన్నిమాట లన్నను నేను పడి యూరకున్నాను. ఇక నూరు కొనను. నున్న గొట్టుచి యున్నాను. నేటితో మనచిన్న నాటివివాద మంతము కాగలదు. న న్నవమానించిన యవమానమునకు నేడు ప్రతికోపం చేయ నున్నాను.'

తార యొడలి రక్తము నీ రయి పోవు చుండెను. మృత్యు

దేవతయొక్క భీష్మచాప్యం యామెముందని తాగడవమాడ జొచ్చెను. రఘునాథునికి గొలచె చూలోచన, చింతనూ నున్నట్లు కాన్పించిన దార కొంచెము దైర్ఘ్యముగా నుండెడిదే; ఇట్లనే వీక్షించి ననుకూల నమస్కారము రాచిల దని యావెత్తించెడిదే. కాని రఘునాథుని యం దేమియును చింత కాన్పించలేదు; ఆలోచనయు గాన్పించలేదు. అశుభము దేమాత్రమును సరసము కాన్పించలేదు అందుచే శివ పంచనములు విని యాశ్చర్యములు మొదలంటఁ దిటగుకొని పోయెను. తార:—రఘూ! నీ కెప్పటికైనఁ జావున్నదీ? ఆమాట నీ వెప్పు

డైన నాలోచింపితివా!

రఘు:—లేదు.

తార:—ఏమి నీకుఁ జావే లేదా? నీ వెల్లెగాలయు నిట్లే యుండవలె!

రఘు:—శి. దేవను. నాకెన్నటికిని జావు లేదు. నేను యాశ్చర్యమివలె శాశ్వతముగా బ్రతికియుండెను. ఆసంగతితో నీకిప్పుడేమివని?

తార:—నుంచిది. నా కంతయు వర్ధమైచది. న న్నెందు కింత బాధ పెట్టుట కుద్యుక్తుడ నైతివి!

రఘు:—నీ మీద నాకు జాల బ్రేమ యున్నదని.

తార:—దీనిపేరేనా ప్రేమ ఈవిధముగా బందినిగాఁజేసి, అబలను అనహాయను, సర్వనాశముచేయుట ప్రేమయొక్క లక్షణమా?

రఘు:—నాకు నీయెడలఁ బ్రేమ యున్నదని ప్రమాణము చూపించె దను. నే చెప్పితి మాట వినుము.

తార:—నేను నీమాట లేమియును వినును. నన్ను మాయించితిఁ బంపుము. నా ముదుసలి తండ్రి రోగశయ్యదగ్గఱ కొక్కసారి పంపుము.

రఘు:—నే నీదినమున నన్ను యథావిధిం బరిగియమై నాప్రేమను జూపించెదను. ఈసాయంత్రమే పెండ్లి.

తారకండ్లుని చూచి ధృఢమపూర్ణస్వరముతో 'నెన్నఁటికిని గాడ—నన్నటికిని గాదు,' అని చెప్పెను.

రఘు:—శ్చయము; నిశ్చయము; మున్నూటికిని నిశ్చయము; ఈ రాత్రియే నన్ను నీవు భర్తగా స్వీకరించెదవు. సూర్యచంద్రుల గతులు తప్పిన దప్పవచ్చు గాని నాచూట తప్పదు. ఒక్క గుణమూత్ర ముద్ధము కాదు.

తార:—అతవలగు నాచూట ముందునో లేదో సంశేపము. నీ చేతులలోనుండి తప్పిచు కొనిత కేయలాయమును లేని యెడల నాత్మహత్య జిప్పదు.

రఘు:—నీ కాత్మహత్యకు మీ శకుంఠ గలపెట్టి యుండెదను. దాని జాత్రత నేను పెట్టెదను. నీవు నాభార్య వైతరువాత నన్ను రక్షించు భాగము నాకుఁ బూర్తిగాఁ గలుగు.

తార:—రఘునాథా ! నీవును జెప్పచున్నాను. నీపాదపు శోరిక యెన్నఁటికిని నశ్చయ కానేరదు. భాగవంతుడు నన్ను రక్షించును.

రఘు:—నీ భగవంతుని నీ నాకు నమ్మకములేదు. మనుష్యుని కేమి చేత నగును! ఎక్కడను వచ్చి నీ భగవంతుడును నన్ను రక్షింపఁడు. ఇక, డ సకల గణభక్తు మనుష్యు లందఱును నాకు వశులు. నీ పక్కడ గాజును, ఏమి తలఁడకొనిన విని చేయగలను.

తార:—నీవు స్వక్షుణ్ణులోఁ గూడఁ దలంచు రీతిని నాకు రక్షణ కలుగును. ఆవిధముగానే నీకు సర్వనాశ వాగును.

రఘు:—తారా! నీ వాశ పట్టుకొన్న ప్రతాపుఁ డిక లేడు. నీ యాశలన్నియు నాద్రోహి దేహము లోనే యంతరించినవి. నిశ్చయముగాఁ బారకు నుండికల సంధికారము కాన్గివ

నారంభించెను. నిన్నహయయగు బాలికకు నహాయ మిచ్చి యాత్మాహుతిచేసినా రెవరున్నారు? యముడే భీషణకారముతో నామకు దోడ్పడ వలెను. ఈ యవస్థలో నెవరి యండ వట్టకొని యామె నిలువగలదు? ఎవ రా యుగస్కురాలిని రక్షించెదరు? యీ భయంకరపాపాత్ముని నరపాతకుని జేతునుండి యీ దుఃఖాకులం నపుత్ర బాలిక నెవరు రక్షించెదరు? రఘునాథుని చ. ఖము చూచి వాని మాట లన్నియును వినినతరువాత నీ యాలోచ. లన్నియును మన న్మున బుట్టినవి ఈవివత్తున నట్లని తార నిశ్చయము చేసికొనెను 'రాయచుల్లసాహేయ వట్టి రక్షించినట్లయితే జీవించుట లేకపోయి నచోఁ జావే; కాని రఘునాథుని పత్ని యగుట వట్టిది. అని యామె ప్రతిజ్ఞ పట్టెను.

రఘు — తారా! ఇక నాలోచన చేసిన లాభములేదు. బుద్ధి లెచ్చు కొనట కింకను గాల మున్నది. ఇంకను నీయెడల నేను బలాత్కార ముపయోగించ లేదు.

తార యేవ్రత్యుత్తర మియ్యకపూర్వమే దూరమునుండి వన్యుల యీల విఁబడెను. రఘునాథుని పని తొలగివలన “బయట నెవ్వరో నన్ను బిలుచు చున్నారు. నీ కింకను నందిబుద్ధి వట్టకుటకు గాలము చాల లేదు నేనెప్పుచున్నాను. సాధ్య మైతత్కీఘ్రముగా వచ్చెదను. ఈలోపుగా నీమనస్సు స్థిరము చేసికొనుము. నేను బలాత్కారము చేయవలసిన యవసరము లేకుండాఁ జేయుటకు సిద్ధముగా నుండు” మని చెప్పి వెడలిపోయెను.

చానీపు తార యనేకరీతులఁ జూచుచును. తన మత్సాహము చేసి యాకను గల్పించిన ప్రతాపుడు రఘునాథుని భీషణచక్రాంతమున నకాలమృత్యువు వాతఁ బడకేమో. ఇంక స్వయం నన్ను వివత్తు నుండి రక్షించెదరు? యెవ్వరా ర నాథుని కతఁహస్తములనుండి

రక్షించెనరు ?

తార బట్టను ముఖము మీద గచ్చకొని యేడువ వారంభించెను. ఒక్కసారి యామె పెంపుడుతండ్రి జయయసింహుని గూర్చి తలచుకొనెను. వానిరోగశయ్య వాని యానన్న మరణము తలంపునకు వచ్చెను. పూర్వకాలపు ముఖదినములు, ప్రస్తుతకాలపు దుఃఖదినములు దృష్టిగోచరమయ్యెను. బాల్యకాలపు సంగతు లన్నియు నొక్కటాకట మనస్సులో మేలుకొని లేచి పచ్చుచుండెను. శైశవకాలములో నారఘునాథుని యాచరము వానితో నాటి యల్లరి వానితో బలుగులు, వానితో సంభాషణ యన్నియు స్మృతి పథమున గనబడు చుండెను. అటు తరువాత నేమి తోచినదో తార లేచి నిలువబడెను. తన రవికెలోనుండి యొకవాడి యొనకత్తి నొక్కదానిని బయటకుఁ దీసెను. ఆత్మహత్య చేసికొనుటకు సిద్ధమయ్యెను. తనలోఁ దాఁట్లు చెప్పుకొనిను. “ఓం నెదుకుఁ గాలచిలంబనము ! నాజీవనరక్ష కింకనేమి యాశయున్నది ! నాకు రఘునాథుడు వతి యగుటకంటె మరణమే మేలు” తార తన వక్షస్థలమును గుటిపెట్టి కత్తిని గట్టిగాఁ బట్టుకొని పొడుచుకొనిఁ బోయెను. కాని తక్షణమే యెవ్వరో వెనుకనుండి యాకత్తిని నామె చేతనుండి యెగుఁగొట్టివేసిరి.

వెనుకనుండి యామాటలు గూడ విసఁబడెను. ‘నిదానంచుము ఆత్మహత్య చేసికొనవద్దు.’

విస్మితయై తార వెనుకకుఁదిరిగి చూచెను. వెనుక శిఖరము యొక్క తెర నవ్వరో కొంచెమెత్తి యామె వంకకు రెప్పవల్చక కొంచెమునేపు చూచుచుండిరి.

తార:—మీ రెవరు నావని కెందు కడ్డము వచ్చెదరు ?

అతడు బయటనుండి గంభీరస్వరముతో ‘సీతచాలఁ జనల

బాలికలు ఏల భయపడెదవు—గఘనాఘండు నీ తలపెట్టుకల నైవ ముట్టజాలడు' అనెను.

అంతమాత్రము వలికి యామనుష్యుఁ డంతర్హితఁ డయ్యెను. తారయెనియుదోఁజక యచ్చటనే కూర్చుండి యుండెను.

౧౫

తారయొక్క సహానుభువు.

మంద భాగ్యురాలగు తార వివత్సముద్రమునందుఁబడి యనేక విధములఁ గొట్టుకొను చున్నది. ఆమె కూపిరి నలుపుట లేదు. హితా హితంబులు తెలియ రాదయ్యె. చాలసేపు నానా ప్రకారముల నామె చింతింపఁ దొడంగెను. కాని యే యుపాయంబును సిక్ష్మయమై తోఁచ దయ్యె. ఎన్ని సారులు నిరుత్సాహురాలై ప్రాణంబులు పరిత్యజింపఁ జింతించినను నెవ్వరో యొక్కరుపచ్చి యుత్సాహంబుఁబుఁగొల్పి మరల బ్రాణంబులపై నాశ పుట్టించు చున్నారే. ఆమె తనలోఁ దాసిట్లు వితర్కింపఁ దొడంగెను. 'నన్నెవ్వ రీ యాపదనుండి యుద్ధరించెదరు ? నా కెంతటి దుఃఖము. నాకేమి యాశయున్నదని చావునకు నావ్యాధయంబున సాహసంబు గుదురకున్నది.'

ఎవ్వరో వెనుకనుండి మరలనొక్కసారి, " నీకెందు కీభయము ? నిన్ను రక్షించుటకు నలుదిక్కులను మనుష్యులు కాదియున్నారు. నిన్ను ఎమానించుట కేరితరము?,

తార వెనుకకుఁ దిరిగి చూచెను. పూర్వము వలెనే శిబిరపు తెరను ప్రక్క కొత్తిగించి వెనుకటి మనుష్యుడే యామెకు ధైర్యము చెప్పుచుండెను.

తార యాతనితో నిట్లుపలికెను;—“మీరెవ్వరోగాని నేనెంత

యాపదలో నుండినో గ్రహించినట్లు తోచదు. ఇట్టి నిస్సహాయావస్థలో రఘునాథుని చేతులలోనుండి నన్నెవ్వరుద్ధరించెదరు ? ఈ విషయమున నాకు సహాయముడువా రెవ్వరు ?”

జవాబు:—నీకిప్పుడేయాపదయును లేదు.

తార:—మీరెవ్వరు ?

జవాబు:—నేనెవ్వరైన నేమి ? నీకేయోభిలాషిని.

తార:—మీరు నాకు సహాయముచేయగలరా ? నన్నీయాపదనుండి రక్షింపగలరా ?

జవాబు:—తప్పక చేయగలను. లేకున్న నే నెక్కడ నేలవేచి యుందును ? నీకేభయమునులేదు. సిద్ధింకొనగలము. నీయాపదకంటె రఘునాథుని యాపదమహావీరదని నీవు తలంపుము

తార:—ఈ దొంగలమధ్య ప్రతాపసింహుడు డొక్కని మీదనే నా కాశ యున్నది. అతని డివ్వడు రఘునాథుని మాయా చక్రం తమున నన్యాయముగా నకాలమరణము నొందినాడు. ఇంక నెవ్వరు నాకు దిక్కు ?

జవాబు:—అంతకంటె నింకనెవ్వరును లేరా ?

తార:—అయిన దయమగాలముననే నేగంతవఱకును బ్రాణములను సలువఁ బెట్టుకొని యున్నాను.

జవాబు:—కమునగాక యింకను రక్షింప నద్యుక్తులైనవారున్నారు.

తార:—ఎవరు ?

జవాబు:—ఎవరో తెలియఁ గలదు. కొంచె మోపికవట్టవలెను. ఇప్పుడే రఘునాథుడు తిరిగి రాగలడు. నీ భయము రఘునాథునికిఁ జూపింపవలదు. రఘునాథుని వలన భయపడవలసిన యగత్యములేదు.

తార:—ఏమి వింతగానున్నది!

జవాబు:— వింతి లేదు. తగిన నమయము వచ్చినపుడు తెలిసికొన వచ్చును.

తార:— రఘునాథుడు నాపై నేమైన దాష్టన్యము చేసిన యెడల? వాడు నన్ను బలాత్కారము చేసినయెడల?

జవాబు:— వానికి సాధ్యమా? నీకేదియును భయము లేదు. నీకే మాత్రమును వాడు హాసనీయఁ జాలఁడు.

తార:— అట్లులైన నీవు నాక్షేమముఁ గోరువాడవుగాఁ గాన్పించవు. నీవు తప్పక యా దొంగవాని గూఢచారివి.

జవాబు:— కాదు. నీవు పొరబడుచున్నావు. నీను నీహితైషిని. నామాట నమ్ముము. రఘునాథుని కంటె బలవంతు లీదళమునఁ గడిసియున్నారు. నిన్నేమరక ప్రతి నిమేషమును గాఁచి యున్నారు. వాడేమి చెప్పిన నది చేయుము. వానిదినము లానన్నమైనవి. వాడదుగో వచ్చుచున్నాడు.

తారముఖముఁ ద్రిప్పిచూడగనే తెరప్రక్కకుఁ ద్రోసి మాట లాడు చున్న వాడు తత్త్వణమే యంతర్హితుఁ డయ్యెను. తార తిరిగి వాని తట్టుచూడగా నాతఁడు కాన్పించలేదు. అనుఱు నిముసముననే రఘునాథుడు వచ్చి యిట్లనియె— “తారా! రమ్మ. మన వివాహమున కన్నీయు నాయత్తమైనవి. తిన్నగా వచ్చెదవా? లేక యోరిమిసి బట్టుకొని పోవలయునా?

తార:— వద్దు. వద్దు. నేనే వచ్చెదను. నీవు నా యెడలిపై వేయవలదు.

౧౬

వివాహవిభాగం

రఘునాథుఁ జాత్యగ్యపడెను. తార తనంతటఁబాను బలాత్కారములేకుండఁ దనలో వచ్చుటకు నమ్మతించునని యతఁడు కల

స్త్రీనః దలఁపలేదు. ఆమె యెన్ని విధముల ప్రతిమాలుకొనునో, యెన్ని ప్రకాముల చేయునో, యెంత గండ్రగోళము నేయునో, యని యతఁ డనుకొనెను. కాని యాతఁడు రమ్మని పిల్చినఁ తమాత్రమున నాతనితో బయలు దేసట కామె యున్నట్లు చాలయ్యెను. ఇట్లు నేయునని రఘు నాథుఁ డెన్నఁడును సూహించవలెనలేదు.

రఘు:— ఇప్పుడు నీయవార్థస్థితిని దెలిసి కొంటిని. నీకిప్పుడు బుద్ధి వచ్చిందని కాదా తారా!

తార:— నీవును నీచేతులలో బడితిని. నానుదుటను వ్రాసినట్లుగను. విధితో బోరిన లాభమున్నదా!

రఘు:— ఆమాట చెప్పవద్దు. తారా నన్ను నిజముగాఁ బ్రేమించితిని.

తార:— (తిరస్కార స్వరముతో) “నీకు నాపైఁ బ్రేమయా! నేను నీ ప్రేమను పన్నుగూడఁ దిరస్కరించుచున్నాను.

రఘు:— తారా! నీవు నన్న కారణముగఁ దిట్లు చున్నావు. నన్ను నీవు వివాహమాడిన ముఖింపఁ గలవు. నేను నీకు డగిన వరుఁడను.

తార యింక నసహించలేకపోయెను. కోపము వట్టజాలక కఠోర స్వరముతో ‘నీతో’ వివాహమైన నాకు ముఖియా? చీ! చీ! నాకర్మము—నాకర్మము— ఈమాట లింక నొకసారి చెప్పుకుము. నీయొడ లంతయుఁ బావంబుతో నిండి యున్నది. నీకత్తి కటారములు పాతవేసి నీతుపాకిగుండు సామానులు బూడిదచేసి, నీ సరహంతక వ్యాపారము లన్నియు మఱచి, నీహృదయ కల్మషమును గడిగి కొని, నీ రక్తము నంతను బరిశుద్ధి చేసికొనఁ గల్గినను నీవు ‘నా వతివగుటకు యోగ్యుఁ డవుకావు’ అనెను.

రఘు:—(కొంచెము కోపమును బొంది) తారా! నీవు మరలఁ బెద్దపెద్ద మాట లెత్తు చున్నావు. నీ కషయ మయిన మాటల వలన నామొడలు మరిచిపోవుచున్నది. మధ్యమధ్య నీవు నాకుఁ గోప

మును దెప్పించుచున్నావు. నీవింక నెవ్వరిని దూషించుచున్నావో యెఱిగి యన్నట్లు తోచెను. ఎవ్వరి నీ విట్లు నింపించు యెవ్వరో నీవిత తిరస్కరించుచున్నావో చాడేసి కింక నొక్క చురగంటలో నీకు శాస్త్రపరిశ్రమమున మగండు కాలంబును, ఇంక నీవు బాగోకోరెదవేని మాట లాడక నాతోడరమ్ము.

తార యట్లే చేసెను. శాస్త్రిధర్మమును బూసెను. గండె తాయిచేసికొనెను. చిట్టచివరకేమి చేయరామునో మనస్సులో నామె స్థిరము చేసికొనెను. ఆమె మనస్సులో భంగములేదు. కోరిక లేదు. తాననునదిపెరిచిన మాన్గము నామె సరిచేసుకొని యుంచుకొనెను. దొంగల గుఱువులో నెవ్వరో బలమతులం తన్ను రక్షింప నున్నారని యామె విని యుండెను. అనుచేనామె యట్లు నమ్మకముతో నుండెను. ఆమె నిరాశనొదింపక డెల్ల తిగి యుత్సాహిత యగు చుండెను. తన రి మూమె కట్ట కిడపటివఱకు జూడ వలయునని ప్రతిజ్ఞ పట్టెను. "లచోకలెవ్వరును ముందునకు వచ్చి తన్ను రక్షింప కుండినచో జచ్చుట కామె కణమూత్రమును భీతిలేదు. సఃకోచము లేదు. ఆమె సంకల్పయినదే. అటులైన నింక దేనిక భయము! రఘు నాధునికి భార్యయగుటకంటె నామె మృత్యువు నాలింగము చేసి కొనుట కెక్కువ సిద్ధము.

శివుడ కట్టిరమునుండి రఘునాధునితోఁ దార వెలువలికి నడచినట్టెను. కొంతదూరమున నొక్క పెద్ద వృక్షముక్రింద గొంత మంది జనులు నిలిచియున్నారు. తార వారిదిక్కుజూచెను. అక్కడ వివాహ కార్యమున కునయుక్త మగు సంచారములు సిద్ధమై యున్నవి. పురోహిత వేషమున నొకఁడొక పీటమీదఁ గూర్చుండి యుండెను.

తార యా ప్రయత్నములనెల్ల జూచుచు జూచుచు ధీరస్వారి

తమతో గంభీరముగ రఘునాథుని వెంటబోయి యొప్పుతుతలంబునఁ జేసంత దొంగలలో నొక్కఁడు కనుపన్నచేతను వేనన్నచేతను “భయము లేదు” తెలియజేసెను.

రఘునాథుఁడు తాఁచేయఁ జచ్చుకొనినను, అరవపుత్త్రబాలిక యొక్క గొడుడలెల్లఁ గంపించి పోయెను. అటుతరవాత నిద్దఱును బురోహితుని నమీసిరి. వాఁడు నానిద్దఱిట వేలు వేతాననములపై గూడ్చిండఁబెట్టి సుగ్రతము చదువుట కారంభించెను. అత హఠాత్తుగ నొక్కఁడు పురోహితుని ముందునకు వచ్చి “అరే బాగ్రత ! ఈ వివాహమెన్నటికిని జరుగఁగూడదు.” అనెను.

అగంతకుని ముఖమువైపు బొదిన రఘునాథుని సమస్తరక్తమును నీరైపోయెను. కారణమేమి ? యాగంతుకుఁడు వీరభావమున నిర్భయుండై యెగుట నిలిచి వివాహమున కడ్డమయ్యెను. వీఁడు మఱి యెవ్వఁడును గాదు. ప్రతాపుఁడే. రఘునాథుఁడు తన మామోపాయమునఁ జచ్చినాడని యనకొనిన ప్రతాపుఁడ మరల నెట్లువచ్చెనో యని రఘునాథుఁ డొకింత యాలోచించెను. ప్రతాపుని దయ్యము పగఁ దీర్చుకొనఁవలయునని వచ్చెనా ? లేదు, అభ్రాంతిబడనక్కఱ లేదు. అతని రొడుచేతులందును రెండు పిస్తోళ్ళు బారై యుండెను. రఘునాథుని భ్రమ తత్క్షణమే తీరిపోయెను.

పురోహిత వేషి యుద్ధత భావమున నిట్లు వ్రశ్నించెను ‘నీవెవఁడవు ? ఈశుభకార్యమున కడ్డమువచ్చెనవేల ?’

ప్రతాపుఁడా పురోహితుని రొమ్ము మీఁదికి బారువెట్టి పిస్తోలు కాల్పుటకు సిద్ధమయ్యెను. మఱియు సతఁడు దంభముగా నిట్లు పలికెను. “ నే నెవ్వఁడనైన నేమి ? నీకావంగతి యవసరము లేదు. ఇంక నొక్క యాడుగు ముందునకు వేసితివేని, ఇంక నొక్కమాట మాటాడితివేని నీ యాయువు మూఁచినదని తెలిసికొనుము.”

రఘునాథుఁ డా సమమునానఁ దన హంగీచోపలగుంకి కిస్తోలు
 తీసుట కుద్యుక్తుడయ్యెను. అంతట దమ్మువేషమున నున్న మఱి
 యొకఁడు వాని ముఖమునకుఁ గుఱిపెట్టి పిస్తోలును నిలిపెను.
 రఘునాథుఁడు తెల్లపోయెను. ఒడలెల్లఁ గఱింపఁ నొడంగెను తన
 యనుచరులలో నిది వఱకుఁ గలనైన శత్రువుని యెంచనివారు
 నయితము ప్రతాపుఁడు ప్రత్యక్షమైకంత మాత్రమున విరుద్ధభావము
 నవలంబించిరి. అందునవేకమంది చేతులలో నొక్కొక్క పిస్తోలున్నది.
 'ఎంత మోసపోతి' నని యతఁడు శింతించెను. తన యనుచరులని
 యనుకొన్న వారందఱును దనయెడల వేకవైరి దీక్షతోనుండి
 యుండిరిని యతఁడు తలచెను. ఇన్ని దినములుగండి రఘునాథుని
 మనస్సునఁ గాపురమున్న యాశా, శిశ్వాన, శత్రుహము లొక్క
 మాఱుకఁ బటాపంచలై పోయెను. వాని యుద్యమము భంగమై
 పోయెను. ప్రాణ రక్షణార్థమై కట్టకడపటి ప్రశుత్నము చేయవలయు
 నని రఘునాథునికిఁ దోచెను. కాని దమ్ములలో నొక్కఁడు "బాగ్రత
 వెండ్రుక వాసికూడఁ గదల మెదలఁ గూడదు." అనెను.

రఘునాథుఁ డాతని వంకఁ జూచెను. తాను ప్రతాపునిఁ జంపు
 మని నియోగించినవాడే వాడు. వాఁడావిధముకాఁ బిస్తోలు నెత్తిపెట్టి
 యుండుటను జూచి ప్రతాపుఁడు చావలేదు. ఈప్రతాపుఁడు నిజమైన
 ప్రతాపుడే యని తెలిసికొనెను.

ప్రతా:—రఘునాథా, యింకను నీవెంతకు సర్ధముగఁ గట్టవడె
 దవు! నీదినములు దిగ్గఱకు వచ్చినవి. నీకింకను దెలియరాదా!

చూచు చుండఁగనే యొక్కడ నుండియో ముప్పది నలుబది
 మంది యాయుధ పాణులగు భటులు వచ్చి చుట్టు ముట్టిరి. రఘునా
 థుఁడు నిరాశనొంది భగ్గుకంతముతో నిట్లు శ్రద్ధించెను. 'దీనియర్థ
 మేమి? మీరందఱును గలిసి నన్నుఁ బట్టుకొని బాధించెదరా? మీ

రండలును నాశత్రువులా ?

ప్రతాపుఁడాతని నుభవూర్ణ శిశువేమియును లక్ష్మము నేనుక “ ఎవ్వఁడైన సరిక మెదిలినయెడల వాని ప్రాణములు నిలువవు. ఇతి మిశ్రమ్యమును దనంతటఁ దానే మాకు లోబడిన చేహానియును జనుగడు. ఎవ్వఁడైన మాకు పరోధముగ నిలువఁబడిన యెడల వాని జీవిత మింతటితోనే యంతము జాగ్రత్త! సావధానముగ వినుడు. మీలో నెవరియొద్ద నాయుధములున్నవో వారు వానినిఁ గ్రహించి బెట్టి నామొదల నుంచువలయును.”

ప్రతాపానియొక్క చేనన్న ననునందలి భటులు దొంగలందఱికినిఁ జేతులకు సంకెలలఁ దగిలించిరి.

రఘునాథుఁడు ప్రాణము పోవు వానివలెఁ గీచుగాఁ తుఁతో “ ఏమీ! ఎదిరిచకుండ బోరాడికుండ గొట్టెపిల్లలవలెఁ బట్టుకొడదరా! అది యెన్నిటికిని జరుగకరను. ”

ప్రతాః—ని వితరులనున్నూర్చి యోజించ నక్కఱలేదు నీదీపములోనివు చమురు పోసికొనుము. నీ ప్రాణమును నీవు చూచుకొనుము.

ఏ శిష్టమును లేకుండ నెడలును బట్టపడిరి. అంతటి చేతులకును సంకెలలు వడెను. ఎవ్వరును నొక్కమూలైన నూటలాడుటకు ధైర్యమునేయలేదు. ప్రతాపుఁడప్పుడు రఘునాథుని యెరుఁగివచ్చి “ రఘునాథా! నీ వనేక పర్యాయములు నాకొఱకు వెదకితివిగాని నేను గనబడి లేదు ఇప్పుడు నేనే స్వయముగా నీయొద్దకు వచ్చితిని” అనెను.

రఘునాథుఁడు విస్మితుడై “ నీవెవ్వఁడ” వని యడిగెను.

ప్రతాః—రాయమల్ల గోవింద వర్దారని చెప్పిన నీకు సంతృప్తిగా నుండునా ?

రాయమల్లుని పేరు నివఁగానే దొంగ లందఱును భయ

విహ్వలైరి.

రాయమల్లగోవిందుడు అనేకసమయములను అనేక కార్యములను చేసి యున్నాడు. అనేకశ్రమములను లాశనమున నధలంబులైనవి. దొరకనవలెనా రాయన చేసిన సామాన కార్యముల ననేక విధముల నగ్గడిచి యున్నాడు. నేడీయన చేసిన నని నిఁకొకడు కలలోనైనను జేయఁ దలఁపడు. ఒకడు కాదు; ఇద్దఱు కాదు; దొంగలగుఱువునతని నొక్కసారిగా బంధము చేయుట నామశ్రయ విషయము కాదు; సామాన్యశ్రావణపాత్రమైనది కాదు; సామాన్య పరాక్రమమైనవిషయము కాదు; వ్యాత్యువనన భయములేని నదిని మాటలాడుదు మాటలాడుదు నని మును గూనీచేయు నశ్వము గలవారిని, వందల కొల న యావలించి పట్టుకొని దొంగలముఠా కొల గలవారి పట్టుకొని చాగరపాకును నీలకొని పట్టుకొని లోకవేళించి ధనరత్నమును దోచుకొని పొంగల వారిని, ముక్కుపుకీ నీజపును చేసి యుని నామ చేసికొనవచ్చును; పువ్వును నవ్వును యుగధర్మరాజు నెఱుఁగిరి బోంగల వారిని. ఇక్కసారి యొక్క గుంపుగా నూరక జరిపిరి హస్తముల జేయును బందీనుగా రాయమల్లగోవిందుడు పట్టుకొనిన పట్టకార్యముల కాయన కాక యిక నెవరు సమర్థులు ?

౧౭

సింహకబళము

ఇక్కడ నది వజ్రకు జరిగిన రెండు మూడు సంగతులు చెప్పవలసియున్నది. రాయమల్ల సాహే బిదివజ్రకు గాదాపు రెండు వంద త్రైరములనుండి రఘునాథుని దొంగల గుంపును యావత్తును నొక్కసారి పట్టుకొన వలయు నని ప్రయత్నము చేయదున్నాడు. నెమ్మది

నెమ్మనానా వాతలు తన కార్యసాధన చేయున్నాడు. అంతకుఁ బూర్వమును ముందుగా నీకరక్షణోద్యోగములను మూడవ సయోజితములైరి. కాని యెప్పుడును గృతకాష్ఠులు కాలేదు. అందుకొందఱు తిరిగి యిండ్లకు వచ్చిరి. వారు మాంసములను జేతులతోఁ జచ్చిరని వాధారణముగాఁ బ్రజలకు విశ్వాసము.

ఈరఘునాథుని దొంగలదళము దానాపు మూలమువేలవఱు కున్నది నీరి యందఱకు నాతఁడు నాయకుఁడు ఈతని దళమునానా కార్యములు జేసెద నానా కుక్కులకును విస్తరించుచున్నది. ఎప్పుడునీక నలమున నెరుఁగు నుండిను. పేలువేలు కార్యములు జేసెద భిన్న భిన్న స్థలములను ను సంచార చేయుచు చూచు.

ఇప్పుడు రెండు నెలల క్రింద నుండి దిమ్మి శిష్యులు మూలచ్చే దము చేయుచు యునని రాయచులు మామూలు కార్యముల సరయు చుండును. వేలు వేలు స్థానము భిన్న భిన్న స్థల వేళ్లు కేరముల క్రింది కేరము సుకులను శిక్షి పడ జేసి యీ నెల క్రింద భిన్న భిన్న స్థలములను సంచారము చేయుచు విస్తరించి యున్నారయి సుకులములను విచ్చి పురి నహమముల చేయుదురనియు నిరతము దలచుచుండును.

కాని దోపిడికిఁ బంపించినదళము తిరిగి గాఢపావుటం జూచియాతని మనస్సుతోఁ గొఁ దము సందేహ మూవఱుకే కలుగుచుండును. కాని నానాను నూన కార్యమునై గూడ దేశము వెడలిగొండీరేమో యను మున్ను సమీధాన మాత్రము చేష్టకునుచుండును. కాని రంగు ముఁగియు గానుచుల్ల గోవిందుని మూలము. రాయచుల్లు ప్రతాపము వేషము వేషము దొంగలగుఱువుతోఁ గలిసి యున్నాడు. ఈయచే నాయకుని దేహము సమాచారము లేదు. ఎప్పుడైన నెక్కడ నైన నొకదళము దోపిడిమూలము బయనమైన దోపిడి యాతఁడా

నంగతిని తెలిసికొని వారికిఁబ నెక్కున మనస్సుల నాయత్తఁజేచు
కొని యాదొంగలను బట్టుకొని తోడ్చుకొని సాక్షిముఖపు లన్నియుఁ
జేసి వారిని కారాగార బద్ధులను జేయుచుండినవాడు. ఇంతేకాక
మాన్యమధ్యమున నవాగ్రతగ నిద్రబోవు చిన్నచిన్న దొంగల గుంపు
లను బట్టుకొను చుండెనువాడు. ఈవిధముగా రఘునాథుని యను
చులు తగ్గినపుడుండిరి ఈనంగతి రఘునాథునికిఁ దెలియుటలేదు.

రా.న. మల్లుడు దొంగలవలెఁ గర్కశఃస్వరముతో నెఱుంగలఁడు
మాటలాడఁ గలడు. వారిమోట మాటలు, సైగలు, రహస్య సంకే
తములు, అన్నియు నాయనకుఁ దెలియును. ఇంచేతనే యనేకలకు
సందేహములు కలిగినను వాసనుడి యాతఁడు తప్పించుకొనను
దొంగలెంత తీక్షణుద్ధి గలవా రై నను నాయనను గనుగొన లేక
పోయిరి. రఘునాథుని యనుచరుల నొక్కొకరికి యాతఁడు తొలగించి
తన భటులతో వారిస్థానములను బూర్తిచేయు చుండెను. ఆయానవాతా
త్తుగా నేపయుఁ జేయడు. నాలుగు వైపులను తగిన కట్టుబట్టు
చేసికొని, తన బలమును నేరరి బలమును బాగుగ యోజించి కార్య
నిర్వహణము చేయును. ఇంచుచేత నెన్ని విఘ్నములు వచ్చినను,
ఎన్ని విపత్తులు వచ్చినను, బ్రాహ్మణులను ప్రమాదము వచ్చినవఱకు
దాటుకొని రాఁ గలడు.

ఇట్టి సంకలాపనయం దుండియు రాయమల్ల సాహేబు తార
యొక్క నంగతి నొక్కింతయు మరువలేదు. తార కేఱున నాపద
తటస్థించిన యెడలఁ బ్రాణమునైనఁ గోల్పోయి యామెను రక్షింప
వలసికదని యాయన తన మనుష్యుల కాజ్ఞాపించెను. తార కష్టమై
నప్పుడు బలమునైన నుపయోగించి యామెను రక్షింపఁ గల నని
యాయన తెలిసికొని యుండెను. కాని తన్ను చూచుచుగూఁ దెలియు
జ్జనదిన యెడల నిన్న నీసముల నుండియుఁ జేయుచున్న ప్రయత్నము

విధలమై పోవు పని యితని యుద్దేశము. అంతయుగాక రఘునాథుడు నాటిపోగలను. ఈ భయముచేత నతఁడంత పర్యంతము దన కార్యము నెరవేరు సంతపటకుఁ దారను దమ్ముల హస్తములనుండి రక్షించుటకుఁ బ్రయత్నము చేయులేడు. విశేషావసర మగునంతవఱకుఁ దారయొక్క రక్షణార్థ మాయన తటస్థముగ నుండవలయునని నని తలంచెను.

రాయమల్లు గోళింగుని పేరుచచ్చరించిన మాత్రమున దొంగ లందఱు నొడలు కంపించ భయభ్రాంతు లగుదు రని వెనుక జరిగిన సంఘటనను జేటి గ్రహించవచ్చును. వాని యొక్కనిపేరు విన్నంత మాత్రమున వారికిఁ గాఢము, జేతులుఁ జల్లబడును. రఘునాథునినోట మాట గాలేదు షీణస్వరముతో, 'నాకతియు జూడఁగా నేడ్చు వచ్చుచున్నది.'

తాగ యాశ్చర్యముపడి యీ యపూర్వ వ్యాపారమును జూచు చుండెను. నాలుగు వైపుల నున్న భటుల నామె చూచుటలేదు. నాకెల్లచే బద్ధులై ప దొంగల నామె చూచుటలేదు. రెప్పకాటు లేక నా వీరపురుషు డగు రాయమల్లునివైపు నెండు ప్రాణమనఁబులతోఁ జూచు చుండెను. మహానమర విజయుండగు సేనాధిపతివలె మహాల్లాసమున నున్న యాతని చింతాయుక్త నేత్రయుగ్మమువైపున కామి స్తీరదృష్టితోఁ జూచెను.

తార:— ఇంత గుణవంతుఁడు కాకపోయిన నీభారతవర్షమున నాబాల వృద్ధ పనితా వాక్పరంపరల నాతని పేరు ప్రతిధ్వనించునా? ఇంత సాహసుడును, ఇంత బుద్ధిశాలియు, గాకయున్న సంత గురుతర కార్యభారమాతనిపై నేల యుండును? రక్తపాత మేమియు లేకుండ మంత్రముగ్ధులవలె దొంగల నందఱ నొక్క సారి శృంఖలాబద్ధులను జేయుట సామీప్య పాహసమా?

సామాన్య బుద్ధిబలమా?

తాం వైపున కొక్కనది రాజుమల్లుడు చూడగనే యామి మనోభావమును స్పష్టపరచెను. (నిహించి) నంత నీ యాయన నెమామన నొక్కింత చిటు నగ వలకరించును. దానిని జూచి తార లజ్జన యొంది.

రాయ:—రఘూ! నీకప్పుడేమి కావలసియున్నది? సర్కారు చేతిలో బడిన నీకు యావజ్జీవ కారాగార వస శిక్ష సంభవించును.

మూటకడ్డముచచ్చి శ్రోధోస్కందమున రఘునాథుడు “రాయ మల్ల గోపందా! నీ కేమి చెప్పుదు? కోపమున నా యొడలు దహించుకొని పోవుచున్నది. నీకు నర్వనాశ మగుగాక!”

రాయమల్లుడు:—(వచ్చుచు) ‘నాకు నర్వనాశ మగు సప్తమి కా గలదు. అప్పుడు నీనహాయమును నే నవేక్షింపను. కాని నీవే యనుగ్రహమునకు బాత్రుడవుకావో, యే యనుగ్రహము నీకు జూపింపదగదో నాసమీప నీకు జూపింపదు కిప్పుడు సిద్ధముగ నున్నాను. నీవు నన్ను గయచూపింపుమని కోరెదవా?

రఘు:—ఇంతకంటె నెక్కువయెయేమి చూపించెదరు? నా బుద్ధి దోషముచేత మీ చేతులలో బడితిని. ఇట్లెల్లకాల ముండదుకదా! నాకును నమయము రాగలదు. అప్పుడు నీ బడయు చూడగలను?

రాయమల్లు: డీమూటలను చేరిని: జెట్టక నవ్వుచు నల్పగంభీర స్వరముతో ‘నేను నీకుపకారముచేయగలను. నీ ప్రాణము రక్షింపగలను. నాకు జ్ఞానము వచ్చినది. చెట్టుమీదగ గత్తిలో నొక్క జెబ్బకొట్టి పిలిపితక్కువ మనుష్యుల యెదుట నేను గనబడిన యెడల నీ విధముగా జేయుదు నీ విధముగా నన్ను జంపివేయుదు నని నీపాత్ర స్త్రోత్రము చల చలముగ జరిగెను. నేను నేనొంటరిగ నీ యెదుట

నిలవఁ జదితిని. నీవు మున్నాడైన దర్శనము జ్ఞానమున నా ?

రఘు:—నీవు పాశుపతావేదైకయోధా ! నాకు నేనెవ్వఁ నాదళమునఁ జొదితివే ?

రాయ:—ఔను.

రఘు:—అప్పుడు నీవెవ్వఁడవో నాకుఁ గొంచెం కూడఁ జెరియఁ జందఁ జెసితివేల ? తెలిసిన దిన్నకు చేసెనువాడనో చూచెనువాడవు.

రాయ:—అప్పుడు తెలియఁజెప్పుటకు నగుదుములేదు. అందుచేత జెప్పలేదు.

రఘు:—అట్లులైన మీ అభిప్రాయములు ?

రాయ:—ఏమో తెలియదా ? అనఁ దగ్గి ! గాఢస్మృతియును జూచి నప్పుటినుండి మనమును మానమునందును నీదర్శమును బూర్ణము చేయవలయు నని మనస్సులో నున్నది. నేటికి నా హస్తములోని కోరికఁ ఫలించినది. నే జెప్పినది చేయఁగలవా ?

రఘు:—నీ మాట లెవ్వియును నను వినును.

రాయ:—నీను నిన్నుఁ బాఠింపఁజెదను. అందుకేలు చెప్పెదవు !

రఘు:—నిన్నుఁ బాఠింపఁజెదనవా ! హా ! కర్మము ! అనత్యవాదీ ! మోసగాడా !

రాయ:—నే నభిధము లాడువాడను గాను నీవు నాతో ద్వంద్వయుద్ధముచేయు నెడల నిన్ను వదలిపెట్టెదను.

రఘు:—వదలిపెట్టెదవా ? పమ్మడగిన మాటకాదు.

రఘు:—(దంభముతో) ఔను వదలి పెట్టెదను. నీవు నాతో బాహుయుద్ధము నే యుటకు సంసిద్ధమై యుంటివా ?

రఘు:—నీవు నాచేతిలోఁ జచ్చినయెడల నన్నురి దీయగా ?

రాయ:—నిన్నురి దీయ తని నేను జెప్పుచున్నాను. నీవు స్వేచ్ఛగాఁ

బాటిపోవచ్చును.

రఘు:—ఈ నీ మనుష్యులంతయు నన్నారకే వదలిపెట్టుదురా?

రాము:—వారు నా మూర్ఖానికారము నడచికొందురు. వేళేమి చెప్పినది చేయుదుర. నామూర్ఖుడే నీ యొంటిపూడఁ జేయి వేరురు.

రఘు:—నా కీ మాటలన్నియును వలదు. నీవంటి యెవ్వఁ యాతుకుని మాటను నే నెట్లు నమ్మగలను?

రాముమల్లుడు శ్రద్ధభావముతో ‘ఏమీ! నోటినున్నట్లు మాటలాడుచుతివి. నీవు బద్ధుడవు గాకుండిన నామాట నమ్మ వచ్చునో లేనో తెలిపియుండెను నాడను నోరు బ్రద్దలుచేసి కక్కి నమాట మరల మ్రొగించెను నాడను.

రఘు:—నీవిప్పుడు నీచేతిలో బద్ధుడనై యుంటివి. నీయిష్టమువచ్చి నట్లు చేయగలవు. నీకు బుద్ధివున్నది నన్ను ముక్కలు ముక్కలుగాఁ జేయగలవు గూడను మీఁద నాప్రాణ మాధార వదియున్నది.

రాము:—వహవ్యా! నీవు బహుచతుర్థులను మూనిసి వలె నున్నావు నేలకు వేలు పాపమును చేసితివి. వేలకు వేలనుండి ధన మవహరించితివి. వలెమంది స్త్రీలను జెరవల్లితివి. చాలమందిని చంపినైతివి. ఇప్పుడు నిన్ను మేము చంపి వేయును మని దీనముగాఁ జెప్పుచున్నావు. ఈ ఎర్వతవధ మధ్యమున నిన్నవోయులును, నిరవరాధులు నగు జనులను సామాన్యధనములో భయుచేతఁ జంపుదుండు నపుడు నీ పాపమును శిక్షించుటకుఁ బైన నొకఁ డున్నాడని యెఱుంగరా? యందఱు మనుష్యుల ప్రాణ మొక్కటియే యని నీ మనస్సునకుఁ దోచదా! నీప్రాణము నీ శంతతీకియో వారి ప్రాణమును

వారి కంతటిపి యిది యెఱుంగవా? మన దర్పముల నడంగి
చేతు భగవంతుఁ డిందఱు దర్పముల నొగ్గించు వని యొక్క
నాడైనఁ దలంపవా? నీదర్పమును నొకనాఁడు చూర్ణ
మగునని యెఱుంగవా? నేను నీకు సత్ప్రశస్తుముల నిచ్చె
దను. నీవు కోరిక పొచ్చెదను. నాతో నొక్కనారి యుద్ధమున
రింపుము. నీవు నన్ను జలం గల్గిన యెడల మిత్రుని స్వతః
త్రుండివు కాగలవు.

రఘు:— నీమనస్సు లంద తెక్కడకి వెళ్ళెదరు? నాకు న న్నొక
విడిది పెట్టుచురా?

రాము:— ఇంద్రునిను మన యుద్ధమున కిడ్డు రారు.

రఘు:— నేను నీతో యుద్ధము నేయను.

రాయ:— ఓరి విడిచిపందా! యిన్నిదినములకు నీనోటినుడి వత్సము
బయలు వెడలినది. నీవు నాతో యుద్ధము నేయవు. నరా
ధమా! నీకా సాహసము లేదని చెప్పుము. నీతిమాలినకుక్క!

రఘు:— ఈ సమయములో మీనోట కెల్లువచ్చిన సల్లు చెప్పవచ్చును.
నేను మీయధీనములో నున్నాను. మీరను మాంబలన్నియు
నేను భరింపవలసి యున్నది.

రాము:— నీవంటి పరికివాడను నే గాను. నీవంటి కాపురుషు డను
కాను. యుద్ధ మానన్న మైచుదు మరణమును దుచ్చుముగాఁ
జూతును. నీనొక్క చేతిని కరీరముతో నంటఁ గట్టుకొని
రెండవ చేతితో నొక్క దానితోడనే యుద్ధముచేసెదను. నీవు
రెండుచేతులతో నీయిష్ట మయిన యాయుధములను దీసి
కొనుము. నీనొక్క చేతితో నొక్క ఖడ్గమును ధరించి నీతో
యుద్ధము చేసెదను. నా కెవ్వరును సహాయము చేయకు.
ఎవ్వరును మనపోరు నడ్డగింపరు. ఇది నావ్రతిజ్ఞ.

రఘు:— రాయమల్లా! నీతో యుద్ధము చేయుటకు నాకేమాత్రము నిష్ఠయు లేదు.

శోభముచే శాంతమువీడి బందీకృతులైన దొంగలవైభవ దృష్టి మరలించి రాయమల్ల గోనింగుడు 'చూడండి హతభాగ్యుని! ఇంతకాల మెట్టికాల నేవచేయు చున్నారో చూచితిరా! ఎవమాట ప్రార్థనము మీరు కూర్చుండఁ దలసి కూర్చుండుటకు నిరాశ్రయ దలిన నిలుచుట మొదలగు చేతలు నేయుచున్నారో, ఎవడు మీపైనఁ బ్రభుత్వము చేయుచున్నాడో, ఎవరికిమీరు రాజభోగము నిచ్చుచున్నారో, దోపిడి సొమ్ములో సరభాగము నిచ్చుచున్నారో యట్టి మీదళవాయి యెంత ధైర్యశాలియో, యెంత వీరపురుషుడో, ఒక్కసారి వాని ముఖము చూడుము.'

బందీకృతులైన దొంగలు రాయమల్ల సాహేబు యొక్క వీరత్వము నెంతయుఁ బ్రశంసించిరి. రఘునాథుని భీరుత్వము నెంతయు సందించిరి. ఇన్ని దినముల నుడియు నిట్టి నీచజాతి కుక్కకు నేవఁ జేసితిమని వారి మనస్సులందుఁ గరస్కార భావ ముదయించెను. ఆ తిరస్కార సూచనలు వారి ముఖములందుఁ బొడక క్షేమము.

రాయమల్లుడు చాల యాశతోఁ బైమాట లెల్ల వక్కాణించెను. రఘునాథుతో నెప్పుడో యొకప్పుడు బాహుయుద్ధముచేసి తన బలవరాక్రమములు మోపింప వలయు నని యాతని కెంతయో యాశ యుండెను. రఘునాథుఁ డింతి భీరువును కా వురుషుఁడు నని యాశున యచునూనింప లేడు. రఘునాథుఁడు యుద్ధము చేయుటకు వెనుకఁజ వెసినపు డాయన యిట్లు చెప్పెను. 'రఘునాథా! మంచిది. నేను సిగ్గునుఁ నీదళమును యావత్తును విడిదిపెట్టుట శొన్నగింపి. నీవొక్కసారి సాహసము చేసి యుద్ధము చేయుము. మనుష్యు లెవ్వరు నెల్లకాల మును జీవింపబోరు. ఎప్పుడో యొకప్పుడు చావు తప్పదు. కావునవీరు

నీవలె యాధము చేయుచుఁ జేయుదు నెందుకు జావఁ గూడదు ? రాజు
భ్రతుని పేరు నీ కిళకము చే జావఁదూను ? నన్నుచుఁపును మృశ్యు
వు నేల యాలింగనము చేసికొనఁ గూడదు ! చూడు యాధ ఫలము
చెప్పటకు మీరేమి ఒక వేళ కిచేతిదెబ్బఁచిన నే జావవచ్చును నీవే
బ్రతుకవచ్చును. అటులైన నీయానజ్ఞీవమును నీకుఁ గీర్తియుండును.
నీయనచరులు నిన్ను దేవుఁడవలె భక్తి శ్రద్ధలతో గొలిచెదరు. కన్నెవ్వ
రునికఁ గారాగారమునఁ బెట్ట జాలరు. నీవేదిధముగా నీవర్చతప్రదేశ
మున నిపుడు స్వతంత్రుఁడవై యున్నావో, యేదిధముగా రాజువై
యున్నావో, యేదిధముగా నెల్లకాలముందువు. కిస్వాతంత్ర్యమునింక
నెవ్వరును లాగుకొన లేదు. లాగుకొన సాహసించలేదు.”

రఘునాథుఁ డింకఁ గంత మెత్తలేడు. నోటినుండి మాట వెడల
లేదు. నలుదిక్కుల దొంగలు తిట్ట నారంభించిరి. తా నొక్కఁడు
ధైర్యము చేసిన నందఱికిని విడువల యగునప్పుడు వాడు సాహసము
చేయ లేక పోయెను. ధైర్యముచేసి నలుదిక్కులు చూడలేకపోయెను.

ఇంతట రామమల్లసాహేబు వాని సాహసముం గూర్చి
నిరాశ నొంద తిరస్కార పూర్వక స్వరముతో నొక భటుని దిక్కుకు
మొగ మిడి పీనినిఁ దన్నుచుఁ దన్నుచు దొరతనపువారి కొత్తాలు
దగ్గఱకు దీసికొని పొండు. మనుష్యుని దేహ మున్నదిగాని వీరికి
మనుష్యత్వ మే మాత్రమును లేదు. దొంగలలో నింత భీరునిఁ ఇంత
కాపురుషుని, ఇంతనీరుని, నీనిం కొకనిని జూడలేదు.

రఘునాథుఁడు మనస్సుతోఁ ‘దల్లి ! భూదేవీ ! నీవు బ్రద్దలై
నన్నుఁ గడుపునఁ బెట్టుకొనుము. నీనింక నహింసఁ జాల’ నని
చింతించఁ దొడంగెను.

రాయమల్లని యాచి ర్భావము

రాయమల్లసాహెబు తన యితర కార్యములను జక్కజేసికొని యనుచులతో నిట్లు లాజ్జాపించెను. 'మీలో సిద్ధ తీర్థ తొక్కిక్క దొంగకుఁ గాఁజూగా నుండుడు. ఎవ్వఁడును బాటిపోకుండఁ జూడుడు. ఎవ్వఁడును గొడవొందనుండి క్రిందిపల్లములోని దుముక కుండఁ జూడుడు. బహు జాగ్రత్త ! జాగ్రత్త !'

తరువాత నొక గంట కష్టపడుటలైన భటులు దొంగల గుంపును జాట్టుముట్టి పెర్వతమార్గమున నడిపించుకొని పోవుచుండిరి. ఈ దృశ్యము చూచుట కెంతయో కౌతుకప్రదిముగా నుండెను. మధ్యాహ్న కాల మగునప్పటికి నిఁక ననేకేతరస్థలములనుండి యీ విధముగ నే దొంగలను బట్టుకొని రాయమల్లని యనుచులు వచ్చుచుండిరి. ఈ దొంగలను బట్టుకొనుటకు నాలుగు వైపులను రాయమల్లఁడు వలలను బన్నియున్నాడు. ఆ వలల నిప్పుడెత్తగా నీ రెండునవ త్సరములనుండియు దాదాపు రెండువేల యైగువందల మంది దొంగలు వట్టువడి నట్లు లెక్కకువచ్చినది. అనేకేతరేతర స్థలములందడవుల మధ్య నున్న పడిపోయిన పెర్వతదుర్గములనుండి పట్టుకొని చిన్నచిన్న ప్రభువుల వశమునందు గ్రామకారాగారములందు బండికృతులుగఁ జేసి యుంచెను. నేఁడా దొంగల నందఱ నొక్కచోట నీయన చేర్చుచుండెను. ఈ దృశ్యము చూచుటకు విచిత్రముగ నున్నది !

ప్రతి గ్రామమునందును, ప్రతి నగరమునందును, నీ నమాచారము నిల్లడి యుయ్యెను. రాయమల్లగోవిందుడు రెండు సంవత్సరములు పరిశ్రమ చేసి రఘునాథుని దొంగల గుంపును యావత్తు నొక్క సారి గాఁ బట్టుకొనెనను వార్త చాలదూరము చుట్టు ప్రక్కల వ్యాపించెను.

ఈ వార్తకుఁ జూచుట వలవలలు శుభ్ర చరిత్రయోక్తులతో వ్యాపించె ననుటకు నందేహము లేదు.

నలువైపుల నీ వార్తను వినిన వారతని కనేకాభివందనలు చేతు వారఁబడిరి వయోవృద్ధు లుగఁ కనకశీర్వాసంబు లీయ నా గిరి. అందులకు నంతోషమున మేన నంతోష పులకాంకురములఁ జూచిరి. స్వహస్త్యుఁ సస్థుఁబొమ్మలఁ దమ దాతఁత్రాదులను వెంటఁ దీసికొని యిరగ్రాసుముఁజును, నగరముఁజును ప్రయాణము చేయఁ గల మను నాశతో నుండిరి. దొరతమునారు రాయమల్లునిఁ జీత మెక్కువ చేసిరి ; నేమి రూపాయల పరితోషికముగా సచ్చిరి.

రెండు పగలులును, రెండు రాత్రులును నిరంతర ప్రయాణము చేసి రాజునుల్ల సాహేబు దొంగల మీఁద నేరము ప్రబోధించి కొంతవఱకు నిశ్చింత మనస్కుండై యుండెను.

తారనగూడ నా సమయములో నజయసింహుని యంటికిఁ బంపించివైచెను. అందుచేత నావిషయమునఁ గూడ నాయన నిశ్చింతతో నుండెను. పై వార్తయును నిర్వహించుకొనిన విమర్శకు మూడవ నాడు తానజయసింహుని జూచుటకు బయలుదేరెను.

మార్గమధ్యమన రాత్రి యైనందునఁ బర్వత బ్రదేశముపై నొక్క సక్రమమున దాయన విశ్రాంతి కొఱకు విడిసెను. అప్పు డాయన చేతిలో నిక నొక పనిచేయ. అతడి సారి తార యాస్త్రిని దిరుగ నంపాదించు పెట్లని యోదించు చుండెను.

సక్రమమునఁ బ్రవేశించిన తోడనే ముగ్గురు పల్వరు మనుష్యు లొక చోటఁ గూర్చుండి తన పేరెత్తి మాటలాడు చుండఁగా నాయన వినెను. వాఁడొక్క పలువు మీదఁ గూర్చుండి మధ్యపానము చేయుచు నాలోచించు చుండిరి.

రాజమల్లుడు గృహము ప్రవేశించు నప్పటికి వారిలో

నొక్క డిట్లనెను. 'బేను' నాయభిప్రాయమున రాయమల్లుడు నీచత్వమున నేరుతక్కువ భయంకరమైన ద్రోహ! భయంకరమైన పాపి రఘువాధుః! కంటి దక్కువ దొంగ కాదు. ఏమయు నెఱుగ నట్లుండి చాల దుస్సాసన బల చేసినాడు. ప్రతి యెదుటఁ జాల సాధువు నలెఁ బ్రకటించుకొను చున్నాడు.

రాయమల్లుఁ గోపించుచు జూచి వానికి మాట లాడ హఠ మిడ నాశ్రయఁ గాన్పించ లేదు. అతని జూచి యెవ్వరు ననుమానించుట కచాకములేదు. అతఁ డసాధారణమైన యోర్పుఁ గలవాడు. అతని శాంతభావమును జూచి వాఁ డెవ్వఁడు విది వఱ కెఱిగి యుండని యెవఁడు బ్రతికెక్కిన గాయమల్లుడని యనుమానింపఁజాలఁడు. భీతిని బుట్టించు చిన్నము లెవ్వఁడు నాయన జాలఁడు గాన్పించవు. కాని యాయన ప్రశాశనమైన కనులఁ గాంచి నపుడు చాల విచక్షణ జ్ఞానముగల నృక్తియని యాయనను గ్రహింపవచ్చును. ఆయన మోమునంకొక యపూర్వ జ్యోతి యున్నది. ఆజ్యోతి యాయన యపూర్వసాహసమును దూరవృష్టిని వెల్లడిచేయును. అనేక మహాపాపు లాశున నేత్రద్వయము నందలి జ్యోతినిగాంచి నిర్వీర్యులగు చుంపిరి. ఆయన చూపుకను భూభంగమునకు ననేకలనేక నమయముల గడ గడ వడఁచి పోయెదగు.

రాయమల్లుఁడు చాల సంతోషించెను. ఈ పర్వత ప్రదేశము లోని చిన్న చిన్న సత్రములలో నివివఱకే పరిచయములేవివారు నితి త్వరితముగ న్నేహములు కలుపుకొని మాట లాడుదురు. నుంచి పరిచయము చేసికొని మాట లాడుట కెవ్వరు నేమాత్రమును నఁకో చింపరు. అంతయు నొక్క నిమనముతో న్నేహితు లయ్యెదరు. ఎన్ని దినముల నుండియో పరిచయ మున్నట్లు నెన్ని దినముల నుండియో మాటలున్నట్లు వన్యోన్యకర్షణమును బొందుదురు. సత్రము వాఁడుగనే

యెవరి వారి వారికి.

రాయమల్లుడఁ ననువ్వుల మహా నాచి మీరు రాయమల్లు
నెఱిగి యున్నట్లు నాకు దోచును. అందుచేత నాయన యెవని
వ్యాయ దోచునో వినినట్లు చేయు చున్నారు. మీరు రాజమల్లు
నితో బరిచయ మున్నదా!

నవాబు:— యిది.

రాయ:— ఎన్నటిని జేను. పరిచయ మున్న యెవని మార్చిటి యన్యాయ
దోచునో విని యెన్నటికిని జేయరు.

నవాబు:— అయినఁ గావచ్చును. మీకు రాయమల్లునితో బరిచయ
మున్నదా యేమి!

రాయ:— చిత్రము. ఆ యనతో నాకు గొప్పయి పరిచయ మున్నది.

ప్రశ్న:— ఆయనను మీరు ముచివానిని తలంచెదరా?

రాయ:— చిత్రము. ఔను.

అక్కడఁ గూర్చుండి మాటలాడు చున్న మనుష్యులు తమ
మాటలను గట్టిపెట్టి స్థిరభావముతోఁ బైవాద్యటి వాగ్వాదమును
వినుచుండిరి.

ఆచార్య మనుష్యుడు:— 'రాయమల్లుడు ముచివాడు కాదని నే
నందును. నాతో బరిచయము నేయుట కెవ్వడు సాహ
సిండురో చూచెదను.'

రాయ:— అయిన ముచివాడు కాదని మీ కేమి న విశేష కారణ
మున్నదా?

నవాబు:— కారణమూ! కారణ మింకేమి కావలెను దొంగ కాని
వాడు దొంగను బట్టఁ గలఁడా! దొంగయే దొంగను
బట్టును.

రాయ:— అన్ని సమయములందు నందియెడల నీమాట వర్తించదు.

జవాబు:—నీవేదేవోయి! నన్ను వెదకును మా మాటలు. కష్టమ
రమ్మగి పిలువలేదు. నీ హరిబాధి మోక్షము క్షేమము వాడు
గోవతు నచ్చు చున్నది. నీవేదేవ—

రాయ:—(మూల కష్టము వచ్చి) కోపముచున్నాను! ఇట్టి
శిల్పి కొంచెము చచ్చని ముచ్చిత్వము గాదు. ముచ్చిత్వము
నా కన్నాము ముచ్చిత్వము అట్టిదేత నీవే ప్రతిపాదము
చేసితిని. రా.కుమల్లుడు మీ కెట్టి యపకారమును చేసియుండ
దని నాకు దోహదమున్నది. అందు నన్నాచుముగి న
రాధిక జేయుట నన్ను మీ కేమియును లాభము లేదు.

జవాబు:—నా కేయపకారమును చేసి లేదు మీ కెట్లు తెలియును

రాయ:—అటులనా? అట్లులేన మీరు గూడ రఘునాథుని దొ
గలలో నొకగు కాబోలు. రఘునాథుని దొంగల గుఱ
వంత నాచును కట్టుకొనె నని కాబోలు మాకింత యెడల
వెదట.

రాయమల్లు: డిట్లు మాట లాడు చున్న మాని. యాకారలక
ములు చూచిన, యెడల సాధాన మగువ్యయ భయమున వె
గంధెదరు అతని కా.కుమల్లు మైనది, నుభుత్త మైనది. మా
త్తుగఁ జూచిన నతడు అమితముగాలిగా గాన్పించును, అట్టివ
నితో నీ విధముగా నిందించి మూట బాడటను జూచి యేదో
భయంకర మైన జగడము గాఁగలసి యున్నట్లు గాఁగఁజును నల
చిరి. ఇతఁ బరివరకుఁ డగు మల్లునితో శాత చిత్తుడును బలపీ
నుడు నగు నీతఁ డెరింగి కొల లా.చున్నాఁ డని యాడుటను
దనందిరి. ఎవ్వరు నొక్క మాట మాట లాడ లేదు. అక్కడ నగ్ని
హోత్రము ప్రజ్వలించు చున్నది. అందుగో నెవడు సాహసం
యాజ్ఞముఁ బోయఁ గలఁడు?

కాని యీ బలిష్ఠుడు ప్రోధోన్మత్తుడు కాలేడు. కావున నాతడు ధీరగంభీర స్వరముతో, “మీ రెవ్వనితో మాటలాడు చున్నారో యెఱుంగ రని నాకు దోచు చున్నది. నేను మీకోటకే చెప్పు చున్నాను. కొంచెము నోటి బుద్ధి తెప్పించుకొని మాట లాడుడు.”

రాయ:—నేనే మహాపురుషునితో మాట లాడుచున్నానో యాయన వేరు నా యదృష్టవశముచేత నింకను తెలియ లేదు. తెలియ వలసిన యావశ్యకతయు లేదు.

ప్రశ్న:—మీ రెవరు ? ఈ దేశమువారేనా ?

రాయ:—నే నక్కడ నున్న నక్కడ వాడనే! నే నీ రాజ్యములోని సామ్రాష్ట్రప్రజలలో నొకడను.

తిరుగఁబ్రశ్న:—నీవు చూడఁగా రాయమల్లుని సహాయపురుషునివలెనే యున్నావు. లేని యెడల వానిని దూష్టించి నీకెందు కింత కష్టము?

రాయ:—కొను ఆమాట నిజమే. ఆయన కాటున నాయన మీదఁ లేనిపోని యపవాదములు వేయు చున్నాఁ. ఆ మాటలు నేను నహింసలేను.

ప్రశ్న:—నే నేమి యబద్ధపు దోషారోపణఁ జేసితిని ?

రాయ:—నిశ్చయముగాఁ జేసితిరి. మఱచితిరా ?

జవాబు:—నేను నమ్మిన వానిని తెప్పితిని.

రాయ:—మీ నమ్మకము తప్పు.

జవాబు:—ఏమీ ? నోటికి వచ్చినట్లెల్ల మాటలాడు చుంటివే! ఈ మాట తిరిగి చెప్పితేని నాకత్తి చూడఁగలవు. ఇప్పుడే తెచ్చి దినఁ గలవు.

రాయ:—అందుకు నే నేమాత్రమును ఇయవడను. నీవు చూడ

ననాయానముగా నా సామర్థ్యముఁ జూడఁ గలవు. దానికి నేను సిద్ధముగానే యున్నాను.

జవాబు:—మిత్రుఁడా ! చూడుము ! కీవలె మొగమోటమి లేక మాటలాడు మనుష్యులు చాల ముందీవారు.

రాయ:—ఔను. తమరు హతాత్తుగ మాటుటఁ జూడ నా మనస్సులోఁ జాల భయము వేయుచున్నది. అకస్మాత్తుగాఁ జెడ్డ మనుష్యుల చిత్తవృత్తి యీ విధముగా మారిన దేమి !

జవాబు:—చూడుడు. మీవంటి నిదాన్యులలో నాకుఁ గొంచెము వనియున్నది. మీ రింత వజ్రుఁ జెప్పిన చెడ్డమాటల నన్నిటిని నేను మీ చుటకు సిద్ధముగా నుంటిని.

రాయ:—చిత్తము. తా మింక శ్లిథిముగా దయా స్వాంతులు కా నక్కఱ లేదు. తను యన్యులము నా కిక్కఱలేదు.

జవాబు:—అటులైన నీ మాట లన్నియు నాకుఁ గోపము వచ్చుటకే పరితిరా.

ఆ మహా బలశాలి యగు వ్యక్తి యీ మాట మీఁదఁ గొంచెము కోపము నొందినవాడై గంభీరముగా నుచున్నాడని మాటలను గొన్నట్టి పరిణమ. వాని తాత్పర్య మేమనగా నీసారి రాయమల్లుడు త న్నెదిరించి మాట లాడిన వానిని గొట్టుటకు సంసిద్ధుడ నని తెలియఁ బడుచును.

కాని రాయమల్లుఁడా మాటలకే ప్రత్యక్షతర మీయక మృదు మధుర మందహాసము చేయ నారంభించెను. ఈతని సాహసమును జూచి యా మనుష్యుడు ఆ యా నత్రపు యజమానిని సంబోధించి 'యీయనను మీ గెలుంగుదురా ?' యనెను.

నత్రపు యజమాని:—నే నాకున నింతకు బూర్వ మెన్నఁడును జూడ లేదు. కాని యిక్కడ కనేకులు చెడ్డ మనుష్యులు

వచ్చుచుం బోవు చుండెదరు. మర్యాదగా వారి వారి కార్యములు చేసినను చుండుదురు. వారందఱును నాకుఁ గావలసినవారే”

“ఇదిగో చూడుదు మీకు నేను జెప్పు చున్నాను. మీ రాయన నిప్పు దిక్కిడి నుండి వెడలఁ గొట్టక పోయిన యెడల మర్యాదగా నుండను.”

సత్రపు యజమాని:—అయినను వెడలఁ గొట్టుటకు నా కేమియుఁ గారణము కనఁ బడదు. ఇక్కడి మీ కెంత యధికార మున్నదో యాయనకు సంత యధికార మున్నది. అయిన ఇచ్చట నే యున్యాయ శాస్త్రమును జేయలేదు. నే నెట్లు వెడలి పోవచ్చుని చెప్పఁ గలను ?

“ఆ పని మీరు చేయ లేక పోయిన నేనే చేసెదను.”

చుట్లు ప్రాంతీలఁ గూర్చుండి యున్న మనుష్యు లందఱును కేవలము వింతగాఁ జూచు చుండిరి. ‘ఈ సరియైనఁ బోట్లాట యగును.’ అని వారనుకొను చున్నారు.

౧౬

ఆ వి ర్భావము యొక్క ఫలము

రానుమల్ల సాహే బనుచూచించి నట్లుగాని భయపడి నట్లుగాని యే చిన్నెలునుజూపింప లేదు. అంతియకాదు. వైగా నా మనుష్యుని కింకను గోపము వచ్చునట్లు చేయుట కుచ్చైస్వరంబున నవ్వఁ జొచ్చెను. సత్రపుయజమాని :— మా సత్రమునుండి యెవరినైన వెడలఁగొట్ట వలసిఁ యవసరము వచ్చెనేని నేను వెడలఁగొట్టెదనుగాని యింక నెవరు నాపనిచుండు జోక్యము కలుగఁ జేసికొనఁ గూడదు.

“ఆ మానిసి నా కవసరముగాఁ గోపము తెచ్చిలచు చున్నాడు

నాని నీ నిమిషములో గంటి పాటినై చెదను."

రాయమల్లుడు కొంత మాడ్చే పనిస్వరముతో "మహాశయల నామధేయము! నివాపము!" అని ప్రశ్నించెను.

ఆ మనుష్యుడు శాంతభావముతో ధీరగంధీరస్వరమునఁ బ్రత్యుత్తర మిచ్చెను. 'నా పేరు జగత్సింహుడు. ఈ పర్యంత ప్రదేశమున నన్నెఱుంగని వాడును, ఎఱిగి భయము పడని వాడును ఒక్కఁడును లేడు.'

అతని పేరు వినుఁ గానే సత్రములోని జను లందఱు నులి పడుదు రనియు, దనతో వాగ్విత్తందఱు చేయువారు పద్మకొని తన్ను మమాపని కోరుదు రనియు, శంతకంటె మూర్ఖ పోవుదు రనియు జగత్సింహుడు తలంచెను. కాని రాయమల్లుఁ డీ పేరు విని మూర్ఖ తుఁడు కాలేదు; చకితుఁడును గాలేదు; ఏమాత్రిమును జలించలేదు. అంతియ కాదు. అతని మనస్సులో సంతోష మయ్యెను. అతనిని గూర్చి యింకను తెలిసికొన వలయు నని యతనికి బుద్ధి వుట్టెను. కాని యా భావము నాయన బయటఁ బెట్టలేదు.

జగత్సింహుఁ డచ్చట నొక్క ప్రసిద్ధ దుర్దంతపురుషుఁ డని వాడుక. దొంగలలో నతనికిఁ జాల సంబంధ మున్న దని చాల యనుమాన మున్నది. కాని యాతని నెవ్వరును దొంగలతోఁ గలిసి యుండఁగా జూడ లేదు. కాని రహస్యముగా నతఁడు రఘునాథునితోఁ గలిసి యనేక దుర్మార్గ కార్యములు చేసి యున్నాడని సర్వసాధారణముగా జనులు తెవ్వకొందురు. అతఁడు తన పేరుఁడెలియుఁ బఱచి సంతమాత్రమున నింటిలోని జను లందఱును నడలి పోయిరి. కాని రాయమల్లుఁడు మాత్రము వెనుకటి వలెనే నవ్వుకొనుచు శాంత భావముతో నుండెను. జగత్సింహుడు తా నాన పడిన కార్యము కాకపోయినను బూర్తిగ నిరాశ నొందలేదు. 'నాపేరు నినిగఁ బులియు మేకయు భయముపడి

యొక్క రేవున నీళ్ళు త్రాగినే, ఈ మానిసి కేమాత్రమును జలనము కలుగజే. ఈతఁ డెవరు? ఈతని సాహస మేమి?” అని యతఁడు విచిక్కింపఁ జొచ్చెను.

రాయమల్లు:— అటులైన రఘునాథుని దళ మంతయుఁ బట్టు వడిన దని మీకు విచారముగ నున్నదా?

జగత్సింహుఁ డీ మాట విని ప్రోధముచేఁ గను లెట్టువడఁ గతోర కం న్వరముతోఁ బ్రశ్నించెను. ‘ఏమి చెప్పెదవు? మీ మాట కర్థమేమి?’

రాయ:— ఏ మున్నది? నేను మామూలు మాటయే చెప్పితిని. మీ రెక్కవ యర్థము చేసికొన నక్కఱలేదు. మీ వంటి తీక్షణబుద్ధి కాలు లెక్కువ యర్థము చేసికొను నెడలఁ జేసి కొనవచ్చును.

జగ:—అదిగో! నీవు మరల నట్లే మాట లాడు చున్నావు. ఇంక నొక సారి మాట లాడిన నీ తలకాయ బ్రద్దలు గొట్టెదను.

రాయ:—సాహసమున్న యెడల నా పని సులభమేమో చూచెదను. కాని నా బుట్టు కొంతెము గట్టిది. ఒక పట్టుకఁ బగులదు.

జగ:—నేను రాయమల్లునిపై విధ్యా దోషారోపణఁ జేసితి నని చెప్ప వద్దు.

రాయ:—కను. నే నా మాట యంటిని. అంటి నేమిటి? ముమ్మా టికి నందును. నీవు ఘోరతర విధ్యావాది పని యిప్పు డనుచున్నాను.

జగత్సింహుఁ డింక నహింపలేక పోయెను. అతఁడు తన యంగీనుండి పిస్తాలును బయటికి లాగుటకుఁ జేయి లోపలికిఁ దెచ్చెను; పిమ్మట నిట్లు చెప్పెను ‘జాగ్రత! నోటికి బుద్ధి తెచ్చుకొని మాట జూడుము! ఇప్పుడే నీకు దగిన తిక్షణ కాఁ గలదు.’

జగత్సంహారం జాతినీకీ గుటిపెట్టి కాల్చి చుట్టూటకుం బిస్త్రాలును తేలు నుండి బయటకుం బయటకు చూడెను. ఈనాటికి రాయ మల్లుడు కనిపెట్టి యుండెను. అయిన నతఁ డేమియు జరిగినలేదు. అంతయు కాకి జగత్సంహారని కంటఁ గఠోరతిర స్వరముతో “నేను నిన్ను మిథ్యావాది యనుటకుం గారణ మున్నది. రాయమల్లు గోవిందుడు మీ కేమియును హాని చేయ లేడు. మీరే మాయనను నూషించు చున్నారు—”

అయిన చెప్పు చున్న మాట లన్నియు నోటి నుండి బయటకు రాకముందే జగత్సంహారం యెము వెనుకకు నడచి యుగ్గి లోపల నుండి పిస్త్రాలును బయటికి బాగును. రాయమల్లుడు సందుకు సంసిద్ధుడై యుండెను ; చిక్కఁ జూచుములో నాకలి గొన్న పెద్దపులి వలె నాతఁడు జగత్సంహారని నొడపై కుటికెను. ఇంతవఱకును రాయ మల్లుడు శాంతమురైని జూచి యాతఁ డెంతయో సరేవా మనఃస్ఫూర్తినీ యంద అనుకొను చుండిరి. వారందఱిచ్చి జాతినీ, జూడి సంత మహాబలకాలి యగు జగత్సంహారని నొక్క సారి చుట్టవేసి పట్టుకొని విశేష ప్రయత్నము లేకుండి నొకటి రెండు పట్లు పట్టి నేల మీఁదఁ బడ వైచెను. అందఱు నాశ్చర్యపడిరి. పిమ్మట నతఁడు, ‘ఇక్కఁ బిస్త్రాలు పాతవేసెదవా లేదా?’ అనెను.

జగత్సంహారని కఠినుండి పిస్త్రాలు క్రిందఁ బడెను. ఎప్పుడును వారి జగడమున కిడ్డము రాలెదు. కాని యీ వ్యవహారముఁ జూచి యందఱు నబ్బుర పడిరి. జగత్సంహారని శక్తినశించి జేయుట రాయ మల్లుని కెంతో కష్టము కాలేదని యందఱు ననుకొని, జొచ్చిరి ఎవ్వరిని బెద్దదెబ్బ యేమియుఁ దగుల లేదు. ఆ శాంతమురైయు మోక్షకాయుడు నైన రాయమల్లుఁ డంత పెద్ద యేనుఁగు వంటి నొక బాలుని రీతిని గ్రిందఁ బడవైచెను. జగత్సంహారం తన

నడమూన నున్న నాడి యైన యొక్క నురియం గొని రాయచుల్లునిపైఁ బడవచ్చెను. తక్షణమే రాయచుల్లుఁడు తా పదివఱు కాతని యొద్ద నుండి లాగుకొని పిస్తోలును నాని వైపు గుటిపెట్టి “నీ పిస్తోలుతోనే నీవు చచ్చెదవు. ఇంక నైనఁ గొంచె మూలోచించుకొమ్ము.”

జగత్ప్రహుఁ డెఱుంగెత్తి ‘నీ వెవడవు?’ అని యడిగెను. రాయః—‘నేవ్వడనో మీకుఁ దెలియ వలయునా?’

జగః—‘ఔను’

రాయః—‘జనలునన్న ‘రాయచుల్లు గోవిందు’ డనియెదరు.

నర్కా గువారు నన్న ‘రాయచుల్లు సామేబు’ అనియెదరు.

జగత్ప్రహుఁడు తక్షణమే తః చేతి నందుఁ దళదళ మెఱయు చున్న కత్తిని గ్రంథం బెట్టి దెలిత నా పెద్దనానివలె వియనంధ్ర మముతో ‘పివలో! తమరా అల్లు కాని యెదల నిత సాహస మెవరికె గలదు? తమ్ము నెఱుంగ ను పొగుటను క్షమించుడు!’ అనెను.

జగత్ప్రహుఁడు సహనంభముతోఁ దనవేరు నుచ్చరించు నవ్వు డక్కడ నున్న తక్కిన వారందఱు నంత చకితులైరో యంత రాయ చుల్లుని పేరు పిన్నంత మాతమున నొక్క మారుగా భయమును బొందిరి. అటుపిమ్మట వారందఱు నాయద్భుత భరుషపుంగవుని వంక నిశ్చేష్టికులై చూచు చుండిరి. ఇంత మఱకు సతః పేరు విని యుండఱు నాశ్చర్యముగాఁ జెప్పుకొను చుండిరి. ఇచ్చి డట్టి వీరపురుషుఁడు వారి యెగుటఁ బ్రత్యక్ష మయ్యెను.

రాయచుల్లుఁ డీ నకల పిషయమునను లక్ష్యము నేయక ప్రక్క నున్న యొక చిన్నగృహము ప్రవేశించి లోపల తలుపు వేసి కొనెను. అంతకు ముందు సాంధ కాలార్థమునకుఁ దన్ను ప్రార్థుటఁ జేసి తోడనే సుద్ర గోవు గారు చెప్పి యుండెను.

ఒక గదిలోఁ బ్రవేశించి తలుపు వేసి కొననే గాని యతని నిద్ర పట్ట లేదు. అతని మనస్సులో నొక శ్రోత్ర యాలోచన పుట్టెను. అతఁడు కేవలమును జగత్సంహారం గూర్చి యాలోచింప మొదలు పెట్టెను. జగత్సంహారం వే రిది వలె కాతని చెవి ననేక వర్షా యములు పడి యున్నది. వాడు పర్వత ప్రాంతములోఁ బ్రసిద్ధి కెక్కిన పొగరు బోతు. ఈ పేరు మీఁద నెన్నియో కూనీ నేరములు వచ్చినవి. అనేక విచారణలలో నీ పేరు ప్రసిద్ధమే. కాని యీ పే రింక నెద్దియో నందర్భములో విన వచ్చెను. చాల నేచాయన చింతించెను. కొంచెము నేపటికి నజయసింహుఁ డొక సారి యాయ నతో నొక నందర్భములో నీయన పేరు నెత్తి యున్నాఁడు. ఆ సంగతి మన రామమల్లునికి జ్ఞాపకము వచ్చెను. అప్పు డీయన యెచింప నారంభించెను. 'ఈ జగత్సంహారం జా జగత్సంహారమేనా? ఈయన యేనా తార నవతి తల్లితో నధర్మ ప్రణయమునఁ గలిసి యున్నది! ఈయన యేనా తార స్థిరాస్థి సంతను నిర్విఘ్నముగా సమభవించుచున్నది? నే నెవరి నింత కాలము వెదకి వెట్టుకొన వలయు నని యను కొను చున్నానో యట్టి వాడు స్వయముగఁ దనంతటఁ దాను నా కేజీఁగించు కొన్నాఁడే!'

ఈ విధముగ చింతించుచుఁ జాల కాలము గడపెను. అంత మాత్రాన నాయన యాలోచనకు భంగము వాటిల్లెను. సత్రమువెలుపల నవ్వరో మాట లాడు చున్నట్లు వినవచ్చెను ఎవ్వరో చాల యాతం తలోఁ బలుకు చున్నట్లుండి. "ఈ రాత్రియే వెళ్ళిన నేమి ఫలము! రేపటి యాదయమున వెళ్ళ వచ్చును."

పైమాటలకు మఱి యొకరు బదులు చెప్పుచున్నారు. "కాదు-కాదు- నే నీ రాత్రియే వెళ్ళవలయును. నీవు నా గుఱ్ఱమును దీసికొని రమ్మ."

“ఈ యంధకారమున నెట్లు వెళ్ళవచ్చునో చెప్పుము.”
 ఐక్మరే వెళ్ళి యెడల జాలా యిబ్బందుల వాలెయ్యెదరు.”

“నే నిప్పుజే వెళ్ళి:—నే ప్పజే వెళ్ళి తీరవలయును”

రాయశిల్ప సాహేబీ సంభాషణ విని, కంఠస్వరముల నానవాలు పట్టి జగత్తి హుగు రాత్రిగో సత్రమునుండి వెడలిపోవుటకుఁ బట్టు చున్నాఁడనియు సత్రపురుషుని మాదని చెప్పుచున్నాఁడనియు ననుమానించుచు ఏ కారణముగత నింత యాతురతతో జగత్తింహుఁడు పోవోవలె జూచు చున్నాఁడని యాయన యాలోచింపఁ దొడంగెను.

Acc 34386

కొన్ని క్షణములకుఁ బిమ్మట నాయకు సత్రపురుషుని కంఠ స్వరము వివశ్చయించి, “జగరేయ కొండ దాఁ బోవుట చాల యాపదతోఁ గూడినది. నీ నిప్పుటికిఁ గూడఁ బోవలదని వారించుచున్నాను. వెళ్ళినయెడల నావలలు రాఁ గలవు.”

రాయశిల్ప సాహేబు చెవి యొగ్గి యన్ని సంగతులను స్పష్టముగా వినుచుండెను. “ఇంత రాత్రి జగత్తింహుఁడే కారణమున వెళ్ళవలయును అని తొందర పడుచున్నాడు.” అని తలపోయుచుండెను.

సకల నున్న కిటికీలో నుండి రాయశిల్పిండు లేచి చూచెను. జగత్తింహుఁడు గుట్టమునక్కి బయలు దేరుటకు సిద్ధముగా నుండెను. సత్రాధికారి నిట్లుప్రశ్నించెను. “ఇక్కడ నుండి బూండి గ్రామమునకు వెళ్ళుటకు మంచి మార్గమేదైన నున్నదా?”

సత్రాధికుఁడు, ‘లేదు’ అని జవాబు చెప్పెను.

జగ:—ఇక్కడ కెంత దూరము?

సత్ర:—దాదాపు పది క్రోసులు.

రాయశిల్పి డీ మాట విని “ఈతఁడు బూండి గ్రామము వెళ్ళుట నేమి కారణము? నిశ్చయముగా నేదో ధరుద్దేశ మున్నది.

ఇక విద పోను ఇది చేయడం కనుగొనును కాక!"

కొన్ని సంవత్సరాల తర్వాతను, అంతకు ముందు కంటిలోనుండి ఒకటికి దూకుతను. చీకటి గుట్టలు కాని యొక్క నమ్మడిగా పట్టి గుట్టలను కట్టి తొల్ల పుచ్చును. జగత్సంహారం వెంట నెరిగి వెళ్ళు పుచ్చు నాడముల చప్పుడు వింటుంటే మా యువ వాని నూడ లాగెను గుట్టలను నెక్కి యొక్క. యారగంట పోవుకన్న టికి జగత్సంహారం గుట్టలను నెడక చప్పుడు వింటున్నాడు. అప్పుడు వాని మనసును బట్టిగాని గూఢచర్యం కలిగెను. గూఢమున నొక్క సత్రము యొక్క చివ్ దీపువెంటును గా వ్రచెను. తన నమ్మ జగత్సంహారం గుట్టల నెడక కప్పు డాగి పోయెను. ఆ సత్రము లోకి జగత్సంహారం వెళ్ళి వని గూఢచర్యం గూఢము అసత్రము లోకి వెళ్ళి వని చూచు జగత్సంహారం వాని కూర్చు యాము యొక్క పోలేను. నొంగలు. గాకిలి, మోసగానిక, తలలు బ్రాహ్మలు కొట్టి వానికొక్క. ఈనీయ చేయు వాగ్రం నానికాలము కాగానే యొందొందొ మూట లాముని తెలుతను. జగత్సంహారం నము చేసికొనిటకు గూఢ చర్యం. జగత్సంహారం డిచ్చుట చే యుద్దేశముతో వదిలిన కనుగొనకు రామునిలు డాతరము చూడెను. ఆయన కిది గుట్టలమును. యొక చెట్టునకుండ్ల యొందొ విట్టపల్లముల ముందుగ చెట్ల కొమ్మల నందున నుడి తూలుచు. జగత్సంహారం జగత్సంహారం సమీపించెను. జగత్సంహారం గుట్టలను నొక్క చెట్లు క్రింద గట్టి సత్రము లోనికి పోబోవు చూడెను. రాము మల్లుడును చాల సదానముతో వెనుక వెనుక వెళ్ళెను.

శత్రుణులు యొక్క బిగులు వివరించెను. ఏదియో జగత్సంహారం పనియే యొక్క దని గూఢచర్యం గ్రహించెను. శత్రుణులను జగత్సంహారం గలిసి కొనుట కెవ్వరో వేచి యుండవలయును. వానిని భూమి

నూడి యే సెలవు తని దెలియఁ బడచుటకే బిగులిచ్చి యుండు.
 వచ్చును. ఇది యే యాద్యునియే. బిచ్చి నూని మి బిగులు పనిన
 పోడిన నీ. యిది యే యాద్యునియే. ఎవడో యొక మనుష్యుడు
 పయిటికి వచ్చి కెయిటికి పోయే సురల నొక్క బిగులూఁ జేర్చు దెలియఁ
 బడచుకొనెను. అతని పిమ్మట నుజ్జి యిద్దఱు ఒకటికి వచ్చిరి.
 జయవృధును జాత్రులవారిని గళిసికొని యొక చెప్పి క్రిందఁ
 గూర్చుండి పూలులూడి నారఁబిచ్చిరి. రాజునుల్లుడు జవ్వుడు
 కాకుండి రఁగి పుట్టుగా పాగి నెట్లు నెల్లి పోయి యుండి యనా
 రూపముగా పారి సంతాపణమును వినుటకుఁ దగిన స్థానమును జూచు
 కొనెను. ఈ సుగమగా పారి దీగ్గఱికిఁ జేరి వినుటకుఁ విలయ్యెను గదా
 యని యాయన సంతోషింపఁ జూడెను.

జాత్రులనాలుడు తక్కువయి వచ్చి వెలకఁ దీరి యిట్లు ప్రశ్నిం
 చెను. "యీమూ సెలదా?

జవాబు:— సెలదే.

జాత్రు:— అట్లమును బిగుగాఁ జూచి వచ్చినారా?

జవాబు:— చూచి వచ్చతిమి.

జాత్రు:— వసు కాఁగలదా?

జవాబు:— కాఁగలదు.

జాత్రు:— అపిల్లను జూచి వచ్చినారా?

జవాబు:— ఔను. చూచివచ్చతిమి.

జాత్రు:— దానిని దీసికొని రాఁగలరా?

జవాబు:— తప్పకుండి.

జాత్రు:— ఎవ్వడు?

జవాబు:— మీరు చెప్పినట్లు చేయఁగలము.

జాత్రు:— నే నంతకు ముందే చెప్పితిని. మీలో నొక్కొకని చేయ

రూపాయల చొప్పున నొచ్చెదను.

జనాబు:— అటు లైన పని కాదు. ఇంక నొక్క... నీ కువలయును.

జగత్తిం:— మీ కెంత కావలయును?

జనాబు:— మాకు మానిసి యొకటింటికి రెండు వేల రూపాయలు
నీయవలయును.

జగత్తిం:— ఇట్టి సామాన్య కార్యమున కిన్ని రూపాయలు కావల
యునా?

జనాబు:— చాల కష్టమైనది.

జగత్తిం:— ఎందుచేత?

జనాబు:— ఇప్పుడు రాయమల్ల కోవిందుఁ జామిను రక్షించు భారము
వహించినాడు. అది కాక యిది నొక మాట కూడ వింటివి.
ఈ పిల్లకుఁ జాల యాస్తి యున్నదట. ఆ యాస్తి నంతయు
నెవ్వరో వలదించి యనుభవించు చుండెదరట. దాని నెల్లఁ
దరిగి సంపాదించి యామె కియవలయునని రాయమల్లుడు
ప్రతిజ్ఞఁ బట్టినాడు.

జగత్తిం:— అది వట్టి యబద్ధము. ఎవరు మీకుఁ దెప్పినది? ఎవడో
త్రాగు బోతు వాడు దెప్పి యుండి వచ్చును.

జనాబు:— అయిన నై యుండి వచ్చును మాకుఁ బని మలభముగాఁ
గావచ్చును. మాకుఁ బై మాటలలోఁ గాలక్షేప మొందులకుఁ

జగత్తిం:— రాయమల్లనాహే బాపిల్ల కిషయమ్మ రక్షించు భారము
వహించిన మాట మీ రెమనుకొనియెదరు? వట్టి గాలి మాట
కావచ్చును.

జనాబు:— కాదు, కాదు. గాలి మాట కాదు.

జగ:— అది యే మైన నేమి. మీరా పిల్లను దీసికొని రాగలము.

జనాబు:— బోను. తీసికొని రాగలము.

జగః— ఎప్పుడు?

జవాబు:— ఈ రాత్రియే. అంశము సిద్ధమైన సరి. మేము కోరినది
మీరుచుట్టల కొప్పు కొనిన నని.

జగః— ఈ రాత్రియే! యెట్లు చేయఁ గలరు?

జవాబు:— ఆ భార మంశము మాది మీరు మా మాటకంగీక
రించిన యెడల మీ పని నెరవేరును.

జగః— ఇక్కడ నుండి బూండి గ్రామ మెంత దూరము.

జవాబు:— దాదాపు పది క్రోసుల దూరము.

జగః— ఈ రాత్రియే పోయి వచ్చుటకు ఏలు లేదు.

జవాబు:— ఆ మాట మీ కెందుకు? మీ పని యగుట మీకుఁ
గానలసినది. మీరు రెండువేల రూపాయ లిచ్చుట కొప్పుకొనిన
యెడల మేము మీ పనిని జేసి చూపించెదము.

జగః— మంచిది. ఆ బాళికను నా యొద్దకుఁ తీసికొనిండు. మీ
మాటకు నే నొప్పుకొని యుంటిని.

వారలలో నొక్కఁడు:— ఒక్కొక్క మనుష్యునకు రెండు వేల రూపాయల
నిచ్చెనరా?

జగః— రెండువేల నిచ్చెను.

వానిలో నొక నొక్కఁడు:— తరువాత మీరు పేచీ పెట్టిన మేము మీ
మాట వినము.

జగః— నీ నిచ్చెదనని నోటితో మాట యనిన తరువాత నిజ మాటలాడ
వలసిన పని యే మున్నది?

ఆతల వారిలో మూడవ మానిసి:— మేము అమెనుబట్టుకొని తీసి
కొని వచ్చితిమి.

జగః— (విశేష వ్యగ్ర భావముతో నాశ్చర్యాన్వితుడై) “తీసికొని
వచ్చితిరా?” అని ప్రశ్నించెను.

జవాబు:—అవును, తీసుకోని పచ్చిమి

జగ:—ఎవరిని దీనిని పచ్చిమి ఎవ్వరను.

జవాబు:—మీరు ఎవరిని పచ్చిమి అలామని తీసుకోని పచ్చిమి.

జగ:—ఎక్కడ నున్నది ?

జవాబు:— మూడుమంది విలు పచ్చిమి వదిలి పెట్టుదుమో!
నాయకులు కొంచెము చీలు పడిన తరువాత నూతి దగ్గరి
బట్ట పుట్టుకుంటున్న వేళ్ళ ముడిలో జూదతీమి పుట్టి పిలయిన
సముదాయ దీనిని గదా యిది వెంటనే పట్టుకొని లాగు
కొని పచ్చి యిది చూచి దూరది యిది చూచితిమి.

జగ:—నక్కడ ? ఈ సత్రములోనా ?

జవాబు:— ఇక్కడ జెప్పి నున్నది లేదు ఇక్కడనే.

రాయమల్లుడు సభాపతి పని విధి లెక్కగా బాలిక నెత్తుకొని
పచ్చిమి స్వయముగా దలచుకొని, తమను జంపి సరాలు కిముగా
నామె మూసే ననుభవించి ఎలయు సన జగత్సంహార డి దుర్నయము
నంతను జేయు చుండి సన చూచుచు తలచెను. ఇది సందేహము.

జగత్సంహారము దక్కల ముప్పును మనుష్యులును సత్రము
వంక ముందుకునడచి. సత్రపు గుమీస్తాయుని భయంకర కార్యము
నందు వారలకు సహాయము చేయుచుండెనని రాయమల్లుని కనుమా
నము తిగిలెను. పత్రములోనికి జేరి యాదుర్భాగ్యులు దూరమున
ద్వారముగి వచ్చు గుట్టపు నద్యను విని చకితులైరి. సత్రసంరక్ష
కుల వారు వచ్చువా రెవరిని యాడిరి. అతడును వెలుగుపడి యెవ
రైన వచ్చు చున్నా రేమో యని చూచు చుండెను. ఇంక నెవ్వరును
వచ్చుట లేదని చూచి యాతడు వారల ప్రశ్నకు వెంటనే జవా
బియి లేదు.

జగత్సంహారము:— 'ఎవరు వచ్చుచున్నారు' అని మరల అడిగెను.

నతపాతకుడు ఇతనే ప్రశ్నార్థక వినిపించెను. ఎవ్వడో యొక ముసలివాడను ప్రార్థింపఁ గాగి తూలము దూలము నక్కడకు వచ్చి నిల్చి యుండెను.

౨౦

బంధిని తార

పైఁ జెప్పిన స్థలము మర్యాదలను మఱుగే నొడలు మరచి యున్న ముసలివానిని జూచి యొక కష్టము వేచుకీడు. వారలు తమలో దాము మాటలాడుచునుచునే యుండిరి.

తన గాగిన వృద్ధుడు:— నీశిఖామణి! నీకాత్రి యొక గది నర్థబాటు చేరి యిచ్చునా? నీ కడద విడిచి గూర్పుండ గీను కాళ్ళు రెండును లాగునొన గొవు చున్నవి. ఎక్కడ నైఁ బండు కొన వలయును.

నతవు గుణాంతా:— చాలు చాలు, నో పొమ్ము. ఇంగినేటికి గది నర్థబాటు కాదు. ఈ మిగులు మలైక్కడిది! ఈ దివమున నన్ని గదులలోను మనుష్యులున్నారు.

ముసలివాడు వాత్తు చేతఁ గూలుచు జిశముగా వృశ్యమున జేయుచు 'పొమ్మనియొకనా! పొమ్మనియొకనా! నాయనా! చిలుకా! పొమ్మనియొకనా! బాగుగా జెప్పితిని. చాల బాగుగా జెప్పితిని. కొంచెము వినుము. చూడుము. బాబూ! బాగుగా మాటాం వేసితిని. నిహ మలైక్కినది.

వ. గు:— ఏమి బోయి మిక్కిలి గడచిద చేసెనవు. ఎందుకు పొనాయనా! ఈ దివమున నిక్కడ ప్రదేశము లేదు. నీ ప్రోవ బట్టికొని పొమ్ము. ఈ కాత్రి కిక్కడ ఏలు లేదు.

వృద్ధుః— రాత్రి యొక్కడ బాబూ! యొక్కడ పడక గుడుగును
రాత్రి చాల ప్రాద్దు పోయినది. లోపలి నుండి యెవరో నైన
నొక్కరిని వెడల గొట్టి నాకుఁ గొంచెము చో నిప్పించుడు.
సత్త్రము లన్నియు రాత్రి యంతయు నిద్రపోయినవి.
నేను రాత్రి యంతయు నూడుము గ్రాగినాను. అప్పుడు నాకుఁ
గొంచెము పడు కొనుటక స్థల మిప్పింపఁడు బాబూ!

సత్రపు విశేఖరి కర్కశ కంఠమున 'నేను చెప్పచున్నాను.
ఈ రాత్రి యొక్కడ స్థలము లేదు. నీవు నీ బా (బాబూ) అన్నను
వృద్ధుః— ఇక్కడ నుండి యింక నొక సత్రమునకు దూర మొక
యందును.

స. గుః— ఇంక నొక శ్రోనుదూరమున నుండును. ఈ మార్గము
తిన్నగా నొక్కడకుఁ దీసికొని వెళ్ళును.

ముసలి (డు) పట్టార్పు పుచ్చి చేర జరికిలఁ బడెను. అనేక
విధముల నొడలు త్రిప్పుకొనుచు నొకఁడగు ద్విజౌనుచు పడఁకుచున్న
కంఠమునో, 'నాయనా! అంతదూరమా? యొక్కడ నుండి యొక
యడుగు పెట్టలేను. బాబూ! నా కాళ్ళు లాఁకుకొని పోవుచున్నవి.
కావలసిన నన్నెవఁడెని మోసికొని పోయి బాబూ!' అని యా
సత్రముముందు గడ్డిమీద సద్దముగాఁ బడి కనులు మూసికొని యొక్క
క్షణములో గట్టిగా గురకవట్ట నారంభించెను.

వాని వేషమును సంభాషణను జూచి యెవ్వరు ననుమానించ
లేదు. సత్రపు గుమాస్తా వాని దురవస్థను జూచి యే మాటయు
జెప్పలేదు. అందఱును, 'పోనీ, ఎవఁడో ముసలివాఁడు మత్తెక్కి
క్రిందఁ బడినాడు. అందుకు మనదేమి పోయినది.' అని యనుకొని

లోపల నన్న దువ్వులు వృద్ధుఁడు మత్తుచే నొడల మరచియున్న
వాఁ డని యోచించి తమ సంభాషణ వ్యవహారము నారంభించిరి

పిమ్మట వారి మాటలు పూర్తికాగానే యిద్దఱు మనుష్యులు వారు తీసికొని వచ్చిన బాలిక సచ్చటికి నీసికొని నచ్చటకు మఱియొక గది యొద్దకు వెళ్ళిరి. వచ్చు వాతగాఁడీ దుర్మార్గుల గుఱ్ఱములను దీసికొని వచ్చుట కశ్వశాలకు వెళ్ళెను.

వాఁడీ మాటలు యభిప్రాయ మేమన, ఈ మనుష్యు లిద్దఱును జుల్పింపఁచిన నొక పర్వత సమీపిన్ద గ్రామమునకు వెళ్ళి యక్కడ నొక బండి మీఁద నెక్కించి తమ డబ్బు తీసికొని యిచ్చటకు రావలయునని యున్నది.

అక్కడఁ ద్రాగి క్రిందఁ బడి కుంభకర్ణనివలె నిద్రఁ బోవు చున్న మునలి వాడు నిజముగా మునలివాఁడని కాదు, మత్తెక్కి పడ లేడు, నిద్రపోవుట లేదు. ఈమునలివాడు మఱి యెవ్వఁడును గాఁడు! రాయవల్ల గోవిందుడే ఈ సంతి పాతకు లీవఱకే గ్రహించి యుండ వచ్చును. అయిన నిక్కడఁ జెప్పట ముంచిది. వీఁడు రహస్యముగా నొలోచించుకొను సంగతులపై నాయన అత్యముచి యుండెను. దీని మీఁద నేమి యాపాఁడుము చేయ వలయునని యాయన భావించుచుండెను. తన ప్రాణము పోవు నని యాయనకు భయము లేదు. తా నొక్కఁడును ద... ప్రాణము పోయిన నయిదుగురు మనుష్యుల నెదిరించి నిలువబడుటకు శేశమును భయముగాని నంకోచము గాని యాయనకు లేదు. కాని దానివలన లాభ మేమి? అయిదుగురు, అన్నటికిని దెలియనివాని, దుష్టులు, ఆయనను పట్టుకొని కొట్టినయెడల నేమి నేయఁ గలడు? ఈ బాధ తారాబాయియే యైన యెడల నామె గతి యేమి కావలయును? ఆబాలిక యెంత మందభాగ్యురాలు. ఈ యాలోచనతో నాయన తల పగిలి పోవుచుండెను. ఏవిధముగా నీ దుర్మార్గులనుండి తొరను రక్షింపవలయును? ఇదియే యాయనకుఁ బట్టిన విచారము. చిట్టచివర కామన, “ఎంతవఱకు జరుగునో

చూడెదనుగాఁక! ఏదైన నొక్క యుపాయము కాన్పించకుండునా!"
యని సిరము చేసికొనెను.

తారకు నావదమీఁద నావద. చాల చిన్న తనమునుండియు నేదో యొక కష్టము, చుదట చిన్నతనమున నాస్తియంతయు నన్య ప్రాంతమైనది. తరువాత జన్మస్థాన భిష్టత్వము కలిగి వర్థమాన గ్రామమున నుండవలసి వచ్చినది. పిమ్మటఁ జాలదినములనఱకు నామె బ్రతికే యున్నదియుఁ జచ్చినదియు జాడ లేకపోయెను. తరువాత నామెను జూచి రఘునాథుడు మోహించి వివాహము చేసికొనవలయు నని యెన్నియో ప్రయత్నములుచేసి విఫలమనోరథుఁ డయ్యెను. దురన్మవ్వవశముచే నా యభ్యాసురాలు, పాపము! తండ్రి యభీష్టమును నెరవేర్చు బోవుచుండ నా రఘు గుర్రాశ్రించి చేతిలోఁ జిక్కి బండిని యయ్యెను. రాయశిల్పి నహఃశమే లేనయెడల నా రాత్రి యామె కర్కశ మే మయ్యెడిదో చెప్పజూము. పాతకు లీ సంగతు లన్నియు నీవహితే యెఱిగియున్నారు. ఈ విషయముల విని టిని గడచి యేదో యొకవిధమున నామె యొడ్డునఁ బడినది. ఆమెకు వాసుడును హాసితప్పిపోయినది. కాని మఱి నేమి యీ నూతనాపగ! ఇన్ని దినములైఁతరువాత జగత్సంహారు తార బ్రతికియున్నదని తెలిసికొని యీవిధముగ బాధింపి యామెను జూచియైన వేయవలయు నని ఎరికరముల నమకూర్చుచుండెను. అయ్యో! అర్థమేగదా సర్వ సర్థములకును మూలము! ధనకాంక్ష యంతపాపిష్టిగి! తారకు నా సంపదయే గేకుండిన నామెను హిసించువా రెవ్వరందురు?

ఘటనాశ్రయ మేవిధముగఁబెరిగినది! ఎట్టి యద్భుత పరివర్తనము! ఎట్టి విషమ పరిణామము!

ఎక్కడ మహాకీర్తిమతుండగు గోవింద సర్దారుడు! ఎక్కడ పాతభాగ్యురాలగు తార! ఎట్టి యపూర్వ సంయోగము! రాయశిల్పి

హృదయమును దయాప్రవాహమున ప్రహ్వజేవుడు ఉద్రేకింప కున్నఁ గార యిన్ని దినములు జీవించునా ! సందేహమే. ఇందు మహదాశ్చర్యమైన మాటను రెండుసార్లు తొర యొక్క యాపదను సరియైన సమయములోఁ దెలిసికొని రాయమల్లుడు శార్యరంగమునకు వచ్చి చేరెను.

కొన్ని నిమిషములు జరిగిన పిమ్మట నొడలు గగుర్పడితెడు నొక భయంకర శాగ్యము జరిగెను. ఆ దృశ్యమును జూచిన నెట్టి కఠోర హృదయమును గోమల మగును తాత్పర్యమైనను గరలి నీరై పోవును. అది యెదుట బడెను.

ఆ లోకుకర్షక దృశ్యమును జూచి ముగియునివంటి స్థిరధీర నిర్మల స్వాంతఃకుడును బుద్ధి భ్రంశము నొందఁగలఁడు.

ఆ యిద్దఱుఁడొంగటను, తారాబాయి సర్ధవస్తువుగాఁ దీసికొని దిరిగివచ్చిరి. చూచినతోడనే రాయమల్లుడు తారాబాయిని నానవాలు పట్టెను తార వెక్కివెక్కి యేడువసాగెను. 'అయ్యో ! నాయనా ! నన్నొక్కమాటుగాఁ జంపివేయరాదా ? యీ విధముగా సగము సగము చంపిన నేమి లాభము ? మీకు నే నెఱియవశారము చేసితిని ? నన్నెందు కీ హింస పెట్టెదరు ? మీ యత్యాచారమునకు నాకుఁ గారణము కలఁబడుటలేదు. ఓయి భగవంతుఁడా ! నన్నీహింసనుండి తప్పించుటకు దయగల భక్తుఁడు నీ వాఁడెవ్వఁడును లేడా ?' అని కేకలు పెట్టెను.

జగత్పితామహుడు మాట కడ్డమువచ్చి, 'నేను నిన్ను రక్షించెదను. గాని వాండు మువ్వరు ; నే నొక్కఁడను ; నే నేమి చేయఁగలను ?'

రాయమల్లుఁ డొక్కసారి భూమిమీఁదనుండి లేచి యొక్క పశువును ముందుకు దూకి మాటు వేసమును దీసి పాతాళాది

హతభాగ్యురాలగు చారకు భయము లేదు. అ'రా! నే నిక్కడనే యున్నాను. నీకు హానిచేయుట కెవ్వరి తరమును గాదు.' అని చెప్పవలయునని బుద్ధి పుట్టెను. కాని యదియుంత యుక్తముకాదని యాయనకుఁ దోచెను. క్రమముగా మంచి వీలు దొరకఁగలదని యాలోచించుచు దానికోరికై యన్వేషించు గుండెను.

తారయొక్క యాక్రందనమును, దీనాలాభమును విని యామె పాపకుల భావనస్వరూపుని జూచి గాయమల్లుడు దుఃఖ వివశుఁ డగుచుండెను. చశవి గుండెలు బ్రష్టలగుచుండెను. ఇత నాయన ధైర్యము నిలుపలేక పోయెను. అతలిఁ గొన్న పులివలె నా దుష్టులపైఁబడి వారి దేహమును తుడ తుండెములుగాఁ జేయవలయునని యాయనకుఁ గోరిక యుద యించెను. ఇంక జాలనేపు నహించుట కాయన కశ్యంత కష్టమని తోచుచుండెను. ఆ దిక్కునూలిన బాలిక యొక్క యాక్రొశము నింక నాయన వివజులడు. నాకాత్తుగ వాతఁడు దొంగ సిద్ధ నుండి మేల్కొండెను. దీసికీ గారణ మున్నది. వివిధముగనైన దన పైగలచేతఁ చారకు భయములేదని యాశ్వాసించుట మంచిదని యతఁడు తలఁచెను.

తార యా దురంతకుల ముందర హృదయభేద్యునిగు దీవ స్వరముతో నేడ్చుచుండెను; నహస్రవిధముల బ్రతిమాలు కొనుచుండెను; తన్ను పదలిపెట్టుడని ప్రార్థించుచుండెను; నారిలో నెవ్వరికిని హాని చేయలేదని తెలియవలెనుచుండెను. మరల రఘునాథుని దొంగల గుంపు చేతులలోఁ బడితిని తార చింతించుచుండెను. ఈసారి తప్పించు వారెవ్వరుండరని యామె తలపోయుచుండెను.

రాయమల్లుడు తూలుచుఁ దూలుచు వారి మధ్యకు వెళ్ళి నిలిచెను. విశృత భావముతో గద్గద స్వరమున 'నీ పిల్ల నేవరితో'

వట్టుకొని వచ్చి కుక్కలవలె బీకకొని తినుట కలుగఁగల లాగుచున్నారా! బాబా మీకోమిటి మనుష్యులను దినెదరా!

తార కెప్పుడఁ గేక వెచ్చి యేడువ నారఁబించెను. “నన్ను బ్రతికించుము నాయనా! నే నేమియు దప్ప చేయలేను. న నేమియు వీరికి హానిచేయలేదు. నన్ను వీరలు బలవలెము. బట్టుకొని లాగు కొని వచ్చినారు. నన్ను వీరలు చంపివైచెదరు. నన్ను వీరలు—”

తార యిది నేమియు మాటలాడలేక పయెను. గొంతుకలో నుండి మాట రాలేదు. ఇది చూచిత గొంతు పూచిపోయినది.

రాయమల్లుడు మెత్తుగొన్న నాసివలె దల యూగించి “నీవు పిండ్రతోఁగూడ వెళ్ళువా! వెళ్ళనియెడనా!—వాండ్రు నీన్ను పీకకొని తినియెదరు. అందుకు ముందు నే నొక్క చిత్రము చేసెదను. నేనొక్కసారి నీ చెవిని గొరిగెద నుంచుము. ఎట్లుండునో చూచెదను.”

ఈ మాటలనుచు ఛద్యవేషధారియైన రాయమల్లుడు తూలుచు దూలుచు నొడలు మరచిన వానివలె నోరు దెరచుకొని తార చెవి దగ్గఱకు వెళ్లెను. దుష్టులీత్రాగుబోతు ముసలివాని చిత్రచేష్టలు చూచు చుండిరి. ఈత్రాగుబోతువాడు తమ కార్యమున కడ్డము వచ్చు ననియే వారు తలంపలేదు. రాయమల్లుఁ డీ మధ్యకాలములో శీఘ్రముగఁ దార చెవియొద్దకు వెళ్లి మెల్లఁగ “నీకేమియు భయములేదు. తారా! నే వచ్చితిని.” అనెను.

అటు పిమ్మటఁ దిరిగి యీ విధముగనే తూలుచు దూలుచు వృద్ధవేషమును దాల్చిన రాయమల్లుడు ప్రశ్నించెను. “నీకు పిండ్రతో వెళ్ళడమున కిష్టములేదు! లేదా?”

తార, “లేదు, లేదు—వాండ్రతో నే నెన్నటికిని వెళ్ళను. దొంగలు, వాండ్రు కూసీలుచేయువాండ్రు! వారలు నన్ను నింటినుండి మెత్తుకొని వచ్చిరి.” అనెను.

తొర పై విగ్రహముగా బిచ్చము చేప్పెను. కాని యా వృద్ధుని నొకటి రెండు సామాన్య సౌజ్ఞలచే చిత్రాదన్వరో యామె గ్రహించెను. రాయమల్లగోవిందుడే యా మునలివాడని వెషము వేసికొని మత్తుగొన్న వానివలె మాటలాడుచున్నవాడని యామె తన తీక్షణబుద్ధితో సందేహము లేకుండఁ గనుంగొనెను. వెంటనే యామె ప్రాణశోకమున నాశ సంపర్కింపఁ దొడఁగెను. ఇంక యెవరి కివ్వరును హాని నేయఁజాలరని యామె గ్రహించెను. ఎట్టి భయానకావస్థలో రఘుచోరుని హస్తములనుండి మూత్రండు రక్షించి యున్నాడు. ఆయన సాహసమును నామె కనులారఁ జూచి యున్నది. ఇప్పుడు మాత్రమట్టి యాపదనుండి యాయన తప్పించఁగలడా మన సందేహింప సవినయమేమి? రాయమల్లుడు:—నెట్లుట కిష్టము లేదా? యిష్టము లేదా? అటులైన నంత జగడ మెందుకు? (హానాకాయురైపుఁ జూచి) ఎందుకు నాయనలారా! మీ రెందు కామెను ఎట్టుకొని యటు నిట్లు లాగెదరు? ఆమెను వదిలిపెట్టుడు.

ఈ మాట వినఁగానే యొక దొంగవాడు రాయమల్లుని ముఖము దగ్గటగా నొక పిస్తోలును గుఱిపెట్టి “మునలివాడా! మత్తెక్కి యేడ్చుచున్నావు. నీ కెందుకురా యీ మాటలు! మా యిష్టము వచ్చినట్లు చేసెదము. నీ వెవఁడవుగా?”

పిస్తోలుఁ జూచి రాయమల్లుడు భయపడినట్లు నటించి పది బొరల దూరముగాఁ బరుగెత్తి నిలిచి “పిస్తోలు వలదు బాబూ! పిస్తోలు గుఱిపెట్టి యేమి చేసెదవు బాబూ! చంపెదవా గోమీ! బాబూ!”

దొంగవాడు బెద్దవల్లు నచ్చి, 'చనివేసెద నను కొంటివా
ముసలివాడా! నీ పెండుకు మా పసి కడ్డకు వచ్చెనవుగో'

రాయమల్లు:— అయినచో జూడుము నీవు వట్టి పిరికి వాడవు.
నేను ముసలి వాడని పోతినీ గాని యొక్క దెబ్బతో
నీతలవగులఁ గొట్టువాడవు.

ఆ మాట విని యా దొంగలును, జగత్సొహనుడును కడుపు
పగుల నవ్వరి.

ఒకదొంగ:— మేము 'పిరికి వాండ్రు' మునులే అయితిమి. కాని
యిక్కడ నీ వీరత్వము చూప లాభ మేమియు లేదు. కాబట్టి
మెల్ల మెల్లగా నిక్కడ నుండి వెళ్ళి పోము.

రాయమల్లు:— నే నంత మలభముగా వెళ్ళను. నే నీ యమ్మా
యినిఁ దీసికొని పోయెదను.

జగత్సొహనుని వేష భాష లన్నియు బెద్ద మనుష్యుని వలె
నుండెను. అంతకు బైన నాయన చూపించు భావభంగమునం బెచ్చ
టను దన్యుని హింసాలిపి వ్రాచుఁ బడి యుండ లేదు. వృద్ధ వేష
మున నున్న రాయమల్లు నాతడు తెలికొనలేదు. రాయమల్లతనితో
మాట కల్పించుకొని జగత్సొహనుని దగ్గఱకు వెళ్ళి 'మీరు చూడఁగాఁ
బెద్ద మనుష్యుల వలె గనఁ బడుచున్నాఁగు. ఇట్టి యుత్సాహమును
జూచి మీరును శావలనే చేతగాని యట్టు లూరకొంటిరి. నేను చెప్పు
చున్నాను రండు. మన మిద్దఱమును గలిసి ప్రయత్నము చేసిన నీ
కాలిక నుద్ధరింపఁ గలము.' అని చెప్పెను.

జగత్సొహనుడు రాయమల్లుని చెవిలో 'వాండ్రతో బోట్లా

డుటకు నాకు సాహసము లేదు. పెద్ద నూనిసి వలె బోధించి యెంత దూరము చేప్పినా? చెప్పి చూడండి. ఇతరుల కొరకు కంత కంటె నెక్కువ యాశువును చేయగ గూడదు. 'అని చెప్పెను. రాయమల్లు:— వాడొక్కడైనా బెద్ద మనానిని నుండంబున బోధింపు, యాశువురాజు నొద్ద జన్మించి వాని ప్రతిరోధిని ప్రార్థనము లెందును నొక్కటియే

జగ:— మీద నేరులు వ్రాసిన యధికారులకుఁ దెలియ వచ్చును.

రాయమల్లు:— ఈ కోపుగా వాండు చేయగల వనిన బూర్తి చేసెదను.

జగ్గింపకుండా రాయమల్లు మాటకు జవాబు చెప్పి దొంగ లతో నొక్కరికే సన్న జేసెను. వాడొక్కడైనా రాయమల్లుని నమిపించి యిట్లనెను. 'ఓరీ ముసలివాడా! ఏమి కల బ్రేలాపన చేసిన నిన్ను విజయగా నీనాని గుండువేసి కొట్టివై చెదనురా!'

రాయమల్లుడు నుత్తెక్కిన వాని వలె దొంగ భంగముఁ గావించి 'నేటిక నొక్క యడుగు ముందుకురాను. బూరేను చేసి కొండురో చేసి కొనుండు. నీ నీమను దీసికొని పోయెదను' అనెను.

రాయమల్లుఁ డివాట చెప్పిన మాత్రమున నొక్క దొంగ యాతఁ నొక్క ప్రోవుఁ ద్రోయుటకు ముందుకు సచ్చెను. వాడు చేయి సాచి కొట్టఁ బోవు సంతటిగోప యాతఁడు రాయమల్లుని చేతిలోఁ జిత్తు వెల్లకిలఁ బడెను. ముసలివాడు ప్రోవుఁ బడి నిలువ లేడను కొంటిరే! నడుచు వాడే గ్రంథి బడినాడే?

శకు నహవరుని యుద్ధను జూచి పగటి యిద్దఱు దొంగలు కోపావేశులై నృద్ధునిపైఁ బడఁ దగుముకొని నచ్చిరి. రాయమల్లుడు తత్క్షణమే నుంకికు నెడని తన యంగీనుండి రెండు పిస్తోళ్ళను డిసి

రెండుచేతులు తోసి బట్టకొనెను. దొంగలు వానినిఁ జూచి విస్మయము
తెరి. రాజమల్లుడు ఏమని సాహసమున్నదో రూఢు ; ముందుకు
రంకు; పక్కొక్కని నొక్క దెబ్బతోఁ దలఁ బ్రద్దలు చేసెనను.

ఈ న్యాయముఁ జూచి జగత్సంహారంబు కన్నులొని దీవ
మును హతాత్ముని నాగ్ని చేసెను. తక్షణమే తారయొక్క జాలిగర
మైన యేడు పాదములు. దానిని బట్టి మామెను బలవంతముగా
లాగుకొని నెట్లు చుండి రని తోఁచెను. వెంటనే తలుపు నొక్క
త్రోపుఁ ద్రోసికొని యెవరో యొక్క దుఃఖము ముందుకు దునికి
వచ్చి నట్లుగాఁ దెలిసెను. అటు తరువాత వెంటనే గుట్టము వరువెత్తి
నట్లు చప్పుడు విన నచ్చెను. ఎవడో యొక్కడు తార నెత్తుకొని
పోవు చున్నట్లు రాయమల్లుడు తెలిసి కొనెను. అయిన కిటికీ తలుపు
తెరిచి పిస్తోలును గాలుగు బారులు వదలెను. ఒక దొంగ పాతీ
గోవలయు నని ప్రయత్నము చేసెను. కాని నాడు దెబ్బయిని నేలఁ
బోలెను.

రాయమల్లుడు జా యనకాశమున ఎయిటికి వచ్చి తాను తన
గుట్టమును గట్టివేచిన చోటున కరిగి యక్కడనుండి వచ్చి యొక్క
దొంగలలో బయలు దేరినట్లుకు సిద్ధమయ్యెను. గుట్టచు నెక్కుటకు ముందు
గిడు మూడు సారలు పిస్తోలు కాల్చెను. ఆ ధ్వని విని జగత్సంహారుని
గుట్టమును, ఇంక నొక దొంగుని గుట్టమును తెదరి పాతీ
పోయెను. రాయమల్లుడోవించుఁ డింక నక్కడ నాలస్యము నేయక
పాతీపోవు చున్న దొంగల వెంటఁ బడి తరిమెను.

ఇక్కడ జగత్సంహారును, సత్రపు. విలేఖరియు, నింక నొక
దొంగయు నానునలివాని చర్యను జూచి నిశ్చేష్టులై యుచోట్లఁ జదికిలఁ
బడిరి.

సత్రపు:—అయ్యా ! ఇది యేమి యాశ్చర్యము ! ఈ మునలివాడు

సామాన్యుడుగా లేడే !

జగత్రిం:—వాడెవ్వడును గాదు. రాయమల్లుడే. వాడు జమునా వెనువెంటనే వచ్చుచున్నాడు.

దొంగ:—వాడే యెవరైనా మనచేతులలోనుండి తప్పించుకొన్నది. రాయమల్లుడు తప్పక రాజారాము స్వాగతమునుండి తారన రక్షించుకొనగలడు. రాజారాము వాచేతులలో బాణము బోగొట్టుకొను నని కోరుచు చున్నది. అదొక్క యధార్థము చెప్పను. రాయమల్లుడు తొక్కడే యట్టి యసీమసాహసులును కాలాతూతులును నగు దన్యులతో యుద్ధము చేయుటకు ధైర్యము చేయగల వాడు. అటున యెక్కడే దన్యులను దుచ్చులనుగూ జూడగలవాడు. ఆయన ముందు రాజుగా వొక లెక్కలోనివాడు కాదు. వాని చేతులలో నుండి తార నుద్ధరించుటక విచిత్రము కాదు ; దురుహ్యము కాదు.

జగత్రింహను: నతని నొకటి దిన్యుడు వొక్క ముహూర్త మాత్రమైన వ్యయము నేయక తనది తమ గుట్టచులును చిదకుకొనుచు నత్వరముగ వెళ్ళిరి. కాని యంకికుల బూర్వమే యెక్కడికో యివఱుగెత్తికొని యెవరి మితి వెక్కిరియ గలబడ లేని జగత్రి హనుడు నిరాశుడై 'అది శక్తమునకు రాయమల్లు గోలగుండే. నేన చేసిన దుష్ప్రయత్ని మితయునైన గిరిములకు విఫలమయ్యెను' అనుచు

వాండ్రి తిరిగి సత్రములోనికి వచ్చిరి. తార నవేహించి ప్రాణము నైన నుపేక్షించి గుట్టలు నెక్కి దిన్యుత్వగములో బాటిపోయి దొంగను వెంట దిటుముచు రాయమల్లుడు డంగెను. తారన జంపును లేమో యని భయముచేతనే యిదివఱకు రాయమల్లుడ దొంగలతో మొదట వివాదము పెట్టుకొని లేడు. కాని యిప్పుడ

||

చుండిరి. ఆ సమయమున నొకఁడు ప్రతాప వేషమున నచ్చటకు వచ్చెను. పాతకు లాశఁడెవ్వరో యెఱుంగుదురని అడవిదేసి. రాయముల్ల గోవిందుడు.

ఇక్కడ నొక్కమాటఁ జెప్పఁ తావశ్యకము. - రఘునాథుడు దొంగల దళమునకు నాయకుఁడని యీ వఱకే చెప్పియుంటివి. కాని యాతఁడు దళమంతయు నొక్క సమయమున నొక్క స్థానమున నుండలేడు. వేఱు, వేఱు స్థానములందు భిన్నభిన్న వ్యాపారములందు పని పఁడెంచుదురు మనుష్యులు గలిసి చిన్నచిన్న గుఱులుగాఁ గూడచుండిరి. ఈ చిన్న గుఱులకుఁ బ్రత్యేకనాయకు లుండఁచునే యుండిరి. ఆ నేతల యజ్ఞానుసార ము గూఁపులు పనులుచేయు చుండెను. కాని వీరద్రుదఱకు నొకటియే యుమవిగా, ఒకటియే పద్ధతి క్రమము, ఒక ప్రకారమయిన సంకేతములు, ఇంగితములు గలవు. ఒక చిన్న దన్యుదళములో జేరిన యొక ప్రొత్తవాఁ డింక నొక దళమున కపరిచితుఁడైనను వారల సంకేతముల నానవాళ్ళను గొన్ని చూపించిన తోడనే తిష్ఠింపివాఁడని తెలియఁబడినట్లును. రాయముల్ల గోవిందుడు ప్రతాపుని వేషమున ననేక దినములు రఘునాథుని దళములోఁ గలిసి యుండెను. ఆయన యపరిచిత దన్యు దళముతోఁ బరిచయము చేసికొనుట కావశ్యకమయిన విషయము లన్నియును జెలిసికొనెను. ఈ ప్రతాపుడు రాయముల్లఁ డనుమాట రఘునాథుఁడును, అతని దళమునకుఁ జెంది ప్రస్తుతిము కారాగారబద్ధులైన కొందఱు నెఱుంగుదురు. కాని వారిప్పుడు నచ్చి ప్రతాపఁ డెవ్వరో చెప్పలేరు గదా! ఇంతియకాక రాజారాముని చిన్నదళము మధ్య భారతప్రదేశమునుండి చాల ధనము సంపాదించుకొని ప్రధానత్వమున వహించి వచ్చెను. పాండ్రకుఁ బ్రతాపుని కీర్తి కలాపము లేనియును, దెలియును. ఈ సంగతుల నన్నిటిని బాగుగా నాలోచించి రాయముల్ల

గోవిందుడు శిర్భయముగా రాశ్వర్ణ్యపత్వకమున బ్రతాపుని
 వేషముతో రాజారామును గలిసికొనినను. అపసరమైన యన్ని
 గుర్తులను గుప్త సంకేతములను బొరపాటు లేక తెలిసియుంచుటను
 జూచి యెవ్వరును వానిని వేషధారి యని యనుమానింపలేదు.
 ఆయనము స్వల్ప కాలములో ఎండ్రతో గలిసి మిలసి
 చూల పరిచితునవలె మాటలాడి నాంభించెను. రఘునాథుడు
 బాదీకృతుఁ డయ్యెనని విని రాజారాము సాయకిత్వమును
 నహింప నిచ్చుగించెను. రాజారాము రఘునాథునివలె చిరికి
 వాఁడు. రాయమల్లుఁ డాశిసి శౌర్యవంతునిగా నెఱుంగును. అనేక
 దినములకుఁ బూర్వ మొకప్పు డాయన రాజారాము నొక్కటి
 కొండమార్గమున నడ్డగించుట తటస్థించెను. ఆయనకు రాజారాముతో
 ఘోరతర సంగ్రామము జరిగెను. పిమ్మట సనేకు లితరులు
 వచ్చిపండున బండ్లకొనుడి సగుదునెమో యను భయమున
 రాజారాము నలాయనుఁ డయ్యెను. అప్పటినుండి రాజారాము
 మధ్యభారత ప్రదేశమునకు యుండెను. రాయమల్లుని కోరిక
 తీర లేదు. ఆయన వీరత్వ మెచ్చట నున్నను రక్షించుటకు
 సంతతము సంసిద్ధుఁడు. ఈ సారి యెప్పుడయినను రాజారాముతో
 యుద్ధము సంఘటించిన వాని బాహు బలమును, అత్రు
 శిక్షా నైపుణ్యమును, బరీక్షింప వలయు నని యెంతయో యాశ
 యాయన కున్నది. అట్టి దుర్లుట సుయోగ మిప్పుడు తటస్థించు
 నేమోయను నాశతో రాయమల్లుఁడు ప్రతాపుని వేషము వేసికొని
 యచ్చటకుఁ జేరెను. దన్యు దళముతోఁ బరిచయముగ మాట
 లాడుట కాయన కేమియును గట్టము లేదు.

వేషు మాటలు కొన్ని జరిగిన తరువాత రాజారాము
 డిట్లు ప్రశ్నించెను. "మంచిది, ప్రతాపా! రాయమల్లు గోవిందుడు

మనకు సర్వ సాశామి చేసినాడు. వానికే దిగి మన మేమియుఁ బ్రతి హింస చేయఁ జాలమా ?”

ప్రతాపః—ఎందుకుఁ జేయఁ జాలము? నులభముగాఁ జేయఁ గలము. కాని యాయన యంతర్భామివల నున్నాడు. నేనేమి చేసినను, ఎక్కడ కేసినను, ఎక్కడ సెన్నను, ఆయన రన్ని సంగతు లెప్పటి కప్పుడు తెలియును. సన్న నా చేతికి దొరకి నాడు కాని చేయియుఁ జేయఁ జాలక పోతిని.

రాజారావు విస్మితఁడై ‘నిన్న వాడు కలఁబడెవా? ఎక్కడనో చెప్పుము చూతము.’ అనెను.

ప్రతాపః—బూచి గ్రామము పోవు చాలో.

రాజా—వాఁడే వేషము వేసికొన్నాడో చెప్పుము.

ప్రతా—వాడు ముసలివాని వేషము వేసికొనెను.

రాజా—అటులైన నిజమై యుండువచ్చును. వాఁడే కావచ్చును.

ప్రతా—ఏమి! నీవుకూడ జూచితివా?

రాజా—తిన్నగాఁ జూచితివా, లేదు. నానికే జూచినప్పుడు నాకు నాకృత్యమై పోయినది. ఇంకఁ గొంచె మైన వాని చేతిలో నా పాణియు పోయెడునది.

ప్రతా—అటులైన జగత్సింహుని నంట నమ్మి బూచి గ్రామము నుండి యొక పిల్ల నెత్తుకొని వచ్చినది నీవేనా?

రాజా—అసంగతి నీ కెట్లు తెలిసినది.

ప్రతా—నాకుఁ దెలియదా! జగత్సింహుడు మొట్ట మొదట నన్నే యా పనికి నియోగించినాడు. కాని నే నెందుకుఁ జేసెదను! జగత్సింహుని నే నెఱుంగనా? యిదివఱ కొకసారి యిట్టి పనినే చేసితిని కాని నా కొక డమ్మిడి యైన ముట్టలేదు. మనుష్యుడు నమ్మ దగిన వాడు కాదు. ఇంక నొక సంగతి

యన్నది. ఇప్పుడు నీవు తీసికొని వచ్చిన పిల్లకు రాయనుల్లుని పోషకునియన్నది. (చాణక్యం బోయినను వారే, యామె సుద్ధ రిండుట కానిక పనిచేయును. డబ్బు కేకుండ నే నంత మున్నా హసమైన నుని యెందుకు. జేయ విలయును)

రాజా:— జగత్సేవకుని నీవు నమ్మువా?

ప్రతా:— ఎట్లు :: ముగ్ధ మనయెదనో జగత్సేవకుని చెయ్యించు కొని డబ్బియ్యచి. వాని మాట నెవరు నమ్మెదరు? అంతే నాక యీ బాణిక ప్యవహరింపను. నుండి జంకున్నది. అది కేమైన హాసకలిగిన రాయనుల్లుడు వదలి పెట్టడు. రఘునాథుఁ డీ బాలిక మూలమున నే తన యావత్తు దుశుని తో బంధీకృతుఁ డయ్యెను. తాజారాము కొంచెన ఖతినొంది 'ఏ మని చెప్పెదవు? అట్లులైన నేఁ జేసిన పని సర్వనాశ క్షేపి దనియె కదా! ఈ బాలికను రక్షించుటకు రాయనులు: కంత పట్టుదల యున్న యెడల జగత్సేవకుని కొట్టక యేల వదలి పెట్టిరాడు.'

ప్రతా:— ఇంక నది తెలియ తేరా? నన్ను రాత్రి జగత్సేవకుడు పట్టు బడి చచ్చు నాడే. కాని బ్రతికినాడు రాజారాము నిస్సితముడై 'ఏ విధముగా' నని ప్రశ్నించెను.

ప్రతా:— ఆహా! ఆ విశ్వాస హీనిని గూర్చి చివర మాట వినుము. చిట్టచివర కని. మాన మగు నది భయమెత్తి సత్యము నుంకి పాటిపోయి నాడు. నింట పెంట రాయనుల్లుడు వానిని దరిమెను. నేను తాళు నమ్ముచోట నుండి చూచుచుఁ బ్రక్కకు డప్పు కొన్నాను. వాని మీఁద నాకును గోప మున్నది. అందు చేత నే నేమియుఁ జేయ లేను. ఆ మాయల మారి ముంద కొడుకు చచ్చిన నా కేమి?— నా కేమి వట్టమా! నేనును వాని చావే కోరు చున్నాను.

రాజారాము మొట్టమొదటఁ బ్రతాపునిఁ గొంత సగడేహించెను. కాని యీమఱుట లన్నియును వినిన తరువాత నతఁడు సగడేహము చాలునట కంతర్హిత మయ్యెను. రాజుమల్లుఁ డీవిధముగా మాట లాడుట కొక్కని శేషకార్యసాధన యున్నది. అతని ప్రధమ ద్వేషము తారయించిన రాజారాము నొద్ద వవరుద్ధదశయును దున్నదో చెదో తెలిసికొనుటయు నని, రెండవది జగత్సృష్టుపై రాజారామున కపనమృతము పాట్రింపనలెనని. ఈ రెండుద్వేషములును నొకేరిన వని వేటుగఁ జెప్ప సక్కట లేదు.

౨౩

అనునరించినందువలన ఫలము

ఈవిధముగా రాజారామును ప్రతాపనివేషమున నున్నరాజు మల్లుడును బాల సంకతులు మాటలాడుకొనిరి. రాజారాము తా నక్కడెక్కడ నేయేవిధముగ దారులు గొట్టినదియు దొంగతనములు చేసినదియు వగున్తమును బ్రతాపునికి పర్చించి చెప్పెను. ప్రతాపుడనేక వాక్యములమీఁది బెట్టి వాగయొద్దనుండి యనేక రహస్యకాగ్యములు తెలిసికొనెను. రాజారాము ప్రతాపుతోఁ బాలు వమ్మకముగా వ్యవహరింపు చుండెను. ఈవిధముగా దివ్యులశమధ్యమున రాజు మల్లుడు నివృత్తయ్యుండైనను సాహసముతోఁ దిరుగు చుండెను. ఇంతవనిఁ జేయఁగలఁ డని రాజారా ముహించును గూడలేదు.

క్రమముగా సంధ్యాకాలము దాటినది. రాత్రి గాఢమైన జీకటి కమ్ముకొని యున్నది. దొంగ లందఱును మఱు జేసికొని భోజనములఁ జేసిరి. రాయమల్లుడును వారలతో భోజనము చేసెను. ఒక్కఁ డొక్కఁడే శివరమధ్యమున శయనించిరి. రాజారామును రాయమల్లుడును వారితోఁబాటు శయనించి నిద్రబోయిరి.

రాయమల్లుడు మాత్రము నిజముగా నిద్రపోలేదు. రాజా
రాయ రహస్యముగా నొకటి నొకటి నిచ్చుటకు రాయమల్లుడు కని
పెట్టెను. ఆ ముష్టిని గనుచు దాహారసామగ్రిని దీసికొని
యొక దిక్కునకు పోయెను. ఆ ద్రవ్యములు తారకొకరుఁ బంకంబు
కున్నవని మాయన ప్రహరించెను. తారకచ్చట బందీచేసిరో
యాయన నీ తివలకఁ దెలియును. కాని యాస్థానమును గనుఁగొనుట
యొక కష్టము లోనిన గాదని గాఁజూచి మాయన నిశ్చింతతో
నుడెను నాకొ ధ్వని చేయుచు రాజారాము సుద్రపోయెను.

రాశ్రీ గౌరవజాములకు శిథిలమున నీవతిదూరమునఁ గావలియున్న
దొంగ లిద్దఱిలో నొక్కఁడు రాజారామును దక్కిన కొండలు
దొంగలను ప్ర లేపించెను.

రాజారాము, 'ఏండుకు?' అని ప్రశ్నించెను.

ద్వారపాలక దస్యులు—జగత్పింహుడని పేరుగల యొకఁడిప్పుడే
చూడఁ గోగుచున్నాఁడు పండితకఁ గొలచమైన నా గుండు
దొప్పఁది చచ్చెడువాడే కాని వాఁడు మన సంకేతములన్నియు
బాగుగాఁ తెప్పి ప్రాణమును రక్షించుకొనెను.

రాజా :—వానిని దీసికొని రమ్మ—వానిని నీ నెఱుఁగుదును. వానితోఁ
బనియున్నది.

ఒక్క జ్ఞానులలోఁ ద్వారపాలకుఁడు జగత్పింహుని వెంట
నిడుకొని వచ్చెను.

జగత్పింహుడు—(హాసకవద్వి) ఆ కాలిక నీ చేతిలోనుండి పోలేడు
కదా!

రాజా—లేదు.

జగత్—నీ వెంట నొకఁడు తరుముకొని వచ్చెను. తెలియునా?

రాజా—తెలియును.

జగత్—వాడెవరో తెలియునా ?

రాజా—వలెదు ?

జగత్—రాజునకుల్ల నోరు పడును.

రాజానామక పిల్లకుడై, “ఏమి చెప్పినవు ! అటువైచ ముగిసి పని యైనది. ఈ సారి మరల మోసముచేసి తప్పించుకొని వచ్చితిని.”

జగత్—అట్లు చెప్పటకు వీలులేదు. నీ నొక్కసారి యా బాలికను

జూడవలయును. అంతవఱకు నాకు సమ్మగము లేదు.

రాజా—ఎందుకు ? నీకు నాకుట సమ్మగము లేదా ?

జగత్—సమ్మగము, మోసకము, మాట శూన్యము, శరాత్మువగు.

ఈ సమయమున రాజానామ ప్రతాపుని కొఱకు నలుదిక్కులను జూచె. కాని యాడె డెచ్చటను నెఱుంగలేదు. జగత్సింహుని దిక్కు చూచి, “ఏమిటి ప్రతాపు నెఱుంగుదువా ?” అని యడిగెను.

జగత్—ఏమి తెలుస ?

రాజా—ఎఱుంగువా ? ఇపు మొదట నీ బాధ్యమునకు మోగించిన ప్రతాపుడు.

జగత్—ఈ సమయమున నీవని చెప్పితివే.

రాజా—చచ్చి చెప్పలేదా ? అది యెట్లు ! వాడెక్కడికి వెళ్లెను ? ఏడి ?

రాజానామక పిల్లశరణు నలుదిక్కులను ప్రతాపుని కొఱకు జూడ నాగింభించెను. జగత్సింహుడు, “ఏమి ? ఏమైను ? చెప్పుము ! అని యడిగెను.

రాజా—ఎవడో పచ్చి శూతయు గడబిడచేసి పోయెను. నీతో

వానికి బరిచయమున్నదట—నీవు కానిది నియోగించితి

నట—నీ పిల్లల కొకసారి వాని దబ్బెగ వేసితివట—నిఘన

నాథుని నొకటి యంతయు చెప్పినాడు. మునుపేతములు,

నంజ్జలు, నమస్తమును వానికిఁ దెలియఁగ. అన్నియు నరిగా జూపించినాడు. వాఁ డెక్కిడికి వెళ్ళినాడు ?

రాజారాము చాల మనస్థైర్యమును శాసనబోయిన వాడై నలుగురికిలను దిరిగి తిరిగి చూచి ప్రతాపుని వెళ్ళ గానఁజెప్పెను. చిట్టచివరికుఁ గాతని నెచ్చటను గానక నరాజునొకఁడు, 'పాటిబోయి నాడు—వాఁడు సత్కర్మముగా మోసవాఁడని! నీ కేళు పెట్టుకొని నానో మాటలాడినాఁడు. నీవు వచ్చుటకాదీ కడఁబడికుండఁ పాటిబోయినాడు.'

జగత్సింహుఁడు వెత్తిగొట్టుకొనుచు నొకమూలఁ జిత్కిలఁ బడెను. గొఱుకు పీలవోయి, 'ఈ మాట యింతవఱకు నిజమైన యెడల నా జాతికయు లేదని మూసి. నీ నేనా నాయ లోడు దును. వాఁడు పాటిబోయి యెడి! నా జాతియు వెటఁబోయి యుండును.

రాజా:—టవో! నా కిప్పు డంతయు నర్థమెసగి. ఇది యంతయు రాముమల్ల గోపించుని మోసము. ఊ! ఎంత భయంకరమైన మోసము! ఎంత భయంకరమైన సాహస! నేను జంతును లేక మాత్రో మాటలాడి కలిసి చూసి యున్నాఁడే. మాత్రో గూడు నెను. మాత్రో ప్రాణము. ఎంత టక్కిరి వేసము వేసినాడు!

రాజారాము ప్రతాపునితో మాటలాడిన మాట లన్నియును జెప్పెను. తార నుంచిన స్థానమును జూడవలయునని జగత్సింహుఁడు కోరెను. మంత్ర ముద్ధులైనవారినలె దొంగలందఱును గొంచెము దూరమున నున్న యొక పురాతన కృష్ణాను గురుదునకు వెళ్ళిరి. మొట్టమొదట రాజారా మాధగృహమునఁ బ్రవేశించి యచ్చటఁ జూచి, 'లేదు—లేదు. తీసికొని పాటిబోయినాడు. నర్జునాశనమైనది.'

త్రోడ, ధోభములచే రాజారాము పొడ్డు పట్టపట్ట గొట్టికెడు. 'నేను దయ్యములను భూతములను నమ్మను. కాని యీ గాయమల్లుడు మనుష్యుడా భూతమా యని యననూనము వేయుచున్నది. వీడు భూతమకంటె సామర్థ్యము గలవాడు. వీనిపని యంతయు మాయ గారిడవలె నున్నది. పికాచసాహసము చేసివాడు.'

సందేహము తాగుగా దీగ్మకొనుటకు జగత్ప్రహలుడు దీవమాన్య దీసికొనిపట్టి లోపల మాటుముల నన్నిటిని వెదకి చూచెను వారిలో నొకడొక మూలనుండి యొక కాగితపు పుక్కిను బట్టుకొని వచ్చెను. రాజారాము దానిని దీసికొని జగత్ప్రహలునికి జదివి వినిపించెను.

"మండభాగ్యురాలగు తారయొక్క శవ్వసాఖముల. భారమను నేను గ్రహించినాను. నే నిప్పు జామ నంగత్తుకుడిను. ఆమె యెడల సత్యాచారము నేయువాడు నా పరమశత్రువు. యామువలె నేను తానివంట నీడవలె దిరిగెను జాగత్ప్రహలు దెలిసికొనుడు. ఎవరైన దార కపకారప్రయత్నము చేసినయెడల నాడు మృత్యు మార్గమును వెదకుచున్నాడని యర్థము.

శ్రీ రాయమల్లసాహేబు"

ఈ చీటి చదివినతోడనే జగత్ప్రహలు మోము ముడతలు వడినది. గుండె లడచెను. దీర్ఘనిశ్వాసము లొగంభమాయెను. వాడిట్టు లాలోచించు దొడ్డంగెను. 'తారయొక్క ఆస్తి నివయము రాయమల్లుని కెంతవఱకు దెలియును? ఆమె యెవరి బిడ్డయో, యామె యాస్తి మోసముచేసి యెవ రనుభవించు చున్నారో, యిది యంతయు నాయనకు దెలియునా? ఆయన నిజముగా దారయొక్క యాస్తి నెఱిగెను సంపాదించవలెనని ప్రయత్నము చేయుచుండనా? నిజమైయెన నా ధైర్యవ్య భోగపు దినము. లంతము నొందినవి.'

న్యాయస్థానములలో జగత్పింహునకుఁ దిరిగి తిరిగి వ్యాజ్యము జరుపెనను ఇప్పటికిని తార నిజమైన తారయని ప్రమాణము కాకపోయినను రాయమల్లుడు తారయొక్క నందక్షణము తీసికొని నాడని విని వానికి నంతరీక్ష ప్రసభితమయ్యెను. జగత్పింహుని వ్యాజ్యము పూర్తియైనను ఏదో యొక నిధిహాసఁ దారను తన హస్తగతము చేసికొనవలయునని యతఁడు ప్రయత్నము చేయుచుండెను. ఆ జయసింహుడు జబ్బపడకపూర్వ మాతఁ డెంత ప్రయత్నము చేసినను శార్యము సాధింపలేకపోయెను.

ఇన్ని దినములనుండి పక్కసార్లు తప్పించుకొని పోయెను. గాని ఈ సారి తప్పించుకొనుట రాయమల్లున కింత సులభము కాదని జగత్పింహుడు తెలిసికొనెను. రాయమల్లు డింతవఱకు నేకార్యము నందును నిధలమనోరధుఁడు కాలేదు. తార యాస్తి నంతను తిరిగి సంపాదించుటయు దు విచిత్ర మేమున్నది. రాయమల్లుడు క్రమ ప్రకారము ప్రయత్నము చేసినయెడల నేనిధముగనైనను ప్రమాణాది సంగ్రహము గావించి న్యాయస్థానములో వ్యాజ్యము వేయును. జగత్పింహుఁ డిన్నిదినముల కీ ప్రమాదమును గ్రహించెను. అతఁ డుచ్చైస్వరమున, 'రెండు మనమిప్పుడే రాయమల్లుని వెంటఁ దరుముదము. వాఁ డెంతదూరమో వెళ్లి యుండఁడు. రాయమల్లుని జంపి తారను నా చేతికిచ్చినవానికి పదివేల రూపాయలు బహుమతి నిచ్చెదను. మన మింతమంది కలిసి యొక్కని చంపలేమా?'

దొంగ లందఱు నొక్క గంతువేసి నిలువఁబడిరి. మఱు డ్దములో నందఱును గుట్టముల నెక్కి బాణవేగమున రాక్షేత్రర్భుప త్యేకమునుండి బయలుదేరి బయటకు వచ్చిరి.

దొంగ బంధువును నిగ్రహించుచున్నప్పుడు రాయమల్లుడు గట్టుపట్టు చున్నట్లు కట్టిబంధువును నెనయుచున్నట్లు నాలుగోదించు చుండెను. ఈనంగతి తెలిసిన తరువాత కీవఱకు కుడిదమే. మిమ్ములు బంధువును గాథ నువ్వు ప్రియంబుననున్నట్లు జూచున నే నెట్లు నీవొక బ్రాహ్మణునివలెనుండి లేచి తరను వెదకుచోగదను బోయెను. కొంచెము దూరము ముందుకు వెళ్ళి పర్వతాంతరభయమున నొక బాటిలో గట్టిన, పడిపోయిన ఇంటి నొక బానిస జూచెను. హతాత్మ్యము జూచిన నది యొక ప్రాచీన దుర్గమువలె గాన్పించును. పూర్వము బాటిలోను రాజు స్థానమున నెవ్వరో రాజు వేసవివిధాల బానిస నుంచుటకు గట్టిబంధించిన యిట్లు కావచ్చును. చాలకాలము నుండి యట్లు బెప్పరును వానము చేయుట లేదు. ఆ నిర్జన భగ్నమందిర నింపుడు దొంగల కావానముగాఁ బరిణమించెను.

ఆ భగ్నమందిర ద్వారము చేరిగా నెవ్వరో యేడ్చు చున్నట్లు కొంచెముగా వినవచ్చును. ఆయన ముందులో, 'ఇచ్చటనే శత్రుముగ దొంగలు తరను బంధించిగాఁ జేసి యూడ వచ్చును. అయ్యో! మందభాగ్యుగా లెంత దుఃఖమును చుండెనొగదా!' అని తలచెను. విద్యుద్వీగముతో నీకు డింజుల వలం బ్రవేశించెను. ఎదుటనున్న పొంగణ మంతియు జెట్టుచును నీ సంది యుండెను. రెండు ప్రక్కలను రెండు గదులు వానయోగ్యముగ నుండెను. అందొక్కవైపున గదిలోనుండి యప్పస్త్రాదన స్థితి బయలుపడెడు చుండెను. ఆయన వెంటనే యాశ్చర్యమున బ్రవేశించి మెల్లగా 'తారా! తారా! నీ విక్కడి నున్నా' అని పిలిచెను.

తార 'మీ రెవరు?' అని ప్రశ్నించెను.

'రాజా మల్లు:—తారా! నేను రాజా మల్లుడ. నేను వచ్చినాను. నాకంత
వ్యతిరేక నానావాలు ఉన్నాయి? ఏమీ చేయవలగలదు?'

తార:- (చిత్తవ్యతనముననుసరించి) మీరు వచ్చిరా! యిటు
 బై నేబ్రతీకాను. రిపరూని యిచ్చు గొంతుల చంద్రబాహు.
 నాది రక్షింపఁదను నన్ను ప్రార్థింపుడు. ఇది వేచి నడవఁ
 జూను, నన్నిక్కడ చేతులు కాపుకట్టి నడవేసినాడు?

చాయనల్లుడు తత్వమును నేను బుద్ధుని ఇంటి నున్న
తారయనల్లుడు గాచను. వీరులు తమ గుడి యొక కత్తి దీసి
దారను గట్టిచేసి (తాళ)ను గోళ చేసెను.

రాచ:మల్లుక:-తా! గొల్ల, గొట్ట లాహు బకా, కాలము లేదు.

తొలి మాటుమాట చెప్పలేదు. అప్పుడు మళ్ళీ చెప్పిన టైల్లర్ జేసెను. ప్రాణాపాయనగుయెడల గాఢ బాసల చాటున. దాగుకొనుచు రథపు రప్పలు చాటుచు పోవునానృపతిగాఢ జాలదూగెను. వారిద్దఱును పోయిరి. ఒక్కచోటఁ జేరినప్పుడు కామిని లుఁ దీట్లనియెను. 'తారా! ఇంక భయములేదు. ఇప్పుడు నామము మరొక వల్లము లోనికి వచ్చితిని. రాజేశ్వర్యవత్సకమునకుఁ బయటకు వెళ్లుటకు రెండు మార్గము లున్నవి. దొంగల కారెఁబడి దెలియవు. వారు కొక్కమార్గమే తెలియును. నాకు రెండవ మార్గము కూడఁ దెలియును. ఈ రెండవ మార్గ మిచట? రహస్యముగా నున్నది. ఒక వేళ దొంగలు మఱలను వెదికికొనుచు సంతపర్యంతము నచ్చిరే! వాన మనాగూనముగా వారి కారెఁబడి తప్పించుకొనఁ గలుగు. చావలెంతవఱకు మనలను తఱుము కొని దాని యెడల నాన మింక నో! మార్గ మవలంబింతము. దొంగలీ రాజేశ్వర్యవత్సకమునకు వచ్చుమార్గము కూడ నెఱుగుదును. నేను వచ్చిపదికూడ నామార్గమే. నానొక గొంగుట దూరముననే నా గుఱ్ఱమును గట్టి వేసితిని. నీవచ్చుట వారికిఁ గనబడక పోయినతోడనే

నేను నిన్ను దీసికొని వచ్చితి నని వారు తలంతురు. కాన మన మిచ్చట నిశ్చితతో ఎండఁ జూచుదు. వారందఱును గలిసి మఁదెంటఁ దలుముకొని వత్తురు. ఏళ్లార్గమున నేను వచ్చితి నో మనము నా మార్గముననే సత్వరింపుగఁ జూపవచ్చును. '

తార యాతురతతో, 'ఆ త్రోవను పలికి నిజమి యొక మార్గమున నెంతకు వెళ్ళగూడదు ? '

రాయమల్లు:—ఈ మార్గముని వెళ్ళిన ద్యోతముగా వెళ్ళవచ్చును.

గాని యా మార్గమున వెళ్ళిన నొక్కసారిగా గుట్టము నెక్కి పోవచ్చును. అటులైన పులను బట్టుకొనఁ గలవా రెవ్వరు ?

తార సుదేహించుకొని యొకకు నమ్మకించెను. అటుపిమ్మట దన్యుని రాశేష్వర్యవత్సకిమునుండి బయలు దేరిరి. రాయమల్లుడును దారయు బయటకు వచ్చి సత్వరింపుగ నొక్క గుట్టము నెక్కి వెడలిపోయిరి.

తారను బట్టుకొనుటకు దొంగలు బూంద్రామము వఱకును వెళ్ళుదు రని యాయన యనుకొనెను. అందుచేత నామని యా మార్గము వదిలి యొక నొక త్రోవఁ దొక్కెను.

౨౫

మఱి యొక ప్రయత్నము

ఈ సారి తారను దొంగల బారినుండి రక్షించుట రాయమల్లుడు బూంద్రామమున కామను బంపలేదు.

పర్వతప్రదేశమున, కావలిప్రక్క నమతలమున నొక్క చిన్న నగర మున్నది. ఈ స్థానమునఁ దారయొక్క తల్లిగారి యిల్లున్నది. ఇది చాల పెద్దది. రాజభవనమువలె నమిన్న నడుపాయుగా నిున్నది.

మనుష్యులు బండ్లు గుట్టములు మొదలైన వానితో నెక్కువ భాగ్యవంతులు కడనరమైన వాని యిట్టితోను సిరి సలవడలతో, మలఁదూగుచుఁ గారతండ్రి మూలకుఁబడెను. కాని పాపము ? ఎవరిభవమెవరికి దక్కుటో ! ఆరాజైశ్వర్యముగలయు పవ్వును జగత్సింహుని యనుభవములో నున్నది.

రామానుల్లుఁడైనగరమునకు వచ్చి తార నిశిరులకెవ్వరిని దెలియనియొక సిద్ధాంతమునఁ బోలీసువారు సంక్షణ్ణక్రిందనుంచి యామె యాస్తిని గూర్చి యెవ్వ రెవ్వ రే యే వాక్కు నియ్యుగలరో విచారించు చుండెను.

అంతట జగత్సింహుఁడు నింకికి విడిచివచ్చి యేవిధముగ రామునుల్లుని నా న్తములగుండి తప్పించుకొన వచ్చునో యని యోచించుచుండెను.

వాని ముట్టు ముదటివృద్ధి కఘనాధునిచ్చి పుండెను. ఒక్కరఘనాధుఁడే. తొక్కయొక్క వ్యవహారము నంతయు నెఱుఁగును. అరఘునాధుఁడు రామానుల్లుని ప్రయత్నముచే బంధిభావమున గారాగార బద్ధుఁడై యున్నాఁడు. విషత్తుఁ డిన్నందునకుఁ వాడు శివకుఁ దెలిసిన వ్యవహారములంత నొప్పొచ్చునేమో, అట్లావ్వకొనిన జగత్సింహునికి వచ్చును కావున జగత్సింహుని వాని నెట్లులైన బంధి నుండి తప్పించునని వని యున్నది. కాఁ దప్పడే గారాగారమునందున్నాఁడని జగత్సింహుఁడు విచారించ నారంభించెను. రెండు దినములలో వాని నంగిరి కనుగొనఁ గలిగెను. పిమ్మటత గవ్వపడి వానిని బయటకు రప్పించు నుపాయము చేయవలసివచ్చెను. వానికి నేచ్చగిప్పించుటయే పని. ఈయనోపనతో వాఁ డిక నొక నేటు ప్రయత్నము చేసినాఁడు. ఎక్కడెక్కడనో వెనకి వాని పోలిక గల మఱియొక మనుష్యుని పట్టుకొని వచ్చెను. పిమ్మట దొంగలలోని వాఁడే. పట్టణ

ములలో వివాస నుండి యొక్క డెక్కడ దోచుకొనుటకు వీలగునో ముందు కనుగొని పొటచెప్పి పుచ్చువాడు. ఇట్టి వేగులగు చారులు ప్రతినా రమునకు ప్రతిగ్రామమునను రఘునాథుని కనంభ్యాకు బున్నారు. వీడు నటువంటివారిలో నొకడు. రాయమల్లుని పరాక్రమముచే నలుదిక్కులను దొంగలు గట్టుపడినా రని తెలిసి వాడికి నటువంటి కార్యములంకుఁ గలుగఁ జేసికొనుటకు సాహసించుట లేదు. కావున వాడు సంపాదన లేక యాశలీలఁ జాల బాధ పడు చున్నాడు.

జగత్సింహుడు వానిని బిలిచి, 'నీ వొక్కననిఁ జేయఁగలవా? నేను నీకు అయిదు వేల రూపాయ లిచ్చెనను.' అని యడిగెను.

వాడు వాని స్వగోమన కెప్పుడు నేరబదిరూపాయలును గనుల జూడలేను. కావున నెందునవేల రూపాయ లనిన వానికి గుభేరుని భాంజరముతోఁ దిమ్మయై యుండెను. మనస్సులో 'నేను నెందు వేలరూపాయ లొక్కసారి న పొంది యొక్కదినమున భాగ్యవంతుడ నయ్యెను' నని యాలోచించెను. అశ్రద్ధము నొంది సంతోషముతో వాడు 'ఏమి పని చేయుటలే' నని యడిగెను.

జగత్ — అరే అబ్బాయి! జయియలోనికి వెళ్ళెనవా?

వాని కేమియు సిద్ధము కాలేదు. రూపాయల మూట విని వానికి నొడలు తెలియుట లేదు. అందుచేత వాడు కారణ మేమని యడుగుట లేదు. జయియగు వెళ్ళుటకు సిద్ధ మైనాడు.

జగత్సింహుడు వానిని తన యింటికిఁ దీసికొని వెళ్ళెను. అచ్చట వాని కన్ని నంగతులను జెప్పెను. వాడు డుబుబ కంగీకరించెను.

౨౬

దురభిషంధి

రాయమల్లసాహే బింతవఱ కేవని చేయఁచున్నదియు నెవ్వరు నెఱుఁగదు. కాని యాయన యొక్కడకు వెళ్ళిన నెవ్వరో వెంట ననువరించి

తిరుగుచున్నటు లున్నది! ఇంత కాలమునుండి యపరాధపరిశోధకుఁడుగాఁ బనిచేయుచున్నాఁడు. కాని యీ యాశునవెంటఁబడి తిరుగుట శివ్యమున సాహసించలేదు. ఆయన చాల ప్రతాపవంతుఁడు. ఆఖండ వృత్తావ శ్రీమంతుఁడు. వానివేరు వినిన దొంగలు దోపిశిగాఁడు దూరముగాఁ బాటిపోవుదురు. ఇప్పుడు కొన్ని దినములనుండి యెవరో కొందఁ జాయన ననువరించి తిరుగుచుండిరి. ఎక్కడికి వెళ్ళిన సక్కడ నాయనపై నెవరో విశేష లక్ష్యములచి చూచుచుండిరి. ప్రోవలోగాని కొండ ప్రదేశము నందుగాని పోవుచున్నప్పు డొకరిద్దఱు ముఖము మఱుగుచేసికొని హతాత్తుగా నాయన ప్రక్కనుండి వెళ్ళుచుండిరి. ఒక్కొక్కవేళ నీయన యొక్కడనై న పిలిచియున్నపుడు దూరమున నిలువఁబడి యీయనను గనిపెట్టి చూచుట మాటలాడుచుండిరి. రా.సుమల్లుఁ డెప్పుడు నిట్టి యాశుడ నెన్నఁడును జూడలేదు. ఈ సారి యింక నొక యువాయ మేమియు లేక జగత్పిఁహుఁడు తనను జరిపింపఁ జూచుచున్నాఁడని రాయమల్లుఁడు మనస్సులో నూహించెను. అవిధముగా జగత్పిఁహుఁ డొక్క కష్టములనుండియుఁ దప్పించుకొనవచ్చునల యోచించి యుండ వచ్చును ఇందులన నాయన యేమైం భయపడెనా? లేదు. భయ మెవ్వరికైన నుండివచ్చును. గాని యాయనకు భయముననది లేదు. ఈ సంగతులు వినినను జూచిన నేయాశ్రమును భయ మూఁచునకుఁ గలుగలేదు. కాని తొరకొఱకుమాత్ర మాయన విచారించుచు డెను.

బూది గ్రామమునుండి రావలసినదని యజయసింహున కుత్తరమువ్రాసి పిలిపించెను. మంగళుఁడకూడ వచ్చెను. తొరను వర్ధమానపురమున విడిదిపెట్టిన రాజపుత్రినిఁ జాల వెదకి కనుగొని తీసికొని వచ్చెను. •

ఈ విధముగఁ గొన్ని దినములు గడచిన పిమ్మట నొకనాఁడు రాత్రి చీకటిచో నింటినుండి బయటకు, రావలసివచ్చెను. అప్పుడు

హతాత్తుగ నతని రెండువైపులనుండియు బద్దలు బంధించి మోపు
 పోతిరవట్లు పట్టిగెత్తి. మీ లింగము నన్ని విడిచిపెట్టలేదని యాచుగ
 తెలియజేసెను. కారణమేమో ముందు తెలియజాలదు. ఆ జిహ్మన
 నాచున యొద్ద ప్రత్యక్షప్రతులు లేమియులేవు. ఆ యద్దలు మనస్సు
 లను గొలిచిదూరము ముందుకువెళ్ళి వెనుకకుఁ దిరిగి చూచుచు
 దన్ను సూర్చి మాటలాడుచున్నట్లాయనకు దోచెను. ఆయన
 పెళ్ళిమన్న సంగతిలో మనస్సునంచారుని లేదు. ఆయన యొకవేళ
 నాస్థానమునుండి వెళుకకు పురిలిసిన దనివెంట వచ్చుచున్న యద్దలు
 మనస్సులను తమచేతిలోనికి దొరికిన సత్యుఁ తప్పించుకొని పోవుచేమో
 యుఁ యాతనిపైఁ బడదురు. ఈ సంగతి నెఱిఁగి నాలోచించి
 యాయన వెనుకకుఁ దిరుగక నుండుకే జాన నారంభించెను.
 ఆ జిహ్మస్థమైన సందును దిఁతఁ జూచుదు వెళ్ళిన యద్దలుగాక మఱి
 యెవ్వరును లేరు. ఇక్కడ గొంచెము దూరమువెళ్ళి తరువాత
 వారు తన వాక్రమితురని యాయన యనుకొనెను. అంతట
 గొంతపడి చిఱిచి యాయన యొక సారాయుగడిలోఁ బ్రవేశించెను.
 అదృష్టశ్రముచేత నాయన యుచుండఁ దొక్కిఁ దొక్కిడ నుండెను.
 అసనస్సుల మోటువేషము చూచి మొదట రాయమల్లుఁ డాతని
 నానవలు పట్టలేదు. కానో వాడు రాయమల్లుఁడు ప్రవేశించిన
 మాత్రమున లేచి యాయన యొద్దకు వచ్చి అభివందన సజ్జ
 యాచరించెను.

రాయమల్లుడు మెల్లఁగాఁ బ్రశ్నించెను. 'ఇక్కడ నేమిపని
 యజిల్ ?'

అజిల్ :—మీరెవరివెంటఁ గనిపెట్టి యుండు మని యంటిరో వాని
 వెంటనే యుంటిమి.

రాయమల్లుఁడు—ఇక్కడ నింకను మనవల తన రున్నాడు ?

అజిత్:—నామగల రైయగు దున్నాము.

రామమల్లు:—సయ్యద్దా బిస్తా నన్నదా.

అజిత్:—శున్నది.

రాయమల్లు:—రా కిమ్ము. మీరు సిద్ధముగా నుండుము. ఇప్పుడే యొక భయంకర కార్యము కా నున్నది. నే నెరిగి గనుపెట్టి చూచు ముఁటితో వారిని వదిలి పెట్టచుందు. వారిని బట్టుకొనుట కుపాయము చూడుము. నేను వచ్చెదను.

ఈ మాటలు చెప్పి రాయమల్లుడు బిస్తాలు వట్టుకొని వెడలి పోయెను.

సారా కుంగడియందఁ బది పండ్లెండుమంది బాగుగా నిషా యెక్కునట్లు క్రొగి తిరుగు చుండిరి. కాని వారిలో నేమియు ద్రాగ కుండ ముత్తెక్కి న వారివలె నటించుచు పారితో. నమోనముగా నిషా పనులు చేయుచున్న వారు కొందఱు కలరు. వారే రాయమల్లుని యనుచరులు.

బాటమీఁద జనసంచారము లేదు. సారా కుంగడిగో నున్న జనలను జూచి యెవ్వరును బెద్దమచువ్వులను కొనుటకు వీలులేదు. ఆయూరు మిక్కిలి క్రూరము. పెద్ద మనుష్యులు మిక్కిలి తక్కువ. సామాన్యులగా నితరు లందఱు నెట్టిచోట బ్రాణ నాశము కొఱకు భయపడెడిరో యట్టిచోట రాయమల్లు సాహె బపూర్వ సాహసము, అతుల మానసీక తేజమును జూపించును. ఆయన సారా దుకాణము నుండి బయటకు వచ్చి వెనుకటి వలెనే పోవ నారంభించెను.

జగత్సింహుఁ డైదువేల రూప్యము లిచ్చెద నని వాగ్దానము చేసిన మనుష్యుని దన యింటికిఁ దీసికొని వెళ్ళి యేమి చెప్పినో తరువాత నేమి చేసినో పాఠకుల కింకను దెలియదు.

జగత్సింహుఁ సంతపాపి మఱి యొకఁడు లేఁడు. మహాపాపి!

వ్రభుపత్నియొక్క పాతివ్రత్యమును పాడుచేసిన వానియంత విశ్వాస
భూతుకుండు పుహాచాపి మఱి యొక పుండునా? ఇతరుల యాస్తి
హరించి యశభవించు చున్నాడు. ఇన్ని దినములునుండియూ నిరాశంక
ముగా వసుభవించుచుండు. ఇక భవిష్యత్తులో దన కుండకపోవు
నేమో యని చింత. తనకు లేకపోవు నేమో యని యింక యానూ
నము పడుచున్నాడు. వాడు సామాన్యునిగా ననుభవించుచున్న
యాస్తి యన్యాయ మైనను సదలఁ గలవా? ఈ యాస్తికొఱకురాయ
మల్లుని ప్రాణముల హరించి కంటకమూలచ్ఛేదము చేయవలయు నని
యతని నంకల్పము. లెన్నఁగా దెలిసికొన తరువాత రానుమల్లుడు
రాజేశ్వ ర్యవశ్యకమునుండి తాను దీసికొని పోయె ననియు
దిరిగి బూంప గ్రామము పూలే దుయు సతనిని దెలియ నజ్ఞెను.
అంతట నవరాధ పరిశోధకుని కార్యముపై బరిశోధన చేయుట కనేక
మనుష్యుల నియోగించెను. కాని మాకిడు నియోగించి మనుష్యు
లలో నెవ్వరును రాయమల్లుని గొట్టి చింప నాహనింప లేదు.

అంతట నాతఁ డిట్లు తలపోసెను. రాజారామును రఘునాథుడు
నిద్దమును గడిసిన సీకాకృతు. నిర్వహింపఁ గలరు. గాని మఱియొక
రీకార్యమును నిర్వహింపలే రని యోచించెను. రాజారా ముతః యాలో
చనను విని యామాటనే ప్రతిధ్వనించెను. వాడు చిర కాలమునుండి
రఘునాథుని బ్రభువుగా బరిగణించి యుండెను. అతని బుద్ధిశుకలత
యొక్క నహాయముచేత వాడనేక నమయములందు విశేషలాభము
నొంది యుండెను. ఇంతే కాక రఘునాథునివంటి సాహసపురుషుడు
భారతవర్షములో లేడని వాని విశ్వాసము. ఈ కారణము లన్నిటిచేతను
రాజారాము జగత్ప్రేమకునితో నిట్లు చెప్పెను. “రఘునాథుఁ డొక్క
సారి కైలునుండి తప్పించుకొని వచ్చినయెడల నేనును వాడును గలిసి
రాయమల్లుని వంటి వారిని బడి ముందెని జరిపి పాఱవేయఁ గలము”

జగత్సంహలడును లాగున నాలోచించి యాకార్యనిర్వహణమున కుపక్రమించెను. అందు మీఁగ నగుదువేల రూపాయలు చాలు మతి కలగీగలచి యొక మానసి సంహకు నియోగించెను. వాని క్లిష్ట చెప్పెను. “ఇదగో వినుము. నీవు చూడగా రఘునాథుని జాల వలకు బోలి యున్నావు. నీవు జెయులు దిగ్గజకు వెల్లిరఘునాథుని చుట్టమునని సెలవు వుచ్చుకొని లోపలికి వెళ్ళుము. అక్కడ వానిని చూచినట్లే చూచి వాని గుస్తులు నీవు వేసికొని యక్కడనుండి నీగుస్తులు వాని కిచ్చు. వాడు నీగుస్తులు వేసికొని బయటకు రాగలడు. వానితో నాకిప్పుడు చుట్ట మైన నని యున్నది. నీనే రఘునాథుడ వనుకొని కోర్టులో కారణచేసి నీకు గతివీక్ష వేసెదరు. తదనాత నిన్ను పాయాంతనమాన విడుదల చేయించెదను. ఇప్పుడు మాత్రము నీవు జయులుగో నుండవలయును అందుకొంతకే నీకు నయిదు వేల రూపాయలు లిచ్చుట కొచ్చుకొని యుంటి. నీవు జయులుగో నుండినను, వి కటుంబము నంతను బోషించు భారము నే నహించెదను. ఈ యయిదు వేల రూపాయలుగ నీవు చాచి పెట్టుకొనుము. నీవు జయులుగండి వచ్చిన పిమ్మట నీకు లాభసాటియైన వ్యాపార మేమైన జేసికొన వచ్చును.”

జగత్సంహలని యున్నదితీసికొనిన యీమనుష్యుడు చాలవేన వాడు. కడుపునకు దిండిలేక చాలకష్టము బొందుచున్నాడు. తన కుటుంబము యొక్క భవిష్యత్తుఖము కొంతకును వర్తమానత్తుద్బాధా నివారణార్థమును జగత్సంహలని నీచోపదేశమును విని జయులులోని కరిగెను. రఘునాథుడు కారాగారమునండి తప్పించుకొని రాజారాముతోడను జగత్సంహలనితోడను గలిసికొనెను. రాయమల్లుని మీఁగ రఘునాథుని కీ వలకే చాల కోవ మున్నది. ఆయన ప్రాణముల హరించుటకు రఘునాథుడెంతయో యుత్సాహముతో నుండెను. ఎవరో దుర్మార్గులు టుద్దేశముతో గనవెంట వచ్చుచున్నారని రాయమల్లుడనుమానపడుచున్నాడని యీవలకే చెప్పి యున్నాము.

దు స్సం వా ద ము

రఘునాథుఁ డొకభద్రవశమునందుఁ బుట్టినవాఁడు. చక్రవర్తి
వ్రాతను కొంచెము నేర్చి యున్నాఁడు. నామఃకృతి గుల్లు
బూందిగ్రామమునందున్నది. వాడు శిష్యతనమునఁ దారిన నాడు
కొను చుండెనువాఁడు. పిమ్మట వాని శిల్పిదండవులు గలిపినారు.
రఘునాథునికి దుర్మార్గుల నవాననము దొరికినది. వాని చక్ర
యంతము నవవిత్రమును గళంకితము నయ్యెను. క్రమమున నాతఁడు
నర రాక్షసుఁ డయ్యెను. ఇట్టి కాలమున నాతఁకి జగత్ప్రపంచమున
స్నేహము సంభవించెను. జగత్ప్రపంచము తారను నర్థసూత్రపురికి
బంపించి యొక నిధముగా నిశ్చింతతో నుండెను. అటు పిమ్మట నజయ
సింహుఁడు తారయొక్క స్వస్థిమును గూర్చి ఋజువు చేయుటకు,
న్యాయస్థానమునకు దిగినపుడు తార సన్నిధిముగ వర్ధమానపురికి
తీసికొని వచ్చిరో తెలిసికొనుటకు జగత్ప్రపంచము రఘునాథుని
నియోగించెను. రఘునాథుఁ డంతకుఁ బూర్వమే తార నెఱుఁగును.
తార యుత్తర ఖాన్దూకాలములో నాతని సేస్తురాలిని అజయసింహుని
బిడ్డ. ఇంతవర్యతము నాతఁకిఁ దెలియును కాని యా నడుమి జగ
త్ప్రపంచునికిఁ దెలియదు. రఘునాథుఁ డప్పుడు నీమూట యాతనికిఁ
జెప్పెను.

జగత్ప్రపంచము రఘునాథుని నమ్మి తనరహస్య వృత్తాంతము
నంతను దెలియఁజటచెను. అప్పుడిందెయుఁ దారను తనహస్తగతము
చేసికొనవలయు నని రఘునాథునికి లోభబుద్ధి పుట్టెను. తారను
వివాహము చేసికొనినవయెడల నామయొక్క యానాధారమునందయు
దనకు దక్కు నని యతఁడు శీలించెను. ఆయాశ నొక్కప్పుడు వాడు

విడువ గలదా : యందుచేతనే రఘునాథునికి దారను వివాహమాడ వలయు నని యాతరుల తయారైనది.

ఈ సూత్రలోఁ బడి రఘునాథుడు జగత్సంహుని యొద్దనుండి తారయొక్క స్వత్వమును గూర్చిన ప్రమాణపత్రము లన్నియును గొల్కల్యముతో సంపాదించెను. జగత్సంహుడును రఘునాథుని మనస్సులోని యుద్దేశమును గ్రహించఁ జాలక యన్ని వ్రాతముల మూలను నానిచేతి కిచ్చుటకు సందేహింపలేను. అంతే కాక యింకా నొక యాలోచనకూడ నాతఁడు చేసెను. ఒకవేళ దారయొక్క స్వత్వమునుగూర్చి దొరతనపువారు తమసందేహమును దీర్చుకొనుటకు వ్రాతములన్నియు తన యింటనుండు వెదకించుట కుత్తరు విచ్చిన వానంగితు లన్నియును బయట పెడుచేయి యని యతనికి భయముకూడ నుండెను. అందుచే నెల్లవ్రాతములములును రఘునాథుని చేతియం దుండినఁ దనని భయము లేదని కూడ యోచించెను. ఈభావనఁ జేసి రఘునాథుని నుపయుక్తుఁడఁ గాను విశ్వానయోగ్యుని గాను దలచి నాని కా కాగితము లన్నియు నిచ్చెను.

రఘునాథుడు కొంతవఱకుఁ జనువను వ్రాయును నేర్చినవాడని యీవఱకే చెప్పి యుంటిమి. వాడు వైనఁ జెప్పిన కాగితము లన్నియును జదువుకొని వారి నొక్కఁడారి న్యాయస్థానమునఁ జూపి సంతమాత్రమునఁ దారకుఁ తోయిన చూస్తే తిరిగి రాగల దని వాడు తెలిసికొనెను. అందుకుఁగాను వాఁ డంతరాయముల దొంగిలినవలయు నని యుద్దేశించి యా నకల పత్రములను నొక రహస్యస్థానమున దాచిపెట్టెను. ఆచోటు నివృద్ధుష్టి గలవానికిఁ దప్ప మఱియొకనికిఁ జెలిసికొనుటకు వీలు లేదు. ఒక వైపున రఘునాథుడు జగత్సంహుని మోసముఁజేసి యతఁ డనుభవించు చున్న యాస్తినిఁ బొట్టఁబెట్టుకొనవలె నని యనుకొనుచున్నాడు. రెండవవైపున జగత్సం

హుళుగు తారను నా న్నగతము చేసికొనవలయు నని అనేకోపాశుమును వెదకుచుండెను. ఇద్దరికను నామిదనే భాగమున్నది. రఘునాథునికిఁ దాగుచు పూహమును జేసికొనవలయు నని యున్నది. జగత్సంహారికిఁ తారను జంబవలయు నని యున్నది.

రాయనాల్లుఁడు తారను రాజేశ్వర్య ర్యవత్యఃమున దొంగల పశమునుండి తప్పించి తీసికొని రాగానే కొత్తలుయొక్క యొక స్వస్థానమున మొదట దాచి యుంచెను తరువాత నజయసింహుని బూంది గ్రామమునుండి పిలిపించి వారలకు నొక చిన్న యిల్లు నిర్మించి దీసికొని యందు వారి నుంచెను.

ఆ యింటికిఁ బువైపుల నుద్భావన ముండెను. శిరికి గొంతము దూరముగా నుండెను. ఇంతదూరము వెదకుకొనుచు నెవ్వరును గారని యాచున మొదట సభిప్రాయపడెను.

ఆయన గాఢా యింటినుండి సజయసింహు, మంగభుని, తారను నుంచెను. శాలీనువారి గాఢలికూడ నియమించెను. ప్రతిదినము నొకటి రెండు వారును వారలను వెళ్ళి చూచు చుండెను. శీఘ్ర కాలములోనే తారయొక్క మూస్తీ తిరిగి రాగలదని గూయనకు దృఢవిశ్వాస ముండెను. కాని యొకదినమున నాయన వెళ్ళి చూచు నప్పటికి హృదయభేద మైనవృత్తము గాన్పించెను. ఆయింటివాటి పొట్టకొండ ముఖమును, కాళ్ళను, చేతులును గట్టబడి పోలీసు భటు లిద్దఱును స్మారకము వప్పించియుండిరి. తత్క్షణమే వారికట్లు తొలగించి ముఖముమీద నీళ్ళు చల్లెను. వారలకు స్మృతి వచ్చిన తరువాత వారల నేమియు నెరుగక పొటన గోపల బ్రవేశించి చూచెను. ఒకగదిలో మేజామీద స్మృతిదప్పి యజయసింహుని పదియుండెను.

నమ్మది నమ్మదిగా వానికి స్మృతి వచ్చు చుండెను. అతని మనస్సునకుఁ గొంతగాఢ భాంతి కల్గెను. అచ్చటి కాయన నేవగుదిద్ద

కును విచ్చిరి. 'ఏమి యాపదగతి' యని తూయగ యడిగెను.

శాలిలో నోగించు:—మేము ప్రతిదినమును గ్వామన మాటునేవము
అంతః గాపలా యున్నటులే ఈదినమునఁ గూడనుంటిమి. అట్లు
మే విద్వజ్ఞమును విలిచి యుండి నుఖ దుఃఖములు మాటలాడు
కొనుచుంటిమి. అంతట హఠాత్తుగ నిద్వజ్ఞు నెనుక నుండి
వచ్చి మాచుఱుము మీఁద బట్టవేసి గట్టిగఁ బట్టుకొనిరి. ఆ
బట్టమీఁదనుండి యొక ఘోరమున నొత్తెను. ఆ వానన
మాకు తొలినాడనే మీము స్మృతితప్పి పడి పోతిమి. అటు
తరువాత మా కేమియును తెలియదు.

రాయమల్లుపాపేబు రెండవవాని నడుగఁగా నాడు నట్లేబదులు
చెప్పెను. అందువలన నాయన వారలకు మత్తునుండు వానన మాపించి
స్మృతిఁ దప్పించి రని సిద్ధాంతం చేసెను.

౨౮

మరల నాపద

అయ్యసించుచు కన్నులఁ దెరిచి నలువైపులఁ జూచెను.
జరిగిన పదగతిని తన్నుగా గ్రహించలేక పోయెను. ఏమాటను చెప్ప
లేక కొంతసేపు వెట్టిమాపులు చూచెను. చుట్లు సంధికారమువలెఁ
గాన్పించెను అంతయు నిద్రజాలమువలెఁ బాపట్టెను. అప్పటికి నతనికి
నతని యవస్థ తెలియలేదు. పూర్వాపర సువిదర్శమును జ్ఞాపకమునకు
రాలేదు. హఠాత్తుగ నీ ఘోరము సంభవించెను. కొంతసేపటికి
రాయమల్లునియొక్కయు నాయన యనుచరుల యొక్కయుమాటలర్థ
మయ్యెను. ఒక్క టొకటే సర్వపూర్వ విషయములును స్ఫురణ
మార్గమునకు వచ్చెను.

అంతట నతఁ డేమవఁ జొచ్చెను. పెద్దపెట్టున నేప్పుచు 'రాయ మల్లా నీవు వచ్చితివా? నాకు సర్వనాశ మయ్యెను. తాగ నెవ్వరో యెత్తుకొని పోయిరి.' అనెను.

అనంగతి నదివఱకే రాయమల్లుడు గ్రహించెను. ఎన రెత్తుకొని పోయిరి? అని యడిగెను.

అజయ:— ఎవరో నేను జెప్పజాలను. ఏమో చెప్పజాలను. ఎక్కడ నుండియో యొక్కమాటుగాఁ బది పండ్లెఱుగును మనుష్యు లింటిలోనికిఁ జొరఁబడిరి. వచ్చిన వా డ్రండఱును బలశాలులు— భయంకిరమైనచోరులు! మీరు బయటకు రావల దని చెప్పినందు వలన నే నొక్కదినము నిల్లు విడిచి పోతిడు. వాండ్రు లోపలకు వచ్చి మొట్ట మొదట తారముఖము మీఁద బట్టవేసి పట్టుకొనిరి. ఆమె భయముచే వడికి నారంభించెను. నే నడ్డము వెళ్ళుటకుఁ లేచి నిలువఁబడితిని. అంతట నొక్క డొకఁడూ పైసరసము పోసిన రుఘాలును నాముక్కుమీఁద వేసి పట్టుకొనెను. నేను గొంచెమునేపు లాగుకొని లాగుకొని యావాసనచేత స్మృతి దప్పి వడిపోతిని, నాకు మత్తువచ్చినది. ప్రాణము పోవునప్పుడు వచ్చు మగత నిద్రవలె నాకు సంప్రాప్త మైనది. నగముప్రాణ మున్నట్లును లేనట్లు నున్నది. ఆనమయములో మంద భాగ్యురాలగు నాతార నెత్తుకొని పోయిరి. అయ్యో! అమ్మా! నాకు సర్వ నాశమైనది. ఇంతివిని చేసియుఁ జిట్టచివరకు మఱల తార డొంగల చేతులలోఁ బడినదే. ఇంకను మాతారను వాండ్రు బ్రతుక నిత్తురా?

రాయమల్లుడు లేచి నిలువఁబడెను. బయటకు వెళ్ళుచు 'మంగళుఁ డెక్కడ' అని యడిగెను.

అజయ:— వాఁ డెక్కడో యెవరికి తెలియదు! వాడు సాయంకాలము

మా కాపటపదార్థములు తెచ్చెద నని వెళ్ళెను. ఇంతవఱకుఁ దిరిగి రాలేదు. వాని కేమి సహాధీదో యేమియుఁ దెలియదు.

అజయసింహునిమీఁదల లింకను బూర్తిశాక ముందే ముగియుఁ జొగర్చుచు నెక్కడ నుండియో పరుగెత్తుకొని పచ్చి కేకలు వెట్టుచుఁ జెప్పెను, “రాయమల్లనాహేబు! మాకు స్వస్థనాశ మైనది. తారను మరలదొంగ లెత్తుకొని పోయిరి. చహా! ఈనాటి వాఁడ్రుచింపి వేసెద రేమో బాబూ! చంపి వేసెద రేమో. రాయమల్ల నాహేబు! ఏ మిగునో బాబూ ఏ మిగునో!” ముగియుఁజొగర్చుచు నొగర్చుచు నెట్టుచు నేడ్చుచు బహువిధముల నే మేమియో చెప్పుచు నొడలంత యును వడకి పోవుచుండ నక్కడఁ జితికిలబడెను.

రాయమల్లగోవిందుడు ‘ఇదే నే నొక్కయాట మాటలాడుటకు వేళ లేదు. నేను వెంటనే వెళ్ళవలయును. దొంగలు తారనెచ్చటికెత్తుకొని పోయిరో నాకు బాగుగాఁ దెలియును. నాప్రాణమునెచ్చియైనఁ దారను దీసికొనివచ్చెదను. మీరిక్కడనే యుండుఁడు’ అని చెప్పెను.

ఇంతవఱకును జెప్పి రాయమల్లఁడు పిచ్చిపట్టినవానివలెఁ బలుకెత్తెను. అయిన జీవితకాలములో నేకార్యము సంత యా వేళముతోఁ జేయలేదు. పలుకెత్తుచుఁ బలుకెత్తుచుఁ దనవెనుక నెనుచుఁ దొక్కడఁ వచ్చుటఁ జూచి యిట్లు చెప్పెను. ‘మీ రేమియు భయపడవలదు. నాకొఱకుఁ జింత పడవలదు. నావెంట రానక్కఱ లేదు. నేను ప్రాణము పోయినను నేనొక్కడనే పరిమంజితో యుద్ధము చేయుటకు జిదియను నీ విప్పుడే కొత్తలు నొద్దకుఁ బోయి నాపేరు చెప్పి యింకనుబదిమంది యుక్త్రుధారు లగు మనుష్యులను దీసికొని నిన్నరాత్రివలెనేమూయింటి యొద్దఁ గావలి యుండుఁడు.’

ఎక్కడ నాగకుండఁ దొందరగా రాయమల్లఁడు వెడలిపోయెను.

అందఱు నామన భీషమామూర్తిని, బాచి వ్రలభిశంలై యుండిరి. చాల సేపటివఱకు నెరు మూట లాడె తదు. కొంతసేపటికి శివయసింహుడు మింగి భుజిచుకొని బాచి యుండిగెను. 'మీ ౦ ౪, నీ నెక్కిడికు వెళ్ళితివి !

మంగళుడు కొంత స్వల్పత సోదెను. వారను నెమ్మది నెమ్మదిగా జవాబుచెప్పెను. "మీ కావలసిన భాగములు తెచ్చుటకు నేను దుకాణము దగ్గఱ నుంచి యున్నాను. అప్పుడొక్కడొక వచ్చి 'నీవను మంగళుడా? నీసజయసింహుని యుంటాడంటివా?' యని యడిగెను. నేను 'ఔను' అని జవాబు చెప్పితిని. అటులై యి శ్రీమహాగ రహస్యం' అని వాడుచెప్పెను. నను వాసముట కర్ణులు తలయక 'ఏమిదిని?' యని యడిగితిని. 'అసంగతి చెప్పటకు వ్యవధి లేదు. రాయమల్లనాహేబు ఈదగ్గఱనే యొక యింటఁ జావునకు సిద్ధముగా నున్నాడు. అలన్యము చేసినఁ జచ్చి పోవును. ఆయన మించేకఁ బొలియుక్కి యాస్తి సిగ్గుతించి యేమియో కాగితము లియ్యనలయు నట, కొన్నిమాటలు చెప్పవలయునట మీకోరిక నాలన్యము చేయవలయు. ఎఱు గెత్తికొనవోయి యాబండి నెక్కి కూర్చుండి. రాయమల్లుడుచచ్చిపోవుటకు సిద్ధముగా నున్నాడు'—ఈమాట వినని మీరట నా కేమియు దొఁచలేదు. తొందరగఁ బోయి బండి నెక్కితిని. యాడును నాతోఁగూడ వచ్చి బండి యెక్కిెను. తత్తణమే బండి యాయవేగముగఁ బోయెను. కొంత దూరము పోయిన తరువాత మఱియుద్దఱు వచ్చి బండికి రెండుప్రక్కల నున్న మెట్లపై నెక్కిరి. తత్తణమే లోపలనున్న మునుష్యుడొక తళ తళ మెఱయుచున్న సురియును జేతఁ దీసికొని నావైపు దానతోఁ జూపించి 'నే నెవరినో యెఱుఁగుదువురా? ఎద్దారు రఘునాథ్ నాపేరు. నోరు మెదలించుఁ జంపి వేసెదను.' అనెను. నేను జచ్చిన శవమువలె బడి యుంటిని." అజను సింహుడు

నిస్సీతుడై భార్యచే జగము చుక్కనులు... 'పిమ్మట
పిమ్మట నేరయినది' అని యడిగెను

మంగళుః— పిమ్మట నూరు చదరవెట్ల యొక పైలలోకి దీసికొని వెళ్ళి
యక్కడ నొక పైలలోను గుంటియొద్ద ను నిలిపిరి.

అజయః— అటుపిమ్మట

మంగళుః— ఆ యంటిలో నొక గదియందు నన్నుంచి గొట్టిగా బయటఁ
దాళును విగించి వారందఱును వెడలిపోయిరి. తరువాత దాదా
'పాక గంటనేవు కే నగఁజే దంటా' అని కిటికి యూచును వగులఁ
గొట్టి బయటకు దాటి పడి తిని. ఆ సమయములో వారలే
మగల రా బంకినిఁజూచి యదే కిధముగ మఱి యెవనినో
తీసికొని తొండవనము వచ్చు చుండిరి. నాశను సంకేహము
వొడమినది. అంతఃకలహ వాక సేవకు పచ్చితిని. మురళిరాడను
బంకిలో పరుగెత్తించి నాశను జాల చుండైపోయి
పడి. తను విడిచి బడితిని. కొంతదూరము పోయి చూచితిని.
ఆ బండి యొక పుట్ల గుంటియొద్ద నున్నది. అందుండి యొక
బాల్ ను జేతులతో పట్టుకొని గుంటిలోను కత్తుకొని పోయిరి.
మిగతారనే యా విధముగా దీసికొని పోయినా రని నాకు
స్పష్టముగాఁ గోచెను. నేను వెనుక నుండినను నార లగనము
యువకులగు బలశాలులు. నాని నీశమి చేసిన గలనా వీమైసను
నూటలాదీని యెడల గత్తితో నొక్కపోటు నన్ను బొడిగెదరు.
అందు చేసినలాభము లేదని. రాక్షసులుగా హేము మాట
జ్ఞాపకము వచ్చినది. నాకును తిప్పు నిక నవరు నీమాపవనమండి
నిక్షించువాడు తరసి తిలపొసేసితి. అందుట యుచుకొని సకాశని
కొత్తలు నొద్దకు బలుగెత్తితిని. అక్కడ రాయమల్లుడు
శిగునును పట్టుకొని నొక్కచోట వచ్చితిని. అయ్యమోహా! నే నను

కొనినట్లే యైంది! మనఃతార నిన్నిరోజులైనతరువాత దొంగలు చంపినేయుట తటస్థించు చున్నది—”

సమనలివారి డింకొంటికి జెప్పి యింక పోయియు జెప్పలేక పోయెను. కన్నటిభారలు రొమ్ముమీద బడి యుండు లేకుండఁ బ్రవహించు చున్నవి.

౨౬

దుర్భుత్త దళము

నర్దాగు గాయమల్లసాహెబు సారాగుణాచార్యుండి బయటకు వచ్చి యేమి చేసెనో యింతచర్యంతమునఁ జెప్పలేదు.

ఆయన నెమ్మది నెమ్మదిగా నుండునఁ జూచుచును వెళ్ళెను. కొంతదూరము వెళ్ళు నప్పటికి వెనుకఁగాని ముందుగా యెప్పుడు గనఁబడ లేదు. హఠాత్తుగఁ బిస్తోలు కాల్చినట్లు చప్పుడాయెను. శిన్ను రని యొకగుం వాయన ప్రక్కనండి వెళ్ళెను. దొంగలు తనదగ్గఁకు వచ్చి మాత్రమిగుటకుభయపడి దూరమగుండి పారిణము తీసువలయు నని యోచించు చున్నారని య్యాయన తెలిసికొనెను. ఈ విధముగాఁ జచ్చుట కాయన సంసిద్ధుడై యుండలేదు. ఆయన కొకయుపాయము తోచినది.

మార్గముప్రక్క నొకగ్గహనిర్మాణ మగు చుండెను. దానికిఁ జాట్లుకొనె కట్టనలెని పునాదులు లోతుగఁ దీసి యుంచిరి. అచ్చట నది యాయనకుఁ జాల వీరుగా నుండెను. ఒక్క దుముకు దుమికి యామున పుగాములలో జేరెను. ఆయన వెంట వచ్చిన దొంగ లిద్దఱు నాయనకుఁ గలఁబడకు. న జాగ్రత్తగ నతని ననువరించుచు వచ్చిరి. అంతవేత హఠాత్తుగ నాతఁడు నూయ ముగియకున వానిగుండుదెబ్బ

చేతఁ గ్రిందఁ బడినాఁ దని యనుకొని మహాహ్లాదముతో నచ్చట్టి వాయ వచ్చిరి.

అందులో నొకఁడు, 'ఏడి వాడు?' అనెను.

రెండవవాఁడు:— ఎట్లు పారిపోయినాడు నాకుఁ దోచుట లేదు. ఏమైనాడు?

ఇద్దఱును గలిసి చుట్టుపట్ల సంతచు బాగుగా వెదకిరి. ఎక్కడను గనఁబడలేదు.

మొదటివాఁడు:— ఈరాయమల్లుడు మానసి కాసురా దయ్యము. చూచుచుఁ జూచుచు నుండఁగానే మాయ మైనాడు బాబా! యిది యేమి! యింద్రకాలమువలె నున్నదే?

రెండవవాఁడు:— కాదు కాదు. ఈ గోతిలోఁ బడి యుండును. గుండు చుప్పడు విని ప్రాణమునకు భయపడి పరుగెత్తి చూడక యీ గోతిలోఁ బడినాడు.

మొ. వా:— అయితే మంచిపని యైనది. ఈసారి చాల బాగుగానైనది. ఇంక ఎక్కడికిఁ బోయిండు?

ఇద్దఱు మనుష్యులును బాల యుత్సాహముతో నచ్చట గూర్చుండిరి. పునాదులలోఁ బాల సన్నిధి కారము! అందులో నెవ్వరైన నున్నారో లేదో తెలిసికొనుటకు ఏలు లేదు.

ఒకమానిసి:— గుండు సరిగాఁ దగిలినది.

రెం. వా:— దానివలన లాభ మేమి! చీకటిలో బాగుగాఁ దగిలినదో లేదో తెలియుటకు ఏలులేకుండఁగ నున్నది. ఇద. మన మిద్దఱుమును లోపలకు దిగి చూతము.

రాయమల్ల సాహేబీ యవస్థలో నేమి చేయవలయునో ముందే యాలోచించి నఁగాఁ జేసి యుండెను. దొంగలలో నొకఁడు రాజారా మునియు రెండవవాఁడు రిఘునాథుఁ దనియు నెక్కడ పాతకలకుఁ

తెప్పవలసి యున్నది.

రఘునాథుడు:—రాజారామ్! ఇద్దరము నొక్కవైపునుండియేసిగిరి
దిన్నగా వెదుకలేము. నీవైపునుండి దిగుము. నే నీవైపు
నుండి దిగెదను.

రాజారా ముట్లే చేసెను. రాయమల్లసాహేబును సిద్ధముగా
నుండెను. రఘునాథుడు నెమ్మది నెమ్మదిగా దిగుచుండగా రాయ
మల్లుడు వాని రెండుకాళ్ళను బట్టుకొని చరాలువనేలమీదకు లాగి
కొట్టెను. రఘునాథుడు క్రిందబడి యొక కేక పెట్టి లేచి నిలువబడెను.
రాయమల్లసాహేబు వాని చేతినుండి పిస్తోలు లాగుకొని వాని గుండెల
మీద నెక్కి వానిగొంతుక గట్టిగాఁ బట్టుకొని రాజారాము
తోడఁగ తొలగవగా దిగుచుండఁగా రఘునాథుడు గొంతొక పిసికి
వల్లు నోట కూబరాక కేకలు వేయుటను విని కొంతకాల మేమియుఁ
దోచక యుండెను. అకొలది కాలములో రాయమల్లుడు శివబట్టలలో
నుండియొక గట్టి త్రాడు తీసి వానిని జేసులు వెనుకకు విడిచివెట్టెను.
ఈ విధముగాఁ గట్టి వాని కంఠమునుండి మాట రాకుండవట్టుకొని
యుండెను. వాడు దానికొండమాత్ర మూపిరి గొంతెమువదలి పెట్టు
చుండెను. రఘునాథుని కంఠమునుండి వచ్చునూటయన్నపైముగా
నుండుట విని రాజారాము కొంతతడ వేమిచేయుటకును దోచక
యూరకుండెను కాని వాడు రఘునాథునివలె బిరికివాడు కాడు.
వానికి సాహస మున్నది. శక్తి యున్నది. మానసిక తేజమున్నది.
మూడునాల్గు నిమిషము లాగి వాడు గర్జము నందు దిగెను. రాయ
మల్లుఁ డానమయమున దగ్గఱకు వెళ్ళి నిలువఁ బడెను. రాజారాము
తనదగ్గఱకు రాగానే యాయన యొక బెట్టు కొట్టెను.

వాడు దానితో క్రిందబడెను. రాజారాము చేతిలో బిస్తోలున్నది. వాడు
క్రిందఁ బడినతోడనే పిస్తోలు చప్పు డయ్యెను. పిస్తోలునుండి గుండు

బయటకు వచ్చి రాజారామునకే తగిలెను. అదెట్లు తగిలినమోడట వాడు స్ఫుటిం దప్పి పడిపోయెను.

రాజారాము వాని పిస్తోలుదెబ్బకే వాడు పడిపోయె నని రాయ మల్లుడు తెలిసికొనెను. లేనియెడలఁ దిరిగి లేచుటకుఁ బ్రయత్నము చేసెడివాఁడె యని యతఁ డూహించెను. అయి సంతటఁ గాలవిశంబు నము నేయక వానిని గూడ వెనుకటిప్రకారమే చేతులు విడిచికట్టి వేసెను.

ఇంతట రఘునాథుడుమాట లాడఁ గల్గెను. “రాజారామ్ రాజారామ్’ అని వాడు కేక వేసెను.

ఎవ్వరును జవాబు చెప్పలేదు. రాయమల్లసాహేబు శ్రోధముతో రఘునాథుని ముఖముమీఁద దన్ని ‘జాగ్రత్త! నోరు మూసికొనుము! మెల్ల మెల్లగా లేచి నావెంట రమ్ము’ అనెను.

రఘు:—ఎట్లు రాను? నాచేతులు కట్టివేసివచ్చు.

రాయమల్లసాహేబువానిని లేవదీసిచిలువఁ బెట్టెను.

రాయ:—రఘు! ఈసారి విను. నీకు శిక్ష తప్పదు. నీ విప్పటి కైన మాట వినునెల నీశిక్ష చాలనఱకుఁ దేలిక యగునట్లు చేసెదను.

రఘు:—నన్ను నీవు చంపి వేసినను నరే, నేను నీమూట వినను. నన్ను

బట్టుకొని వెళ్ళి నీ వేమి చేసెదవో చేయుము. నే నిప్పుడూ నీ స్నేమియుఁ జేయలేకపోయిన నెప్పుడో ధైర్యకప్పుడు నాచేతిలో నీచా వున్నది. నే నిప్పుడు జయిలునకు వెళ్ళినను నీమూట మరువను. రెండు సంవత్సరములు కానిమ్ము. పదిసంవత్సరములు కానిమ్ము. జయిలునుండి బయటకు వచ్చి నీ ప్రాణములు తీసెదను.

రఘునాథుడు సామాన్యముగా మాట లెక్కుపెట్టువాడు కాఁడని రాయమల్లుఁ డెఱుఁగును. కాబట్టి యాయన మౌరల నింకినొక సారి

యొక్క పాదప్రహరము నీచెప్పును. ఆప్రహరము దీని హారము క్రిందలాడి సంబాళించుకొన శక్తవోయెను. రాయమల్లుడు రఘునాథుని బట్టను దీసి దానితో వాసిచెతులను గాళ్ళను గట్టిగాఁ గట్టెను. అటుతరువాత నాగర్తమునుండి వాని నెత్తి బయటఁ బడవేసి యాసారా యంగడి యొద్దకు వెళ్ళెను. అటుతరువాత నెద్ద ఆనుచరులను వెంటఁ దీసికొని యొకరిని బగడి తీసికొని రమ్మని పంపితిరిగి గర్తము యొద్దకు వచ్చెను. ఒక యరగటలో దొంగరఘునాథుని రాజారాముని కొత్తలుయొక్క యుంధకూపమునఁ బడవేయించెను.

30

వి ప త్త యొ క్కు యం త ము

నర్దారు రాయమల్లుఁ డనుచరులపై భార ముంచి తారను రహస్యముగ దాదియించిన ఇంటికి వెళ్ళి చూచిన నంగతి నీ వఱకుఁ జెప్పి యింటిము. అక్కడనుండి సారాయంగడి యొద్దకు వెళ్ళి పిమ్మట రఘునాథుని రాజారామును బట్టుకొనిన నంగతిని దెలిపి యుంటిమి. అటుపిమ్మట నున్నత్తునీతి నెచ్చటికి వెళ్ళి యుండెనో చెప్పలేదు. ఇప్పుడు చెప్పుచున్నాము.

ఆయన సర్థావరి తారయొక్క తండ్రియింటికి వెనుకవైపునకు వెళ్ళెను. తారయొక్క తండ్రి యిల్లని యిప్పు డక్కడ వాఁడుకలేదు. జగత్సంహుని యిల్లనియే పేరు. వెనుకటి నంగతు లెవ్వరికిని దెలియవు. ఆయన యనాయాసముగ నింటిచుట్టుగోడ దూకి లోపల బ్రవేశించెను.

తారయొక్క తండ్రి యింటికి నాలుగువైపుల నుద్యానవన ముండెను. మధ్యస్థలమునఁ బెద్దయిల్లు. రాయమల్లుడు సర్థావరముగ నీ యింటియొద్దకు శేసెను. ఆ యింటియం దెవ్వరును ముసేమ్యల

సందడి లేదు. అంతయు ఘోరశను నిద్రావస్థయందొక్కనా చూస్తున్నట్లుండెను. రాయమల్లుఁ డొక పెద్ద చెట్టుపై నెక్కెను. ఆ చెట్టుపై నుండి గోడమీఁద కెక్కి యిక్కడనుండియే యాచెట్టుకొమ్మ యొంటి వట్టుకొని యొంటిమీద రెండవ యంతస్తుమీఁదకు దిగవచ్చును. ఇయన యొకప్పుడుగా రెండవ యంతస్తులోనికి వచ్చెను. అక్కడ నెవరికంత స్వరముగాని కడచిన చప్పుడు గాని వినఁబడలేదు. అయిన నెలు దిక్కులకును జూచెను. కాని యెవరును వచ్చు చున్నట్లు చూచు వినఁ బడలేదు. ఇంట నెవరు నున్నట్లు సంచారము లేదు. అంతయును నిశ్శబ్దముగా నుండెను.

రాయమల్లుఁడు మూడవ యంతస్తుపై కెక్కెను. అక్కడను నాలుగు వైపులను జూచెను. ఎవరును చలనము గాని చప్పుడు గాని లేదు. ఒక గదిలోపల జాలచిన్నదీప మొక్కటి వెలుగు చుండెను. ఆతురపాటుతో నాగడి ముందం కాయన వెళ్ళెను. జాలకట్టయొక్క తలు పొకటితీసియున్నది. అందులోనుండి చూడఁగా గదిలో నొక మూలఁ గొంచెము సన్నముగా నొక దీపము వెలుగు చుండెను. ఆవెలుతురులో నొక మంచముమీఁదఁ బలువు పైన నొకస్త్రీ పరుగిడి యుండెను. రాయమల్లుఁ డాకట్టయొక్క ద్వారము నొడ్డలి వచ్చి తలుపు గుండి లాగెను. తలుపు లోపలి వేయలేదు. అందుచేతి లాగిన మాత్రమునఁ దలుపు కీరచుకొనినది. ఆయన యాగడిమీఁదకుఁ బోయెను. శయ్యవ్రక్కను నిలిచి చూడ హతభాగ్యురాలగు తార స్మృతి. తప్పి శిథిలావస్థయందు శేకము లన్నియుఁ నానావిధములఁ బడినవి. ఇది శయ్యపై నుండెను. రాయమల్లుఁ డామెకు స్మృతి తెప్పించుట కపచర్యలుచేసెను. కాని లాభము లేకపోయెను.

ఆసహాయముగ గదికి వెలువల నెవరో వచ్చు చున్నట్లు చప్పు డయ్యెను. రాయమల్లుఁ డొక నేమి యుపాయమును దోచక మంచము

క్రింద దాగుకొనెను. మఱి వెనుక నుండిన నాగజిల్లోనికి జగత్కింహునిను బారయొక్క సవతితల్లియొద్దకు వచ్చిరి.

సవతితల్లి:— ఇంకో నే నెప్పుడైతే పిగారింజెనను. చాలావఱదు.

జగత్:— ప్రేమసి, నీ కేమి తెలియును? తొలిన జంపు తప్ప యాక నొక ముపాయము లేదు. ఎక్కడ నైన బాచియుండునో రాయ ముల్లు దేదో విధముగ నీమెను బంతుకుం దీసికొని రాగలడు. అంత ర్యామి యైనదేవుని కైన గొన్ని తెలియనివి యుండును. గాని రాయముల్లునికి దేలికునిది లేదు.

మన విప్రు డిక్కడ మాట లాడు చూటిచూత, వాడు మనకుం గనఁ బడకుండ నెక్కడనో మనవిషయ నిమిషబడి వినుచుండును. రాయముల్లుఁ డొక పెనుభూతమువలె నెప్పుడును గనిపెట్టి యుండును. ఎవరికిని వాడు కనఁబడదు కాని వాఁ డందఱును జూచు చుండును. దేశ దేశాంతరపు సంగతు లన్నియు వాని కవగాహనయై యుండును. ఎట్లు తెలియనో యెవరికీ దెలియును? వానికి చిశాచసిద్ధి యైనదేమో యనుకొందును.

తారన. తల్లి:— ఇప్పుడు రాయముల్లుఁ డెక్కడ నున్నాడు?

జగత్:— రఘునాథుడును రాజారాము సిద్ధులును గలిసి వానివెంట బడినారు నేడు వానిని జంపి మేలువచ్చును. కాని వారలింకను రాలేదు. అందుచేతఁ గొంత స దేహముగా నున్నది. ఒకవేళ రాయముల్లుని పలనఁ బట్టువడినా రేమో.

తారన. తల్లి:— అట్లులైతే నీ విప్రు డేమి చేసెదవు?

జగత్:— వారలకొక టెదురు చూచు చున్నాను. వాండు రాక పోయినయెడల నేనే స్వయముగా జంపి వేసెదను. నా కిటికీ ప్రక్క చెట్టునొక నొక గొయ్యి లీ యు మని యిద్దఱు మనుష్యు లను నియోగించువాను వారు తీసి యుండురు. ఈమెను జంపి

శవము నందులో పారవేసి కప్పి వేయఁ నా.

రాగ-స-త:—పాలిపెట్టు నెడల నుత్తర జంపు పెండుకు ? యీ స్వారకము తప్పి యున్నపు డనా నూనముగా నందులోఁ బాలి పెట్ట వచ్చును.

జ-త:—ఏదో యొక విధముగా నంతగా చేయుట మంచిది.

ఇంతకు మాటలాడి యున్నారని వెడలిపోయిరి. రాయ ముల్లుడు శిశ్మణము మఱచి నిండే బయటకు వచ్చి కనఁబడకుండ వారి చెంట నంటి వెల్లెను నారొక నిక్కము కత్తయందుఁబ్రవేశించిరి. రాయముల్లు డొక నూనము నేయక వెనుకకు మరలివచ్చి యుపాయముగాఁ దారల దన మూపుపైఁ బెట్టుకొని బయలుపెడలెను. మూడవ యంతస్తునుండి రెండవ యంతస్తునకును రెండవయంతస్తునుండి యొకటవ యంతస్తునకును వచ్చెను. ఎవ్వర నక్కడనడ్డగించలేదు. కాని క్రిందికి వచ్చిన పిమ్మటఁ దలపు గడియ తిన్నగాఁ గనఁబడలేదు. ఒక చాడతాడనము చేసి తలపు గడియ విరుగఁగొట్టి తలుపు తీసికొని బయటకు వచ్చెను.

అచచ్ఛవన కిత్తరమనుష్యు లందఱును నిద్ర లేచిరి. ఇంట దొంగలు వడిరి. 'దొంగలు' అని యన్ని వైపులనుండియు నందఱును గేకలు పెట్టిరి. అగోలకు జగత్పింపాడుఁ కన్నులునలుపుకొనఁచు నిద్రఁబోయి లేచిన వానివలె బయటకు వచ్చెను.

రాయముల్లుఁ డేమియు మాట లాడ లేదు ? ఆయన శరవేగముతో రాజు పీఠికి వచ్చెను. ముట్టముడటఁ గనఁబడిన కావలి భటుని బిలిచి వానికి రక్షకభటుల పైగలు చేసి నహాయము చేయు మని చెప్పెను. వాడు 'నమ్మది' నమ్మది' యని కేకలు వేసికొనుచు నాయనవెంటఁ బలుగెత్తెను. త్రోవలో నొక బండి కనఁబడగా నాబండివానిని లేపించెను. వాడు కావలిభటుని

జూచి చూడె నిలువఁబడెను. రానుమల్లుడు తారను బట్టుకొనియా
శకటముగోఁ గూర్చుండెను కావలిభటుఁడను నొకఁడు నెక్కినను.
అతఁడవఁడు కంఠను బాగుచు పల్లరు కావలిభటులు వానితోఁ
గలిసికొనిరి. వాఁడునుండి కిచ్చలు చొప్పుని శకటము నెక్కి నెంట
వచ్చిరి అత్యల్పకాలములో రాయమల్లుఁ డజయసింహుని యొద్దకుఁ
జైతన్య విహీనుఁడగు తారను వీక్షించి వచ్చింపెను. ముగియును
తారకు శుభ్రము చేయ నాజ్ఞాభివేసె. రాయమల్లుఁ డొక యుత్తరము
వ్రాసి పోలింపజేయఁజేసె. బయలు. అక్కడ నుండి వెంటనే జనాబు
వచ్చెను.

మీ యొక్క యాగేశప్రకార మీ రాతి యంతయును లేవు.
మీ యొక్కనుండి నూతనరూపేశము వచ్చునంతవఱకు జగత్ప్రపంచుని
యింటిముట్టను గావలి వాండను నిలబడి నియున్నాను. పైఁజెప్పిన
యింటినుండి యొక్కమానిసియుఁ బాఠిగాకుండ సంపూర్ణప్రయత్నము
చేయించున్నాను. జగత్ప్రపంచుని యింటివాకిట నేను స్వయముగా
మాటు వేసముతో నుండెదను. మీ యాజ్ఞాప్రకారము కావలివాండ్రు
మాటు వేసముతో నుండితరుల వలె నురుగుచున్నారు. జగత్ప్రపంచుని
యింటియొద్ద హసమనఃస్మయము కావలియున్నట్లు పరు లెవ్వరికిని
సందేహము గలుగఁగూడదు దగు హిత పెట్టియున్నాను.

ఉత్తరమునకు జనాబీ విధముగా వచ్చిన తరువాత నాయన
యా రాతి అయింటినుండు విశ్రాంతి తీసికొనెను. అనుచరులలో
నెవ్వరి కేయే విని నియమించవలయునో వానిని నియమించి కనిపెట్టి
యుండెను.

ఉ ప న ం హ ర ము

మఱునాడు ప్రాశస్త్యకాలమున జాను ప్రాద్దేశ్యవలకును రాయ
మల్లుఁ డెక్కడికెక్కెనో యేనిని జేసెనో కొంచెమును స్థిరముగ జెప్ప
లేను. ఆ జనుల యొక్క యేర్పాట్లను గట్టిగాఁ జేరికొని జగత్ప్రపంచుని
యింటి యొద్దకు వచ్చెను.

జగత్ప్రపంచుడు కచేరిసావడి యంగుఁ గూర్పుండీ యిద్దఱు
మగ్గులు త్రించుచునో గతినిప గాత్ర జాగిన మనోమయమును గూర్చి
యూహనలఁ బడుచుండెను. ఏయుపాదులుచేత నన్ని విధములఁ
దప్పించుకొని నమ్మునో గాని గూర్చి యూహించెను స్థిరముచేసికొను
చుండెను.

రామమల్లుఁ డచటకు వచ్చి 'జగత్ప్రపంచుఁ డెవరి పేరు?'
అని యడిగెను.

అయిన జగత్ప్రపంచు కలుంగక పోలేను. అయిన నెందు కిట్లు
జగత్? దాని? గానిని మాయనకే తెలియదు.

జగత్ప్రపంచుడు నందఱు జిత్తునుతో, 'ఎందుకు మహాశయ! మీ
మీ కేమి గూనశ్శక్తియు! తమ పేరు?' అనివత్కించెను.

రామమల్లుసాహేబు గంభీరభావముతోఁ బ్రశ్నార్థక మిచ్చెను.
'వావేరా! నాపేరు రామమల్లుఁడు. నీ నవరాధవశోధనఁ జేయుదును.
దొరతపపురాకు నమ్మ నర్హులు రామమల్లుసాహేబుని పిలిచెదరు.
అందఱును రాయమల్లుగోవిందుఁ డనియెఱుగును.'

జగత్:— తమ రిక్కడ కేవలమీఁద దయచేసినారు?

రామ:— నేను తమ యాస్తిని విక్రయముచేసినఁ గొనుటకు వచ్చితిని.

జగత్:— గూ గూస్తి యొక సెంటుభూమిగూడ నమ్మునని నేను.

అదికాక గొంతుక కేసులు నని తేరపోయిన కాదని మీరు
వచ్చి చెప్పింది. చెప్పింది.

రాయ:— ఈ కేసులన్నీ చూడగల మేనియును నోడలలేదు.
అస్తి విలువలు కేసులని చెప్పి నానానామ చేయబోదు.
మీ కేసులు చూడవలసి కేసుని చెప్పి చూచుచున్నాను.

జగత్:— అయ్యో! నానానామ. మీరు కేసులు దగ్గరకు వచ్చి
యోవకుండా నానానామ రానిచ్చు చున్నాను. తొందరము
తెలిసికొని మానుకొనుట నాకు నోవము వచ్చిన విషయ
నిప్పుడు చెప్పి చూడవలసి బంధించి గలను.

రాయ:— ఈ కేసులన్నీ చూచి కాదు. ఇందులో నొక యిటుకనుక్క
గూడ మీరు చూచు కాదు.

ఈ మాట చెప్పి రామయ్యరామే బాక చిన్ని బిచ్చమును తోలు
నుడి తీసి యూ... తన గొంతు కేసు నూరిన గొంతు కేసులో ప్రవేశ
పెట్టెను. ఆ గొంతు కేసులో జుట్టివాలును చూచి తన వస్తువును.
రాయమల్లురామే బాక, కేసులన్నీ చూచి కాదు. మరొక కేసు
రామగు తోరను కేసులో చూచి కేసులన్నీ చూచి నీ సొంతిచ్చింది.
జగత్:— కేసులన్నీ చూచి నేను నేనుగను. ఈ నేనుగను
బాడను లేదు.

రాయమల్లును కేసుల బిచ్చము వేసెను. తత్తుణమే నాటి యొక
వృద్ధుడా యింటికి నెక్కి వచ్చెను. జగత్తింహుడు వారికి బాచి కను
లెట్టె. జేసి 'వీ డెవరు? వీ కుకూడ ఖాతాలో బాటునన్న బాధించుటకు
వచ్చుచున్నారని యేకా'

వృ. మంగళాక్షయ:— కేసులన్నీ చూచి వచ్చి లేనిది నేను మంగళాక్షయ
దేవు జ్ఞానము వచ్చినదా? (కొద్దముతో) దొంగ విశ్వాస
భూతుకా!

జగత్సంహారము మూలదారి పొక్క దుంగున నుండి మంగళుని దగ్గరకు వచ్చి 'ఏనూ! నీవు మూడు దీక్షలు చేసి నన్ను జైత్రునిగా చేర్చి దీక్షించి శోభింపము. మన వచ్చునట్లు చేసెదము. పదలు తెలిసికొని మూడు మామలు పాపీ మున్నగుము.'

రాయమల్లుడు జగత్సంహారమును విన్నవించునట్లుగా కూర్పుండఁ జెప్పెను. 'ఇంత శోభ మందుకయ్యున్న పుణ్యక్షణము' అనిచెప్పి చల్లఁ బడునని. ముందు మా మాటలు వింటున్నా'.

జగత్సంహారము క్రోధపాముత వలెనున్నది. 'రామునిల్ల గోవిందా! ఇది యేమియును బాగుగ నుండునెను. మూడుదీక్షలు వచ్చిన పెద్దమనుష్యుని నిట్లు లవమానము చేయునాడను. క్రొంగులు తెలిసి శోనుడు. మూడు నగిన దంపన నుండుననియు.

రాయమల్లుడు నవ్వుచు మృదువుచు న్నవ్వెను. 'నా కిది నా నుగతి తెలియలేదు. మహాశయములకు పాపము ధవళముమీఁద తక్కువ తెలియ ననుచున్నాను న నీని చెప్పి మేనుకొనుటకు లాలోచించి చేసెదను. ఆ పక్షమును మహాశయము లంత యంత పడ నక్కిలు పడు.' అని పలికెను.

అట్లు పిమ్మట రాయమల్లుడు రుద్రమూర్తియై పరిధు వటవటఁ గొర్రుచు బూర్ణమైన శోభముతో, 'ఏవీ! నీవు నానానము చేసి నాతో మాటలాడెదనా తిన్నగాఁ జూచును అరియింక తలద్రీ యాత్మ నీకుఁ గలఁబడకుండ నక్క జామిమిని మున్నది. నీ పెదవి సంపద విశ్వానఘాతకుండవై యుభయము చున్నావో' వాని నెల్లు విమలరయోగముచే జగదధిపతి నూరు సప్రమాదముగఁ దెలియఁ చున్నది. నీ పంటి విశ్వానఘాతమున కేలు శిక్ష నుండునో చూచుట కాయన న్వర్తము నుండి వచ్చి యున్నాను. 'రంభ'దన నీ మిగతము బాపము నొప్పుకొని కున్నావు' అని చెప్పెను.

రాయమల్లుడు మరల బిగులు వేసెను; ఈసారి యజ్ఞము
సింహుడు నెమ్మది నెమ్మదిగా లోపలికి వచ్చెను.

జగత్సিংహుడు వానిని జూచి 'ఏహా! ఏసని నేను బిగుగా
నెఱుగుచును. మీని పట్టిబిక్కిరి. ఒక యబద్ధపుణిల్ల నెక్కడనుండియో
తీసికొని వచ్చి నూతనో వ్యాజ్యమునకు దీగినాడు. ఆనంగతి దొర
తనెంచు నభియందే పూర్తిగా ఋజు వైనది. వీనిని దీసికొని ఎచ్చి
ముమ్ములను బెదిరిచ వచ్చితివా? కేను నాకు నృప్తము; నున్నమాట
చెప్పి యున్నాను. నన్ను భయపెట్ట నాదగ్గఱనుండి యొక్కపై నయ్యు
దీసికొనలేదు.'

రాయమల్లుడు మరల కిలవేసెను. నల్లరు మనుష్యులు రఘు
నాథుని రాజారామున జేతులకు బెడిచి వేసి యిక్కడకుఁ దీసికొనివచ్చిరి.

రఘునాథుని నీ నిఘముగా బంధింపుమనిగ జూచినప్పుడు జగ
త్సিংహుని ద్రోహమంతయు నెఱుఁగి యెఱుఁగి వాడు నిరాశ నొంది
'మి డెవడు? రఘునాథుడా? నీవును నాకు వ్యతిరేకుముగా నాక్ష్య
మియ్య వచ్చితివా?' యని పలికెను.

రఘునాథుడు బదులు చెప్పెను. 'ఏదిగో జగత్సিংహా! వినుము.
ఇంక నీ మర్యాద దక్కదు. ఇప్పుడైన నీయూర్తి యంతయు నెవరిదో
వారి కిచ్చి వేయుము. రాయమల్ల సాహేబుకాళ్ళు పెట్టుకొనిన నీకు
శిక్ష తేలికగా వేయుచును. సింహులమున నాకు సర్వము నాశనమైనది.
నీవని చేబట్టుటవలన నాకీ దుర్దశ వచ్చినది. తాగియొక్కనృత్వమును
ఋజువు చేయుటకుఁ గావలసిన కాగితము లన్నియును నేను రాయ
మల్లున కిచ్చి వేసితిని. నీ విఁకఁ దప్పించుకొనుట కేమార్గమును లేదు.'

జగత్సিংహుడు నిర్వీర్యుడై యొక్క కట్టూర్పు పుచ్చి
"అందఱును దొంగలు. కాగితములు, పత్రములు, అన్నియుఁ గల్పము
మీ రందఱును గూడి నన్ను మోసము చేయువలె నున్నది."

చున్నారు." అనెను.

రాయమల్లుడు, 'జగత్సంగమ! నీయదృష్టము తిరిగి పోయినది. నీకుఁ జెడుదీనిములు వచ్చినవి. నీవింకను మాతో జతురత్వముగావిరట లాడిన లాభము లేదు. నీకుఁ దెలియదా! నే నేవనిన జేపట్టినను దానిని గట్టిగజాగ్రత వహించుచు నీ సొంతము చేయను. కావలసిన దృష్టాంతము లన్నియును సిద్ధము చేసికొని వచ్చినాను. నీ విప్పుడొప్పు కొనక పోయిన నే నాజ్ఞ యిచ్చివత్తోడనే భటులు నీ చేతులకు సగౌరవము తోడగెదరు. తిన్నగాఁ గొత్తాలు దగ్గఱకుఁ దీసికొని పోయెదరు. ఆలోచించి లాభము లే దని తెలిసి కొనుము.'

'జగత్సంగమ! జేడుపుముగముతో', "తమ చేయిచేయ మనద రో చెప్పుడు" అనెను.

రాయమల్లుడు:— ఈమహావ్యూహంబందఱియెటనును, నీవు కాగితమును గల మును దీసికొని యీ యాస్తి యెవరిదో వాటికి దిగి వ్రాసి యిమ్ము. వారందఱును నాక్షు లగుదురు. దానికి నీకిచ్చము లేక పోయిన యెడల నీ వింత కాలము నెన్ని దొంగితనములు, ఏన్ని కూడిలు, ఏన్ని మాయలున్యాయస్థానములో విచారణకాలవ్రు. అంతటితో నీకు యావజ్జీవము కారాగారవాస శిక్ష వడను.

జగత్:— ఈవిషయమునుగూర్చి తరయొక్క సవతితల్లిని గూడ నడు గుట మంచిది. నేను లోపలికి వెళ్ళి యిదిగ వచ్చెదను వాటి పోయెద నని మీరు భయపడ నక్కఱలేదు.

రాయమల్లుడు:— ఇంచెము నన్ని, 'వాటిపోవుటకు ఏలు లేకుండఁ జేసి యున్నాము. ఈ యింటినుండి యొక యీగకూడ బయటకుఁ బోవుటకు ఏలు లేదు.'

జగత్సంగమ! డిట లోపలకు వెళ్ళి తిత్తణమే యెప్పుడు బయటకు వెళ్ళును. రాయమల్లుడు: 'జేడు యింతిత్తణముగా బయటకు వచ్చు

తివి. ఏమి, యేడుపు వచ్చు చున్నది?

జగత్తు వారు, 'సర్వహితమైంది. సర్వనాశమైవది. తార నవతీతల్లి' యిప్పుచాలునీడే యన్ననగజును "పాపము తిని వ్రాత్యాగము చేసికొన్నది. ఇటు - శ్రేయము మిజానాడే పెడయున్నది' అజయనివారు—మరికెవరి యైనా, పరువులవలన చేసినది గొప్ప వారి యుజితబిడ్డ జయమున పెట్టుట. అటు, పుచ్చు మేలు. అటు హితానన మిజానాడే యెందు. వరలోక మిజానాడే శ్రేయమునగలది పోవును. పాపముచచ్చుచోయు రహమ్యులవ వలసిన దంపనము లేదు.

ఇక్కడి రాముమిల్లులు. ప్రాయమున దత్తయు జగత్తులవారు దొకప్రతిమవలె వ్రాయ నారంభించెను. అక్కడి సున్నవో రెడియను సాక్షి నంతటి ముటు చేసిరి. రాముమిల్లులు రామపురము జగత్తు. వారు యిసుచరులుగా నచ్చట నున్నవారు సాక్షినిరతములు పెట్టె.

రాముమిల్లులు తిరిగిని బూర్తి చేసిన జగత్తులవారు సతిని యనుచరులను దొంగరఘునాథుల రాముమున ఎటు దెసకొన వెడలి పోయెను.

దొంగరఘునాథుల డీవిధముగా రాముమిల్లునికి లొంగి పోయిన యెడల, దారయిక్కిన స్వత్విమును వ్రాత్యాగము చేయగలడో లేడో యని సంధిహామము వాయువు నన్న కొగళములును వ్రాత్యాగము లును దొరకుటవలన దారయిక్కిన స్వత్విమును బుజపు చేయుట యాయవకు నుభమైనది. ప్రతిమమున దొంగ రఘునాథుడు రాము మిల్లులు చేప్పిన మాటల నెగిరిరవ లేదు. కాన మాడు చేసినటువలను దొంగతనముల నొక్కటాకే పెద్ద జాబితాగా పేరకుంట వానిని బట్టుకొనుటకై యెన్ని దొరతనపు టాజ్జావత్త్రికలున్నవో చేప్పినపుడు

శిక్ష ననుభవించిరి. అప్పుడునుండి రాజపుత్రస్థానమునందు జానపదులకు భయభావన యశయు నంతర్హిత మయ్యెను.

తాగ త యాస్తి నెల్ల బడసిందై పినశాస్త్రి బజయసిహులపై ననుస్తభారము నొంది సిల్పిత్రతో నుండెను. బడి పినహులు రాయమల్లున కిచ్చి తారను వివాహము చేతువలె ను ప్రస్తావించెను. తార రాయమల్లునాపేరుయొక్క గుణములచేత నా పృథ్వీతా పాశములచేతను బద్ధయై యుండెను. అందుచేత నాప్రవస్తావమున కే యనమ్మతియు నుండెను. తాయమల్లులు తారయొక్క రూపు, రేఖ, గుణ, విలాసములచేత నమరాగబద్ధుడై యుండెను. కావున శుభదినమున, శుభసత్త్రమున, శుభయోగమున, రాయమల్లునికిని దారకును జయప్రసముగా వివాహము జరిగెను. అజయసిహులు తారయొక్క గర్భమున నొక కుమారుడును కుమార్తెయు జన్మవగాఁ జూచి యానందించి చరలోకినున కేగెను.

దొంగఁ ఘనాధుడు తారాగారమున వేసి శిక్ష ననుభవించి విడుదలయై వచ్చి తారా రామమ్మలను శరణు జొచ్చెను. వారును వాడు చేసిన నేరములను నురచి శ్రవించి వానిని తమ క్షణిక దీసికొని వాడు బ్రతికి యున్నంత కాలమును గాపాడిరి.

